ชี้ วิตจริงที่ไม่ถูกมองเห็น ของเหยื่อการค้ามนุษย์ ในประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

รู้จักศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

[http://www.migrationcenter.mahidol.ac.th/]

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่นตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 ภายในสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล โดยได้รับทุนสนับสนุนเริ่มต้นจากมูลนิธิร็อคกี้เฟลเล่อร์ เพื่อมุ่งศึกษาวิจัยในเชิงสหวิชาการเรื่องการย้ายถิ่นในประเทศไทย ในภูมิภาคอาเซียน และในระดับนานาชาติ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการวิจัยที่แสดงความเป็นเลิศทางวิชาการ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รวมถึงงานวิจัยที่จะสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นที่เป็นประชากรชายขอบในทุกหนแห่ง ศูนย์นี้ตั้งใจจะเป็นผู้นำในการเผยแพร่ข่าวสารด้านการย้ายถิ่น โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประเทศไทย นักวิจัยของสถาบันฯมีความตั้งใจให้งานวิจัยเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของศูนย์ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายของรัฐ และแสวงหาความร่วมมือกับภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นอย่างรอบด้าน อย่างวิพากษ์วิจารณ์ และอย่างสร้างสรรค์

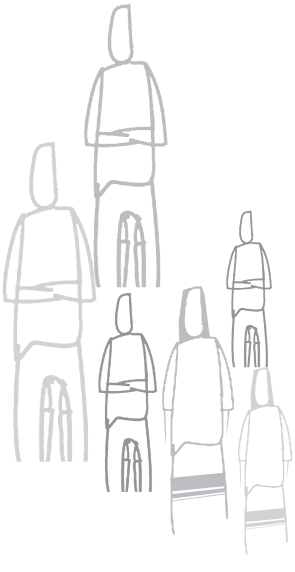

ชีวิตจริงที่ไม่ถูกมองเห็น ของเหยื่อการค้ามนุษย์ ในประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

NORWEGIAN EMBASSY
Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Embassy of Switzerland in Thailand
OAK FOUNDATION
IOM International Organization for Migration

ตุลาคม 2554

ชีวิตจริงที่ไม่ถูกมองเห็นของเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ข้อมูลทางบรรณานุกรม
ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ชีวิตจริงที่ไม่ถูกมองเห็นของเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศไทย
นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ตุลาคม 2554. พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง
(เอกสารทางวิชาการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 385)
46 หน้า.
1. การค้ามนุษย์. 2. การค้ามนุษย์ -- ไทย -- วิจัย. 3. การค้ามนุษย์ – พม่า. 4. สิทธิมนุษยชน. I. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. II. ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น. III. ชื่อชุด.

ISBN 978-974-11-1579-2
HV1448.T5 ช584 2554

แปลอังกฤษเป็นไทย: กุลภา วจนสาระ
บรรณาธิการภาษาไทย: กฤตยา อาชวนิจกุล
ออกแบบปกและจัดรูปเล่ม: รัชภร วิทยเดชากิจ
พิมพ์โดย: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
999 ถนนพุทธมณฑล 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม 73170
โทรศัพท์: 02 4410201-4; 02 4419666; โทรสาร: 02 4419333
e-mail: HYPERLINK “mailto:directpr@mahidol.ac.th”directpr@mahidol.ac.th
website: http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr
พิมพ์ที่: ห้างหุ้นส่วนสามัญ ณัฐภร เพลท
เลขที่ 12 ซอยลาดปลาเค้า 58 แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220
จำนวนพิมพ์: 500 เล่ม ©สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

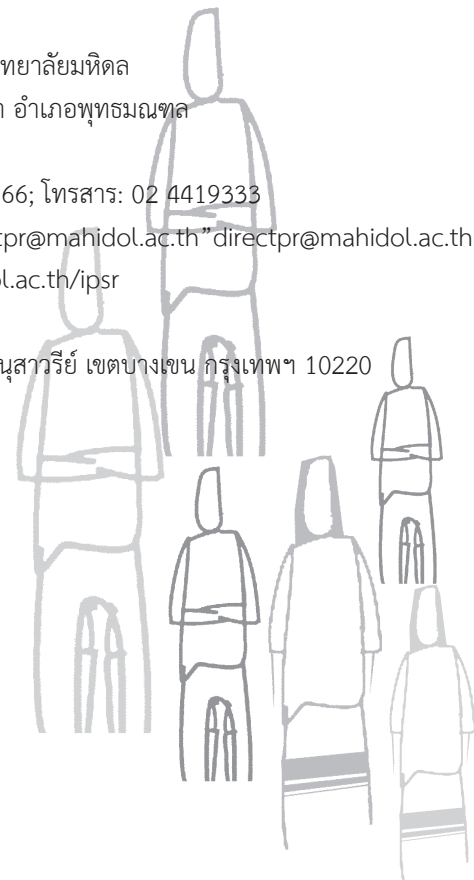

หนังสือเล่มนี้บอกเล่าเรื่องราวของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
12 กรณีจากประเทศพม่า ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจาก
ความช่วยเหลือจากผู้คนมากมาย ทั้งนักวิจัย นักวิจัยภาคสนาม
นักวิชาการที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่สนับสนุน ที่สำคัญที่สุดคือ
ตัวผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้ง 12 คนเอง

โครงการวิจัยนี้ประกอบด้วยทีมวิจัยที่หลากหลาย
ทำงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ด้วยความกล้าหาญ
และด้วยความหวังที่จะเปิดพื้นที่ให้กับเสียงเงียบของผู้คนเหล่านี้
– เหยื่อของการค้ามนุษย์

แม้การบอกเล่าประสบการณ์ของเหยื่อบางคนเป็นเรื่องแสนเจ็บปวด
และบางคนยังคงรู้สึกโกรธแค้นขณะเล่าถึงการถูกกระทำทารุณ
เป็นเวลานานว่าโหดร้ายอย่างไรบ้าง
แต่ผู้เสียหายเหล่านี้กล้าหาญอย่างยิ่งในการเปิดเผยเรื่องราวเบื้อง
ลึกที่ยังคงชัดเจนในความทรงจำของเขาเหล่านั้นแก่เรา

การเขียนเรื่องราวทั้งหมดและตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่มนี้
ไม่ได้เป็นภาระมากมายนักของเรา
แต่การสรุปความจากประสบการณ์อันเลวร้ายของกรณีเหล่านี้
ให้เหลือเพียงไม่กี่หน้ากลับเป็นความยากอย่างยิ่ง
ด้วยเรื่องราวของผู้เสียหายแต่ละคนนั้น
ที่จริงแล้วสามารถเป็นหนังสือได้ในตัวมันเอง

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น
(Mahidol Migration Center - MMC)
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ตุลาคม 2554

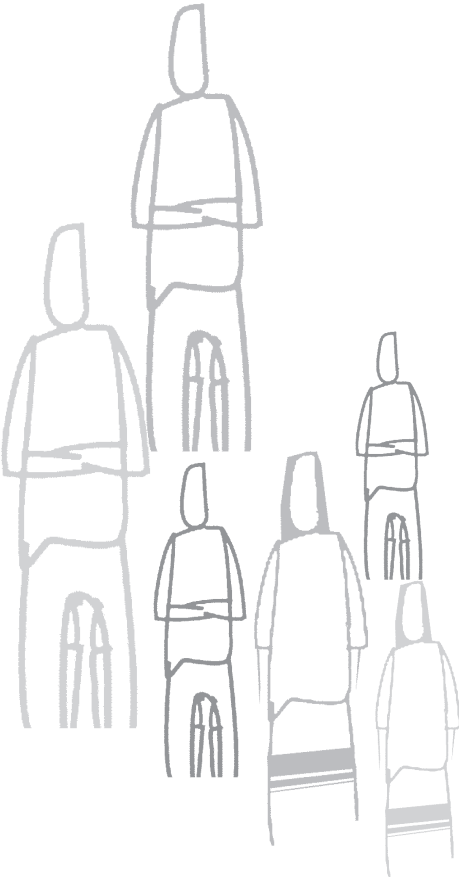

คำนำ

การต่อสู้กับกระบวนการค้ามนุษย์อย่างมีประสิทธิผลนั้นกำลังเป็นประเด็นท้าทายอย่างยิ่งในทุกทวีปทั่วโลก การค้ามนุษย์ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่แพร่ระบาดอยู่ในสังคมไทยเช่นเดียวกัน แม้ในบางสถานการณ์จะมีจุดเริ่มต้นของเรื่องราวอยู่นอกพรมแดน แต่ประเทศไทยเองก็เป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ หนึ่งในประชากรกลุ่มเสี่ยงที่สุดของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในไทยก็คือแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านนั่นเอง โดยเฉพาะกัมพูชาและพม่า

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นกรอบคิดที่สำคัญในการมองปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งการพัฒนาแนวคิดและนโยบายเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อลดความเสี่ยงต่อปัญหานี้ ทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งรัฐบาลไทยควรที่จะเรียนรู้ถึงการปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ ด้วยการให้ความเคารพและให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนของเหยื่อผู้ถูกค้ามนุษย์เป็นลำดับต้น ๆ ทั้งนี้ การทำความเข้าใจสิทธิมนุษยชนภายใต้บริบทของการค้ามนุษย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้ยินเรื่องราวของผู้เสียหาย ในฐานะที่เป็นผู้เผชิญสถานการณ์เหล่านั้นด้วยตัวเอง ด้วยความตั้งใจเช่นว่านี้ ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น สถาบันวิจัยประชากรและสังคม จึงได้รวบรวมและจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เพื่อ 'ฉายภาพ' ชีวิตของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ไม่ถูกมองเห็นในสังคมไทย โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า

เรื่องราวของผู้คนที่บอกเล่าเสี้ยวหนึ่งของชีวิตตัวเองในหนังสือเล่มนี้มักไม่ค่อยเป็นที่รับรู้ แต่พวกเขาเป็นเหยื่อที่เปราะบางที่สุดในการค้ามนุษย์ การรับรู้ ได้ฟัง และได้ยินเรื่องเล่าจากประสบการณ์เลวร้ายจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้แน่ใจว่าแรงงานที่ย้ายถิ่นเข้ามาในไทยในอนาคตจะไม่ต้องตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ดังที่ผู้คนเหล่านี้เผชิญ เรื่องราวแต่ละชีวิตในหนังสือเล่มนี้ แม้จะสั้นและถ่ายทอดอย่างรวบรัดเพื่อให้ง่ายต่อการอ่านและอ้างอิง แต่ก็ได้มาจากการสรุปรายละเอียดจากการสัมภาษณ์เหยื่อผู้ให้ข้อมูลทุกคน ที่เต็มใจอย่างยิ่งที่จะบอกเล่าเรื่องราว และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ แต่ถึงอย่างนั้น ด้วยเหตุผลเรื่องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของเหยื่อผู้เสียหายที่ให้ข้อมูลทุกคน หนังสือเล่มนี้จึงตั้งใจปกปิดข้อมูลที่อาจนำไปสู่การเปิดเผยตัวตนในแต่ละกรณี ด้วยการใช้นามแฝงและสถานที่สมมติ

แม้หลายเรื่องราวจะเศร้าและสะเทือนใจ แต่ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น สถาบันวิจัยประชากรและสังคมก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงประสบการณ์เลวร้ายที่เหยื่อการค้ามนุษย์ต้องเผชิญ ทั้งยังเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างความตระหนักทางสังคมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ ต่อสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่ยังคงแพร่ระบาดกว้างขวางอยู่ในสังคมไทย ซึ่งต้องมีการสนองตอบเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพมากกว่านี้จากรัฐบาลไทย รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด

ท้ายที่สุด ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ขอขอบคุณผู้ให้ทุนสนับสนุนทุกองค์กรที่ทำให้โครงการนี้เกิดขึ้นและสำเร็จลงด้วยดี

สุรีย์พร พันพึ่ง
ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

สารบัญ

บทนำ..... 7

ชีวิตที่ถูกกักกันของ **เนย์** 15

ชีวิตที่ทุกข์ยากและท้าทายของ **เหมา** 18

ชีวิตที่ถูกขายต่อของ **มอว์** 21

ชีวิตที่ผันผวนของ **เก่ง** 23

การเดินทางที่ซับซ้อนของ **นาย** 25

ชีวิตที่ผ่านนายหน้าฉ้อโกงของ **มี** 28

ชีวิตที่ถูกขูดรีดของ**ออง**: จากพ่อค้าโรตีสู่ช่างทาสี..... 30

เรื่องของ **เย**: แรงงานทาสในเรือนรก 33

ชีวิตของ **มิน** กับการเดินทางที่โหดร้ายและเกือบตายในเรือประมง 36

ชีวิตที่ถูกขายและกลายเป็นทาสบำเรอกามของ **สันดา** 39

ขิ่น: ชีวิตที่ถูกค้าตั้งแต่อายุ 12 42

ชีวิตคนรับใช้ของ **มีมี่** และการถูกบังคับแต่งงานกับชายชรา..... 44

บทนำ: ประเทศไทย การค้ามนุษย์ และแรงงานข้ามชาติ

ประเทศไทยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในเรื่องชายหาดสวยงามและอาหารรสชาติร้อนแรง สิ่งเหล่านี้มิใช่ปัจจัยที่ดึงดูดให้แรงงานไร้ฝีมือจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานแต่อย่างใด หากแต่เป็นเพราะโอกาสของงานและความมั่นคงรายได้ที่สูงกว่าที่พวกเขาจะหาได้จากบ้านเกิด รวมทั้งโอกาสที่จะได้อยู่และพบปะผู้คนในสถานที่แปลกใหม่ต่างหากที่เป็นสิ่งดึงดูดแรงงานข้ามชาติจากกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และบางส่วนของจีนให้หลั่งไหลเข้ามาประเทศไทย

การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของไทยก่อให้เกิดความมั่งคั่งและโอกาสต่าง ๆ มากมายหลากหลาย การพัฒนาส่งผลให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น หรือที่จริงแล้วต้องกล่าวว่า แรงงานในที่นี้หมายถึงแรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือราคาถูก เพื่อมาทำงานสกปรก เสี่ยงอันตราย และเหนื่อยยากสุดสาหัสที่คนไทยไม่ทำ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศไทยจะยังคงพึ่งพาแรงงานข้ามชาติราคาถูกกว่า 2 ล้านคนต่อไป เพื่อรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งออกสินค้าแข่งขันในตลาดการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ดี กว่าสองทศวรรษนับแต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา จนถึงเมื่อไม่นานมานี้เอง ผู้กำหนดนโยบายในไทยไม่ได้ตั้งใจหรือมีศักยภาพที่จะทำให้การหลั่งไหลเข้าของแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ตามมาก็คือ เมื่อปราศจากช่องทางเข้าประเทศไทยที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งตัวแรงงานข้ามชาติ นายจ้าง และโรงงานต่าง ๆ ที่ต้องการจ้างแรงงาน ต่างต้องหันไปอาศัยนายหน้าจัดหาแรงงาน เพื่อนำแรงงานเข้าประเทศมาเติมเต็มช่องว่างในตลาดแรงงานของไทย นายหน้าค้าแรงงานเหล่านี้แม้จะกล่าวได้ว่าเป็น ‘นายหน้า’ โดยบางคนอาจจะเป็นคนแปลกหน้าไม่รู้จักของแรงงาน แต่บางคนก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อน หรือเป็นญาติ ๆ ของตัวแรงงานเอง เรื่องจริงอีกประการหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ นายหน้าเหล่านี้มีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง

สำหรับปัจจัยผลักดันให้แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ต้องจากบ้านเกิดมาทำงานในไทยนั้น ได้แก่ ความยากจน การขาดโอกาสในการทำงานและหารายได้เลี้ยงชีพ และบรรยากาศทางการเมืองที่กดดันบีบคั้น ซึ่งบางครั้งก็คือการควบคุมทางกายภาพจากรัฐบาลเอง เมื่อแรงงานได้ยินเรื่องราวจากเพื่อนและเครือญาติว่ามีงานรายได้ดีให้ทำในไทย จึงตัดสินใจเข้ามาทำงาน แม้จะไม่มีเอกสารถูกต้อง ไม่มีความรู้เกี่ยวกับระบบการจ้างงาน และจำนวนมากไม่สามารถพูดไทยหรืออ่านออกเขียนไทยได้เลย แรงงานเหล่านั้นก็ไว้ใจนายหน้าที่ไม่เพียงพาพวกเขาเข้าประเทศได้ แต่ยังมีเครือข่ายกว้างขวางอยู่ในไทยที่จะหางานให้ทำ หาบ้านให้อยู่ และให้ชีวิตใหม่แก่พวกเขา

สถานะเปราะบางของแรงงานจำนวนไม่น้อยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า โดยไม่ทันรู้ตัว แรงงานข้ามชาติจำนวนมากก็ถูกค้าและขายต่อ จนตกไปอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องทำงานต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ได้พักผ่อนหรือไม่ได้รับค่าจ้างในเรือประมง ในไซต์ก่อสร้างที่ถูกจำกัดสิทธิในการเดินทางไปไหนมาไหน และถูกทำให้กลายเป็นแรงงานทาส ในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดก็คือการถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศโดยไม่เต็มใจ

แรงงานข้ามชาติที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกแสวงประโยชน์เหล่านี้ มักจะกล่าวถึงความกลัวที่จะเข้าหาความช่วยเหลือจากตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากไม่มีเอกสารการเข้าเมืองถูกต้องและกลัวว่าจะถูกจับ ถูกข่มขู่ ถูกทำร้าย หรือถูกส่งกลับประเทศ ผลลัพธ์ทั้งหมดนี้ทำให้โอกาสของพวกเขาในการหาเงินส่งกลับไปเลี้ยงดูครอบครัวที่บ้านเกิดลดน้อยลง มีภาระหนี้เพิ่มมากขึ้น และในบางกรณีก็เป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมากขึ้นไปอีก แรงงานบางคนสามารถนึกภาพออกว่า การขอความช่วยเหลือจากตำรวจหมายถึงการที่จะถูกส่งกลับไปให้นายจ้าง ต้องเผชิญกับการทำโทษที่รุนแรงและอาจถึงตายได้ แรงงานที่ตกเป็นเหยื่อจากการแสวงประโยชน์หลายคนระบุว่า ตำรวจเป็นฝ่ายตรงข้ามและมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ที่แสวงประโยชน์จากพวกเขาอย่างแยกไม่ออก

แรงงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในเมืองไทยบางส่วนอาจเรียกได้ว่าถูก ‘ค้ามนุษย์’ ความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ของประเทศไทยนั้น เป็นที่รับรู้มากขึ้นจากการทำงานขององค์กรต่อต้านค้ามนุษย์ในประเทศไทยเองและนานาชาติ และจากรายงานวิจัยที่มีมากมายจำนวนหลายร้อยชิ้น รวมถึงรายงานการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา (TIP report)[1] แต่การตระหนักถึงขนาดของประเด็นปัญหาที่เกี่ยวพันกับเครือข่ายการค้ามนุษย์ในไทย รวมทั้งการมองว่าเรื่องนี้ใกล้ตัวเราทุกคนเพียงใดนั้นยังมีอยู่ไม่มากนัก การค้ามนุษย์แพร่ระบาดไปยังหลายประเทศทั่วโลก แต่ไทยเป็นจุดสำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์

กุ้งส่งออกจากไทยไปสหรัฐฯ อาจเป็นสินค้าที่ถูกปอกเปลือกและบรรจุหีบห่อโดยแรงงานข้ามชาติ ที่ทำงานโดยไม่ได้ค่าตอบแทนอะไรเลย นอกจากการจ่ายคืนหนี้ที่ไม่สิ้นสุด ในสภาพที่ถูกบังคับใช้แรงงาน อาคารบ้านเรือนในกรุงเทพฯ อาจถูกสร้างโดยแรงงานข้ามชาติที่ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่เพียงในห้องเล็กเท่ารูหนู มีอาหารเหลือค้างให้กินไปวัน ๆ ปลาในเมนูอาหารร้านอาหารไทยรสดี ๆ อาจเป็นปลาที่จับโดยแรงงานข้ามชาติที่มีเวลานอนเพียง 2-3 ชั่วโมงต่อวันบนเรือประมงกลางอ่าวไทย แรงงานเหล่านี้อาจถูกทุบตีทำร้ายแม้ด้วยความผิดพลาดเพียงเล็กน้อย หรือถูกทำโทษทรมานให้เป็นตัวอย่างสำหรับคนที่คิดจะหลบหนี แรงงานข้ามชาติที่ทำงานรับใช้ในบ้านหรือลูกเรือที่ถูกกระทำทารุณอยู่ในประเทศมาเลเซียขณะนี้ อาจเป็นแรงงานที่เดินทางผ่านไทย เปลี่ยนมือจากนายหน้าคนแล้วคนเล่าในกระบวนการหลอกลวงของวงจรค้ามนุษย์

ประเด็นปัญหาการหลอกลวงหรือแสวงประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติในไทยนี้ ไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นกรณีที่ไม่ถูกรายงานให้รับรู้ หรือหากแม้มีการรายงานก็ดูเหมือนว่าคนส่วนใหญ่จะเพียงถูกกระตุ้นให้รับรู้ปัญหาการแสวงประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

---

[1] US Department of State. 2011. *Trafficking in Persons Report 2011* (US Department of State, Washington), viewed at http://www.state.gov/documents/organization/164458.pdf

แต่ไม่ได้ทำให้รัฐบาลไทย คนไทย สถานทูตประเทศต่าง ๆ ที่ประจำอยู่ในไทย และผู้บริโภคสินค้าไทยทั่วโลกให้ความสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจังแต่อย่างใด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 กำหนดนิยามการค้ามนุษย์จากพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ซึ่งระบุว่าการค้ามนุษย์หมายถึง *'การเป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล'*[2]

โดยก่อนหน้านี้ กฎหมายไทยที่ครอบคลุมการค้ามนุษย์มีเพียง พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ซึ่งคุ้มครองเพียงผู้หญิงและเด็ก และกำหนดลักษณะความผิดของการค้ามนุษย์เพียงการแสวงประโยชน์ทางเพศเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีรูปแบบและแนวโน้มใหม่ ๆ ในการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ ไทยจึงได้กำหนดให้การบังคับใช้แรงงานและบริการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงประโยชน์อันสัมพันธ์กับการค้ามนุษย์ด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นในนิยามการแสวงประโยชน์ที่ครอบคลุมมากขึ้นในพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 นั่นเอง

แม้รัฐไทยจะประกาศใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์เมื่อพ.ศ. 2551 แต่การบังคับใช้กฎหมายยังมีข้ออ่อนอยู่มาก ดังที่รายงานการค้ามนุษย์ของสหรัฐฯ[3] จัดอันดับให้สถานการณ์การค้ามนุษย์ของไทยอยู่ในกลุ่มที่ 2 บัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามอง[4] เป็นปีที่สองติดต่อกัน หลังจากอยู่ในระดับที่ 2 มา 5 ปี การอยู่ในกลุ่มที่ 2 นี้หมายถึงเป็นประเทศที่ปฏิบัติตามกฎหมายค้ามนุษย์ยังไม่ถึงระดับมาตรฐานสากล แต่มีความพยายามปรับปรุงแก้ไข ขณะที่กลุ่มที่ 2 บัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามองนั้นหมายถึง ประเทศที่มีจำนวนเหยื่อเพิ่มขึ้น หรือไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนในการต่อต้านการค้ามนุษย์ หรือเป็นประเทศที่กำลังดำเนินการอย่างมุ่งมั่นที่จะเพิ่มมาตรการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนาคตอันใกล้[5]

---

[2] Article 3, United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2003, *Optional Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children,* United Nations Office on Drugs and Crime, viewed at http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf

[3] Ibid. n.1

[4] ในรายงานการค้ามนุษย์ (TIP report) รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ประเมินสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศต่าง ๆ กว่า 175 ประเทศ และมีการจัดอันดับไว้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ *กลุ่มที่ 1* (Tier 1) คือประเทศที่มีการคุ้มครองป้องกันเหยื่อการค้ามนุษย์ และปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรฐานสากล *กลุ่มที่ 2* (Tier 2) คือประเทศที่ปฏิบัติตามกฎหมายยังไม่ถึงระดับมาตรฐานสากล แต่มีความพยายามปรับปรุงแก้ไข โดยมี *กลุ่มที่ 2 บัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามอง* (Tier 2 Watch List) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มที่ 2 แต่มีจำนวนเหยื่อเพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนในการต่อต้านการค้ามนุษย์ (หากประเทศใดถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ 2 บัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามองต่อเนื่องกัน 2 ปี จะถูกลดอันดับเป็นกลุ่มที่ 3) และ*กลุ่มที่ 3 (Tier 3)* คือประเทศที่ปฏิบัติตามกฎหมายการค้ามนุษย์ไม่ถึงระดับสากลและไม่มีความพยายามแก้ไข ซึ่งสหรัฐฯอาจใช้รายงานการค้ามนุษย์ (TIP report) นี้พิจารณาระงับการให้ความช่วยเหลือที่มิใช่เพื่อมนุษยธรรมและการค้า เป็นการกดดันให้ประเทศเหล่านี้แก้ไขสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศตัวเอง (เพิ่มเติมโดยผู้แปล)

[5] US Department of State. 2011. *Tier Placements,* viewed at http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2011/164228.htm

เหยื่อที่ได้รับการช่วยเหลือและระบุว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้น ถือได้ว่ามีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับขนาดประมาณการของจำนวนผู้ที่อยู่ในกระบวนการค้ามนุษย์ ทั้งที่เข้ามาในประเทศ ออกจากประเทศไทย และเดินทางผ่านไปยังประเทศอื่น แม้ตัวเลขการค้ามนุษย์จากเจ้าหน้าที่ไทยจะต่ำกว่าความเป็นจริง แต่การศึกษาของโครงการความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ ที่ศึกษาเหยื่อที่ถูกส่งกลับชาวกัมพูชาพบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของชาวกัมพูชาที่สัมภาษณ์ 56 คนนั้นเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ดังนั้น หากพิจารณาตัวเลขว่าในแต่ละปีประเทศไทยส่งชาวกัมพูชากลับประเทศปีละประมาณ 130,000 คน ก็อาจจะคาดการณ์ได้ว่าประมาณ 65,000 คนเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์[6] ทั้งนี้ โดยสัดส่วนแล้วแรงงานข้ามชาติในไทยประกอบด้วยแรงงานชาวกัมพูชาประมาณร้อยละ 10-15 และแรงงานจากประเทศพม่าอีกกว่าร้อยละ 80 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมด

รายงานการค้ามนุษย์ที่จัดทำโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริการะบุว่า ในปี 2553 ศาลไทยได้พิพากษาตัดสินคดีเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 18 กรณี เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ที่มีเพียง 8 คดีเท่านั้น[7] กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รายงานว่า ปี 2552 มีเหยื่อชาวต่างชาติ 530 คนได้รับความช่วยเหลือจากสถานพักพิงของรัฐ[8] ขณะที่เหยื่อการค้ามนุษย์ที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถานพักพิงในปี 2553 นั้นมีจำนวน 381 คน[9] เมื่อคำนึงถึงสถานการณ์การค้ามนุษย์ในไทยก็จะเห็นว่า จำนวนเหล่านี้ได้สะท้อนอย่างชัดเจนว่าต้องดำเนินความพยายามอย่างเร่งด่วนมากเพียงใดเพื่อสามารถรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้

ในระหว่างการเยือนประเทศไทย 12 วันของ จอย โงซี่ เอสเซลโล (Joy Ngozi Ezeilo) ผู้เสนอรายงานพิเศษว่าด้วยการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติในเดือนสิงหาคม 2554 ได้แสดงความเห็นต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ในไทยที่ยังอ่อนแอ และความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องปกป้องสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ที่มีความเสี่ยงมากขึ้นในการเป็นแรงงานที่ถูกบังคับและแสวงประโยชน์ ทั้งยังระบุอีกว่าการทุจริตที่ฝังรากลึก รวมทั้งความต้องการแรงงานราคาถูกและแรงงานถูกแสวงประโยชน์ ทำให้นโยบายของรัฐบาลและโครงการการต่อสู้กับการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพลดลง นอกจากนี้แล้วยังเห็นว่าเหยื่อการค้ามนุษย์ไม่ได้ถูกคัดแยกอย่างถูกวิธี เมื่อคัดแยกแล้วผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ต้องอยู่ในสถานพักพิงเป็นเวลานาน จนสถานพักพิงเหล่านั้นกลายเป็นศูนย์กักตัวและเครื่องมือในการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเหยื่อค้ามนุษย์เสียเอง[10]

---

[6] Olivie, A. 2008. *Identifying Cambodian Victims of Human Trafficking Among Deportees from Thailand* (United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking, Bangkok)

[7] US Department of State. 2010. *Trafficking in Persons Report 2010* (US Department of State, Washington), viewed at http ://www.state.gov/documents/organization/142979.pdf

[8] US Department of State (2009) *Trafficking in Persons Report 2009* (US Department of State, Washington), viewed at http ://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf

[9] *Ibid.* n.7

[10] UN News Center. 2011. *Thailand must fight mounting human trafficking more effectively, UN expert warns,* issued on 22nd August 2011, viewed at HYPERLINK "http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39349"*http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39349*

หนังสือเล่มนี้ต้องการฉายภาพให้เห็นชีวิตที่ 'ไร้ตัวตน' ของแรงงานที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในไทย ทุกคนที่ให้ข้อมูลไม่ใช่เป็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ แต่อาศัยความกล้าหาญหลบหนีออกมาจากฝันร้ายเหล่านั้นด้วยตัวเอง และยังคงทำงานอยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล บ้างมีใบอนุญาตทำงาน บ้างยังคงเป็นแรงงานผิดกฎหมาย เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัวในประเทศพม่า พวกเขาไม่ได้รับค่าเสียหายชดเชยใด ๆ จากการถูกกระทำทารุณ ทั้งไม่ต้องการเข้าสู่ระบบราชการและระบบให้ความช่วยเหลือจากรัฐไทยที่จำกัดสิทธิและโอกาสในชีวิต เพราะท้ายที่สุดแล้วพวกเขาต้องเข้าสู่กระบวนการส่งตัวกลับไปยังประเทศบ้านเกิด เมื่อสิ้นสุดกระบวนการฟื้นฟูที่จำเป็น หรือกระบวนการศาลที่ต้องแสดงหลักฐานสืบพยานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ามนุษย์เสร็จสิ้น ผู้เสียหายที่ให้ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ก็เฉกเช่นเดียวกับเหยื่อค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ ที่ต้องการหางานทำเลี้ยงชีวิต พวกเขาต้องการลืมประสบการณ์เลวร้ายไว้ในอดีตและมีชีวิตต่อไปเพื่อวันข้างหน้า

ประเด็นที่ เอสเซลโล (Ezeilo) กล่าวถึงไว้ในรายงานเบื้องต้นในช่วงการเยือนประเทศไทยว่า สถานการณ์ทั่วไปที่เหยื่อค้ามนุษย์ต้องเผชิญ ล้วนเป็นเช่นเดียวกับที่แรงงานผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ถ่ายทอดเรื่องราวไว้ในหนังสือเล่มนี้ นั่นคือ ทุกคนเข้าประเทศไทยโดยการติดต่อผ่านนายหน้า ไม่มีเอกสารถูกต้องตามกฎหมาย และถูกแสวงประโยชน์จากสภาวะเสี่ยงและทางเลือกในการเข้าประเทศของเขาเอง คำถามก็คือการยินยอมที่จะถูกค้าแรงงานของพวกเขาเหล่านั้น น่าจะทำให้พวกเขากลายเป็นแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองมาทำงานผิดกฎหมาย มากกว่าที่จะเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ไม่ใช่หรือ? ความเป็นจริงจากเหยื่อการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลก็คือ พวกเขาตกลงเข้ามาทำงานในเมืองไทยด้วยเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้แรงงานทุกคนต่างตกอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างอย่างยิ่งจากเงื่อนไขที่พวกเขารับรู้หรือตกลงกันไว้

เรื่องราวที่ปรากฏในชีวิตแรงงานที่ถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือเล่มนี้ แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างนักค้ามนุษย์และผู้ค้าแรงงานกับตำรวจท้องที่และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง การขนส่งแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายจำนวนมากมายนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่มีใครรู้เห็น แต่ด้วยอำนาจเงินทำให้ผู้ค้ามนุษย์สามารถใช้ต่อรองหาทางผ่านด่านตรวจต่าง ๆ ได้ นายจ้างเองก็สามารถเจรจาตกลงกับตำรวจให้ช่วยส่งแรงงานกลับคืน หากพวกเขาหลบหนีจากสภาวะค้ามนุษย์และถูกแสวงประโยชน์นั้นได้ เหยื่อค้ามนุษย์หลายคนให้ข้อมูลว่าเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและตำรวจมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในระหว่างการข้ามพรมแดนทุกแห่ง รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้าแรงงานด้วย แรงงานที่ตกเป็นเหยื่อคนหนึ่งเล่าว่าระหว่างการเดินทางเขาถูกรับนำตัวไปกักกันและส่งต่อโดยตำรวจที่มีระดับชั้นสูงพอที่จะจัดการเรื่องพวกนี้ได้

ด้วยความเข้าใจที่ว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายกลายเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการค้ามนุษย์เสียเอง จึงไม่มีเหยื่อค้ามนุษย์คนใดเข้าไปขอความช่วยเหลือจากตำรวจ เนื่องจากกลัวว่าพวกเขาจะถูกส่งตัวกลับ หรือซ้ำร้ายไปกว่านั้นก็คือการถูกส่งตัวกลับไปยังผู้ที่แสวงประโยชน์จากเขาซ้ำอีก ความไม่ไว้ใจกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของแรงงานเหล่านี้เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ ด้วยเหตุที่พวกเขาเป็นแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมาย และรู้ว่าไม่ได้รับอนุญาตให้อาศัยหรือทำงานอยู่ในประเทศ ทั้งที่ตามกฎหมายแล้วผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ไม่ต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาเข้าเมืองผิดกฎหมาย และสามารถเข้าไปขอความช่วยเหลือจากตำรวจหรือเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ได้เสมอ อย่างไรก็ดี โดยหลักการแล้วพวกเขาก็ต้องถูกส่งตัวกลับไปยังบ้านเกิดอยู่ดีในท้ายที่สุด

ผู้เสียหายบางคนให้ข้อมูลว่า ต้องการเรียกร้องค่าเสียหายชดเชยที่ทำงานโดยไม่ได้ค่าจ้างช่วงที่ถูกบังคับทำงานหรือตกอยู่ในสถานการณ์ค้ามนุษย์ ซึ่งที่จริงระบุอยู่ในกฎหมาย

ต่อต้านการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551[11] แต่ด้วยเหตุที่พวกเขาไม่ต้องการถูกระบุชี้ตัวว่าเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ผู้เสียหายที่ 'ไร้ตัวตน' เหล่านี้จึงไม่มีโอกาสเรียกค่าสินไหมทดแทนจากงานที่เคยทำ และยิ่งไม่สนใจที่จะเดินเข้าไปให้ปากคำเป็นหลักฐานดำเนินคดีกับผู้ที่แสวงประโยชน์จากเขา นักค้ามนุษย์จึงสามารถทำธุรกิจบนชีวิตมนุษย์ต่อไปได้โดยไม่ต้องรับผลตามกฎหมายใด ๆ

ประเด็นอื่น ๆ ที่แรงงานเหล่านี้ต้องเผชิญต่อเนื่องตามมาก็คือ ภาระหนี้ การเผชิญความรุนแรง ทั้งความรุนแรงทางเพศ และการกักขังอย่างผิดกฎหมาย จากเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดลงในหนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า เหยื่อค้ามนุษย์รู้สึกสบายใจขึ้นและรู้สึกว่ามีงานทำรออยู่แน่นอน เมื่อพวกเขาถูกบอกว่าไม่ต้องจ่ายค่าเดินทางก่อนล่วงหน้า ทำให้พวกเขาตัดสินใจเข้าเมืองมาทำงานง่ายขึ้น แต่ที่จริงแล้วภาระหนี้หมายถึงการควบคุมและความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นแก่ชีวิตของพวกเขา และผลักให้พวกเขาเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์นั่นเอง

เหยื่อคนหนึ่งเปิดเผยว่าแม้จะจ่ายค่าเดินทางก่อนล่วงหน้าและเดินทางเข้าประเทศไทยได้สะดวกดีไม่มีอุปสรรคใดๆ แต่เขาก็ถูกแสวงประโยชน์ในภายหลังโดยไม่เกี่ยวข้องกับค่าเดินทางแต่อย่างใด ผู้เสียหายอีกคนหนึ่งจัดการเดินทางเข้ามาด้วยตัวเอง และจ่ายเพียงค่าธรรมเนียมใบอนุญาตผ่านแดนเมื่อข้ามเข้าเมืองไทยเท่านั้น แต่ก็ถูกแสวงประโยชน์ในเวลาต่อมาอีกเช่นกัน โดยสถานการณ์ของเขาเลวร้ายน้อยกว่าคนที่ไม่ได้จ่ายค่าเดินทางล่วงหน้าก่อนเข้าเมืองไทยมาก ขณะที่เหยื่อคนอื่น ๆ ก็ถูกนายจ้างหรือนายหน้าใช้ภาระหนี้สินเป็นเงื่อนไขในการบังคับควบคุมหรือกระทำทารุณ ซึ่งดำเนินต่อเนื่องไปแม้ว่าพวกเขาจะจ่าย 'หนี้' คืนเต็มจำนวนแล้ว ขณะที่บางคนก็ไม่เคยจ่ายได้ครบเลย

การใช้กำลังบังคับเป็นอีกมาตรการหนึ่งในการควบคุมเหยื่อค้ามนุษย์ นายจ้างบางคนของแรงงานที่ให้ข้อมูลมักพกพาอาวุธอย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นมีดหรือปืน เพื่อใช้ข่มขู่และป้องกันไม่ให้แรงงานหลบหนี แรงงานหลายคนที่หนีออกมาได้เล่าว่าพวกเขาถูกลงโทษด้วยการปล่อยให้อดอยากและทุบตีทำร้าย ทั้งยังพบเห็นแรงงานคนอื่นถูกฆ่าตายเมื่อถูกจับได้ว่าพยายามหลบหนีไปจากภาระหนี้สินและการถูกกักขัง เหยื่อการค้ามนุษย์ให้ข้อมูลว่าพวกเขาต้องเผชิญกับการกระทำที่ทารุณโหดร้าย ลดทอนความเป็นมนุษย์และย่ำยีศักดิ์ศรี ขัดแย้งอย่างยิ่งกับหลักการของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายระหว่างประเทศ

---

[11] ระบุอยู่ในมาตรา 34-35 ของพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ดังนี้

มาตรา 34 เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย

มาตรา 35 ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

การเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนที่เรียกค่าสินไหมทดแทน ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญาและในกรณีที่ศาลสั่งให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และให้อธิบดีกรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาในกรณีนี้ด้วย

ในการดำเนินกระบวนพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง และการบังคับคดีตามวรรคสามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมและให้นำความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้

ต่าง ๆ เช่น อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีของสหประชาชาติ

เรื่องราวของแรงงานที่ให้สัมภาษณ์ยังแสดงให้เห็นว่าพวกเขาถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่เพียงที่ทำงานและที่พักอาศัยเท่านั้น เสรีภาพในการเดินทางไปไหนมาไหนถูกจำกัดมาก ผู้หนีรอดมาได้คนหนึ่งเล่าว่าโรงงานที่ทำงานอยู่นั้นเปิดขายอาหารและข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ เพื่อให้คนงานอยู่เฉพาะในโรงงานและห้ามไม่ให้ออกไปข้างนอก การจำกัดการเดินทางเคลื่อนย้ายเป็นสิ่งที่เหยื่อค้ามนุษย์ทุกคนเผชิญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรือประมง เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในทะเล เหยื่อส่วนใหญ่จึงมีโอกาสน้อยมากที่จะสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือจากใคร หรือแม้กระทั่งจะหลบหนี เมื่อพวกเขาหลบหนี ซึ่งแน่นอนว่าไม่ใช่เป็นเพราะตำรวจเข้ามาช่วย ก็มักจะถูกตำรวจจับและถูกขังให้อยู่สภาพที่โหดร้ายน่ากลัว โดยไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตเขาและด้วยเหตุผลอะไร พฤติกรรมเหล่านี้คือการละเมิดหลักการตามมาตรฐานกฎหมายว่าด้วยการจับกุมและกักขังทั้งหมด เพราะมาตรการกักกันแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยไม่มีเอกสารการเดินทางนี้ มีขึ้นก็เพื่อให้เกิดการส่งกลับที่รวดเร็วติดตามมา

ไม่นานมานี้ ตำรวจและเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจำนวนมากได้เข้ารับการอบรมเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการคัดแยกเหยื่อการค้ามนุษย์ออกจากแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ถูกจับอื่น ๆ แต่การระบุตัวเหยื่อค้ามนุษย์ยังเป็นภาระท้าทายอย่างยิ่ง ด้วยเหตุว่าความเข้าใจในการระบุตัวเหยื่อค้ามนุษย์ของเจ้าหน้าที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ชัดเจนและไม่เคร่งครัดมากพอ การทุจริตของเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายก็ยังคงเกิดขึ้นทั่วไป นำไปสู่การไม่ใช้กฎหมายเคร่งครัดจริงจังและไม่ได้ทำหน้าที่ปกป้องเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์แต่อย่างใด

หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เจตนาตั้งใจที่จะให้ความสำคัญกับกรณีโหดร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อที่จะทำให้รัฐบาลไทยได้รับความอับอายขายหน้า จากการที่ยังไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่จริงแล้ว เหยื่อผู้ให้ข้อมูลกับโครงการนี้ถูกเลือกนำเสนอด้วยเหตุผลที่ว่า ประสบการณ์ของพวกเขาตรงกับนิยามของการค้ามนุษย์ที่กำหนดความหมายอยู่ภายใต้กฎหมายไทยเอง เรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้เป็นกรณีไม่ธรรมดาหรือสุดโต่ง แต่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาที่เหยื่อค้ามนุษย์ในไทยส่วนใหญ่ต้องเผชิญ

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล คาดหวังว่าโครงการนี้จะดำเนินเสร็จสิ้นไปได้ด้วยดี เราหวังว่าด้วยการเปิดเผยเรื่องราวของผู้ที่มีชีวิตอยู่ในเส้นทางการค้ามนุษย์ จะนำมาซึ่งความเห็นอกเห็นใจ การเพิ่มความตระหนักถึงปัญหาในหมู่คนที่ได้อ่านและสร้างแรงกดดันเพื่อการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ปัญหา เพื่อลดจำนวนเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยได้ในที่สุด

ศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่น
(Mahidol Migration Centre)
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ตุลาคม 2554

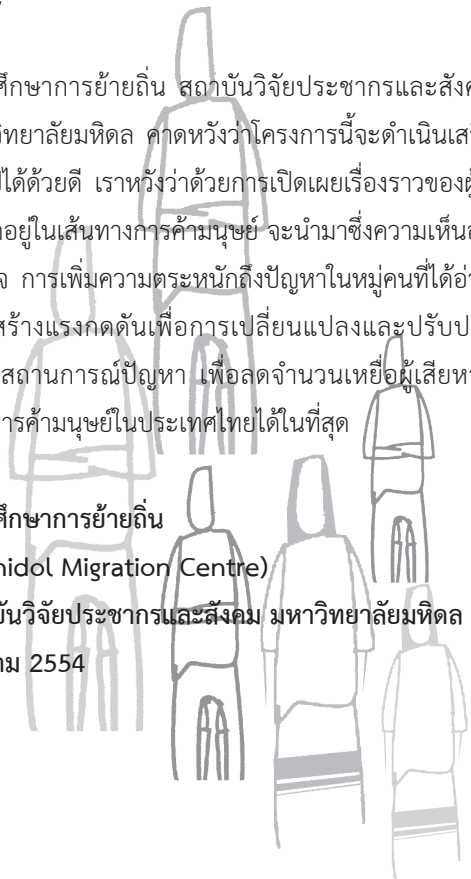

ด้วยเหตุผลเรื่องความเป็นส่วนตัว

และความปลอดภัยของผู้เสียหาย

ที่ให้ข้อมูลทุกคน

ทางโครงการฯจึงขอสงวนไม่ระบุข้อมูลที่

อาจนำไปสู่การเปิดเผยตัวตนของพวกเขา

ในรายละเอียดของแต่ละกรณีของ

ผู้เสียหาย ที่จะได้อ่านต่อไปนี้

จึงใช้นามแฝงแทนในทุกกรณี

และไม่ได้ระบุชื่อสถานที่หรือพื้นที่

เฉพาะใดๆ ทั้งสิ้น

ชีวิตที่ถูกกักกันของเนย์

เนย์ เป็นหญิงสาวจากรัฐพะโค ประเทศพม่า เติบโตในครอบครัวชาวนา เมื่อเนย์อายุได้ 16 ปีก็มีเพื่อนของญาติคนหนึ่งจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาชักชวนไปทำงานในประเทศไทย เพื่อนคนนั้นเล่าให้ฟังเพียงว่ารายได้ดี แต่ไม่รู้ว่าเป็นงานอะไร ทั้งยังบอกอีกว่านายจ้างจะจ่ายค่าเดินทาง ค่าอาหาร และค่าที่พักให้ก่อนล่วงหน้า และเนย์ก็จะสามารถจ่ายหนี้ก้อนนี้คืนได้หมดภายใน 6 เดือน เนย์จึงปรึกษาเรื่องนี้กับแม่ ซึ่งที่จริงไม่อยากให้เนย์ไปเพราะเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย แต่เนย์อธิบายแม่ว่าเป็นงานที่ได้เงินดี ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรล่วงหน้าก่อนด้วย ส่วนเรื่องความปลอดภัยนั้น เนย์บอกกับแม่ว่าไม่ต้องเป็นห่วง เพราะได้ยินจากคนที่กลับจากทำงานในไทยว่างานในไทยนั้นดี

หลังจากการพูดคุยเรื่องนี้กับแม่ได้สัก 4-5 วัน เช้าวันหนึ่งนายหน้าก็พาเนย์และญาติขึ้นรถไฟไปพะโค เช้าวันต่อมาก็ขึ้นรถทัวร์ต่อไปยังเมืองเมาะลำไย ต่อไปยังมูดน (Mudon) และมาถึงด่านเจดีย์สามองค์ ใกล้สังขละบุรี ชายแดนไทย-พม่าในที่สุด นายหน้าส่งเนย์และญาติไว้ที่บ้านของนายหน้าอีกคนหนึ่งใกล้ชายแดน ซึ่งมีหญิงสาวอีก 16 คนกำลังรอข้ามชายแดนเข้าไทยด้วยเช่นกัน โดยนายหน้าคนนี้ได้เรียกเงินจากเนย์ 50,000 จ๊าต (ประมาณ US$60 หรือ 1,800 บาท) เป็นค่าอาหารและค่าเดินทางจากบ้านหลังนี้ไปชายแดน

เช้าวันรุ่งขึ้น นายหน้าอีกคนจากมูดนก็พาผู้หญิงทั้งหมดขึ้นรถบรรทุกข้ามพรมแดนไทย-พม่า เนย์เล่าว่าเขาพาข้ามชายแดนโดยไม่ผ่านด่านตรวจ แต่ก็ไม่รู้ว่าเป็นที่ไหนแน่ รถบรรทุกคันนั้นขับพาทุกคนไปยังบ้านของนายหน้าชาวไทยในเย็นวันเดียวกัน ระหว่างทางไม่ได้ผ่านด่านตรวจของตำรวจหรือทหารเลย ซึ่งเธอก็ไม่รู้เรื่องว่าใช้เส้นทางไหน เพราะเบียดอัดกันอยู่ภายในรถ ประมาณ 5 โมงเย็นวันนั้นก็มีมอเตอร์ไซค์มารับเนย์และญาติที่บ้านหลังนั้น เนย์เล่าว่า *“หนูก็ไม่รู้เรื่องว่าอยู่ที่ไหน แต่ตอนซ้อนท้ายมอเตอร์ไซค์ก็เห็นป้าย เห็นสัญญาณจราจรข้างทางว่าเป็นภาษาไทย”* นั่งมาสักพักหนึ่ง รถคันนั้นก็พาทั้งคู่มาหยุดอยู่ใกล้ ๆ ป่าสัก พร้อมทั้งบอกว่าข้างหน้ามีด่านตำรวจ นายหน้าคนนั้นจึงพาเนย์และญาติเดินทะลุเข้าไปในป่าทั้งคืน เนย์บอกว่า *“ตอนนั้นหนูกลัว และก็เหนื่อยมากเลย”*

หลังจากเดินอยู่ทั้งคืน เนย์ก็มาถึงแม่น้ำสายหนึ่งเมื่อรุ่งสาง เธอต้องขึ้นเรือข้ามแม่น้ำไปยังรถที่จอดรออยู่ เนย์ขึ้นรถไปได้สักพักใหญ่ก็มาถึงโรงงานกุ้ง ก็เลยรู้ว่าตอนนี้

เธออยู่ที่มหาชัย สมุทรสาคร *"ตอนที่มาถึงโรงงานกุ้งก็เย็นแล้ว สัก 5 โมงได้"* เนย์เข้าไปข้างในโรงงานและถูกพาไปห้องพัก มีเสื่อ หมอน เตารีด และตู้เสื้อผ้าให้ นายจ้างที่นั่นบอกเนย์ว่า เธอต้องจ่ายหนี้จำนวน 25,000 บาท ซึ่งถูกจ่ายไปล่วงหน้าเป็นค่าเดินทางเข้ามา โดยจะทยอยหักเอาจากเงินเดือนของเธอ

หน้าที่ในโรงงานของเนย์ก็คือ ต้องเทกุ้งในตะกร้าเรียงไว้บนโต๊ะทำงานและปอกเปลือกออก คนงานทุกคนต้องยืนทำงาน โดยงานแต่ละวันเริ่มตอน 8 โมงเช้าจนถึง 6 โมงเย็น ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดสมุทรสาครที่กำหนดไว้วันละ 215 บาท เดือนแรกที่เนย์ทำงาน เธอได้ค่าจ้างทั้งสิ้น 4,500 บาท โดยนายหน้าหักไป 2,500 บาทสำหรับหนี้ค่าเดินทางเข้ามาทำงาน ไม่กี่เดือนต่อมาเนย์มีบัตร ATM แต่ก็ถูกนายหน้ายึดไป เธอจึงไม่เหลือเงินไว้ใช้จ่ายเลย เพราะนายหน้าจะไป ๆ มา ๆ วนเวียนอยู่แถวโรงงานตลอดเวลา

ชีวิตความเป็นอยู่ในห้องพักก็มีข้อจำกัดมาก เพราะทุกคนถูกห้ามออกไปนอกโรงงาน นายจ้างยังบอกคนงานอีกว่าถ้าใครพยายามหนีออกไปก็อาจถูกตำรวจจับได้ เนย์เคยเห็นเพื่อนบางคนถูกทุบตีทำร้ายด้วยไม้บ้าง เข็มขัดบ้าง โทษฐานที่ขัดคำสั่งนายจ้างออกไปนอกโรงงานโดยไม่ได้รับอนุญาต อาหารที่ให้คนงานกินก็ดูไม่น่ากินเอาเสียเลย *"พวกเขา (นายจ้าง) กินแต่อาหารดี ๆ เราได้กินแต่ของที่ใกล้จะเสีย เช่น ปลาที่กำลังจะเน่า หรือไม่ก็เป็นของเหลือในตู้เย็น"*

เนย์ได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์มือถือได้หลังเลิกงานเท่านั้น เธอเล่าว่า *"บางทีหนูก็ถูกด่าบ้าง เขาเอาไม้ตีเอาบ้างตอนทำงาน"* หากวันไหนเธอไม่สบายก็ยังถูกบังคับให้ไปทำงานอยู่ดี และแม้ว่าจะมีถุงมือให้ใส่ มีมีดสำหรับปอกเปลือกกุ้ง แต่ของพวกนี้ก็กลายเป็นค่าอุปกรณ์ที่ต้องหักคืนจากค่าจ้างที่ได้ นายจ้างยังบอกอีกว่าเธอต้องทำงานไปอย่างน้อย 2 ปีถึงจะจ่ายหนี้หมด

หลังจากทำงานในโรงงานนี้ได้ปีหนึ่ง *"ไม่รู้เป็นโชคชะตาหรือฟ้าลิขิต"* เนย์เล่าให้ฟังว่า เช้าวันหนึ่งขณะที่เธอและคนอื่น ๆ กำลังทำงานอยู่นั้น กำลังตำรวจ 20 นายก็เข้ามาตรวจโรงงาน เนย์ถูกจับในข้อหาไม่มีเอกสารการเดินทางและใบอนุญาตทำงาน แม้เธอจะพ้นจาก *"โรงงานนรก"* แต่ก็ต้องเข้าคุกแทน เนย์และคนงานอีกจำนวนหนึ่งถูกมัดด้วยสายรัดพลาสติกที่ข้อมือ แต่ก็สังเกตเห็นว่านายจ้างไม่ถูกจับแบบเธอ เนย์คิดในใจว่า *"นายจ้างคงไม่ถูกจับอยู่แล้วล่ะ เพราะเขาจ่ายเงินให้ตำรวจแล้วนี่"*

คนงานที่ถูกจับทั้งหมดถูกส่งไปไว้ที่วัดแห่งหนึ่งเพื่อถ่ายรูปและพิมพ์ลายนิ้วมือก่อนจะแยกส่งเข้าห้องขัง บางคนอายุไม่ถึง 15 ปี มีผู้ชายคนหนึ่งอยู่ดี ๆ ก็เสียชีวิตในคุกโดยเนย์ก็ไม่รู้ว่าสาเหตุอะไรเหมือนกัน เขาบอกว่าคนงานที่ไม่มีใครมาประกันตัวออกไปจะต้องถูกส่งตัวกลับบ้าน แฟนของเนย์พยายามคิดหาทางช่วย แต่นายหน้าที่พามาทำงานโรงงานปอกกุ้งขู่ว่าจะฆ่าให้ตายถ้าแฟนไปหาทางช่วยออกมา นายหน้าไม่มีเงินประกันเนย์ออกมา ขณะเดียวกันเขาก็ไม่พอใจถ้าเนย์ถูกปล่อยออกมาแล้วเรียกร้องอะไรจากเธอไม่ได้อีก ในที่สุดแฟนของเนย์ก็แอบไปว่าจ้างนายหน้าอีกคนหนึ่งให้มาช่วยประกันเธอออกไป ใช้เงินอีก 8,000 บาท เนย์ถูกขังอยู่ 33 วันก่อนจะออกมาได้

ตอนนี้เนย์ทำงานในโรงงานกุ้งอีกแห่งหนึ่งที่มหาชัย เป็นแรงงานจดทะเบียนโดยใช้เอกสารการเดินทาง มีใบอนุญาตทำงาน และมีประกันสุขภาพด้วย เนย์หวังว่าสักวันหนึ่งถ้าเก็บเงินได้มากพอก็จะกลับบ้านไปหาครอบครัวและใช้ชีวิตอยู่ที่พม่า ตอนนี้เนย์ส่งเงินกลับบ้านเป็นครั้งคราวทีละ 7,000-10,000 บาท เธอกล่าวว่า *"เข้ามาทำงานในเมืองไทยก็ดีนะ แต่ถ้ามีงานที่ให้ค่าจ้างดี ๆ แถวบ้าน*

หนูก็จะกลับบ้านทันทีเลย ทำงานอยู่ที่นั่นแหละ อย่างน้อย ๆ ก็ยังไปมาหาสู่ครอบครัวและญาติ ๆ ได้”

เนย์ตัดสินใจเข้ามาทำงานเมืองไทยด้วยความหวังว่าจะหาเงินได้มากกว่า แล้วจะส่งเงินไปช่วยเหลือครอบครัวที่พม่า เธอรู้ว่ามีหนี้ค่าเดินทางแต่คิดว่าคงเป็นหนี้ในระยะสั้น ๆ เท่านั้น กลับกลายเป็นว่าเนย์ถูกค้ามนุษย์ เป็นแรงงานที่ถูกแสวงประโยชน์ ต้องทำงานหนักในโรงงานนรกโดยไม่ได้อะไรตอบแทนเลยเป็นปี ก่อนจะถูกช่วยออกมาได้โดยตำรวจในที่สุด แต่เธอก็รู้สึกเหมือนหนีเสือปะจระเข้ เพราะเนย์รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งที่จริงแล้วมีหน้าที่ปกป้องดูแลสวัสดิภาพนั้นมีนอกมีในกับนายจ้าง เธอเล่าว่าจะไม่มีวันลืมเลยว่าตำรวจปล่อยนายจ้างที่เอาเปรียบเธอเป็นอิสระ ขณะที่จับเหยื่อของการค้ามนุษย์อย่างเธอไว้ในการควบคุม เอาไปขังไว้ในคุก เรื่องนี้ทำให้เธอไม่ไว้ใจเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองสวัสดิภาพอีกเลย เนย์สรุปประสบการณ์ทำงานในเมืองไทยว่าเป็นอะไรที่ท้าทายและเป็นอันตรายต่อชีวิตเช่นกัน นอกจากนี้แล้วก็ยังเป็นโอกาสหารายได้เลี้ยงครอบครัวซึ่งไม่สามารถทำได้ในบ้านเกิด

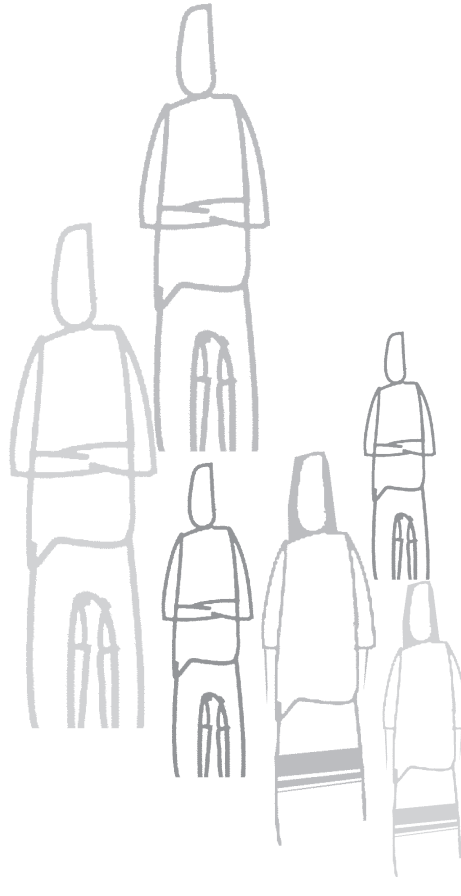

ชีวิตที่ทุกข์ยากและท้าทายของเหมา

เหมา เป็นชายหนุ่มอายุ 22 ปี อาศัยอยู่กับย่าในรัฐมอญ ประเทศพม่า เหมาทำงานเป็นคนงานก่อสร้างและรับจ้างทำนาเป็นบางครั้งด้วย พ่อแม่ของเหมาไปทำงานในเมืองไทยทิ้งเขาไว้ให้ย่าเลี้ยงตั้งแต่อายุ 13 ปี ชีวิตในพม่านั้นยากลำบาก หาเงินและอาหารได้ไม่พอเลี้ยงชีพ เขาพยายามหาทางติดต่อพ่อแม่แต่ก็ไม่สำเร็จ มีญาติคนหนึ่งทำงานอยู่ในเมืองไทยเหมือนกัน ย่าจึงติดต่อญาติคนนี้ให้ช่วยหางานให้เหมาทำ และยังติดต่อคนในหมู่บ้านที่เคยเดินทางข้ามไปไทยให้ช่วยพาเหมาไปด้วย ผู้หญิงคนนี้ไม่ใช่นายหน้า เหมารู้แค่ว่าญาติคนนี้ทำงานในโรงงานสิ่งทอในสมุทรสาคร แต่ไม่รู้ว่าตัวเองจะได้ทำงานอะไรเมื่อมาถึงเมืองไทย

หลังจากติดต่อกับญาติในเมืองไทยไม่กี่วัน ก็มีผู้หญิงคนหนึ่งมารับเหมาที่บ้าน พาขึ้นรถบัสโดยสารไปทวาย แล้วเดินทางต่อไปเกาะสอง เหมาขึ้นเรือข้ามไปฝั่งระนอง ผู้หญิงคนนั้นทิ้งเขาไว้ที่ท่าเรือโดยมีนายหน้าคนไทยมารับแล้วพาเหมากับผู้ชาย 6 คน และผู้หญิงอีก 8 คนขึ้นรถไปส่งที่สุสานชาวจีนแห่งหนึ่ง เหมาเล่าว่า *“แล้วผมก็ถูกปล่อยไว้ที่ฮวงซุ้ยนั่น 4 วัน ไม่มีอะไรเลย กลางวันแดดร้อนมากก็ต้องทน กลางคืนก็นอนบนพื้นโล่ง ๆ ไม่มีแสงไฟ หลุมศพรอบตัวทั้งนั้นเลย”* นายหน้ามาส่งข้าวส่งน้ำให้ทุกวัน จนวันที่ 5 ราว 6 โมงเย็นก็มีชาย 5 คนกลุ่มหนึ่งเข้ามาจับคนงานทั้งหมด มีคนบอกว่าเป็นทหาร คนกลุ่มนี้ไม่ได้ใส่เครื่องแบบทหารแต่มีอาวุธ เหมาจำได้ว่า *“เขาไม่ได้พูดอะไรเลย มาถึงก็จับมัดมือ”* พวกผู้หญิงไม่ได้ถูกมัดมือแต่ถูกแยกไว้ต่างหากจากกลุ่มผู้ชาย

ทั้งหมดถูกส่งไปค่ายทหาร เพราะเหมาเห็นว่ามีรถถังด้วย ค่ายนี้อยู่ในเมืองมีกำแพงสูงล้อมรอบ คนที่พกปืนเหล่านี้ถามชื่อเหมา บ้านเกิด และพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ด้วย เหมาได้โทรหาญาติที่สมุทรสาครให้ช่วยโอนเงินให้นายหน้ามาประกันตัวออกไป 2,000 บาท เขาถูกขังอยู่ราว 10 วัน จนกระทั่งเย็นวันหนึ่งประมาณ 5 โมงเขาก็ถูกส่งตัวกลับทางเรือจากฝั่งไทยที่เป็นแม่น้ำสายเล็ก ๆ เหมือนลำคลองที่คนสามารถเดินข้ามไปมาได้มากกว่า ราวสี่ทุ่มหลังจากเพิ่งข้ามมาถึงอีกฝั่งแม่น้ำได้ไม่นานนัก เขากับนายหน้าอีกคนก็ข้ามแม่น้ำสายเดิมกลับไปใหม่ แล้วไปรอขึ้นรถตู้ของนายหน้าที่ญาติติดต่อไว้ให้ เหมาไม่รู้ว่าญาติของเขาจ่ายเงินให้นายหน้าคนนี้เท่าไหร่ และไม่รู้ว่าตกลงอะไรกันไปบ้าง

คนราว 50 คนแออัดกันอยู่ในรถตู้ของนายหน้าคนนี้ เบาะที่นั่งในรถถูกรื้อออกเพื่อให้มีรถพื้นที่ว่างมากขึ้น เหมาเล่าว่า *“ผมก็กลัวว่าจะถูกจับอีกรอบ รถหยุดเป็น*

ช่วง ๆ ได้ยินเป็นเสียงคนคุยกัน แต่ฟังไม่รู้เรื่องว่าเขาพูดอะไร รู้สึกจะผ่านด่านตรวจหลายแห่ง แต่รถก็ผ่านมาได้ทุกจุดไม่มีปัญหา" การเดินทางไปยังโรงงานสิ่งทอในสมุทรสาครเพื่อพบญาติใช้เวลาทั้งสิ้น 11 ชั่วโมง เมื่อเหมามาถึงก็มีญาติมารับแล้วพาไปอยู่ห้องเช่าข้างโรงงาน ไม่กี่วันต่อมา ญาติคนนี้ก็พาเหมาไปตรวจร่างกายเพื่อขอใบอนุญาตทำงานสำหรับทำงานในโรงงานสิ่งทอด้วยกัน งานของเหมาเริ่มตั้งแต่ 8 โมงเช้าถึง 2 ทุ่ม ได้ค่าแรงวันละ 199 บาท มีค่าล่วงเวลาให้ชั่วโมงละ 35 บาท เหมาบอกว่า *"ทำงานโรงงานสิ่งทอนี้ก็ดีนะ บางทีผมก็ช่วยออกค่าใช้จ่ายในบ้านให้เขาได้บ้าง ตอนนี้ก็เริ่มมีเพื่อน กินเหล้ากันบ้าง ชีวิตผมก็เริ่มเปลี่ยนไปนะ ทีนี้ผมไปค้ำประกันเพื่อนที่ไปยืมเงินจากเพื่อนคนอื่น แล้วเขาหนีหนี้ไป ไม่ใช้เงินคืนผม เจ้าหนี้ที่มาจากพม่าด้วยกันก็เลยมาเอาเงินจากผมสิทีนี้ ตั้ง 30,000 บาท ผมก็ไม่รู้จะทำไง ไม่รู้จะหาเงินเยอะแยะนี้มาจ่ายให้เขายังไง"*

เมื่อเหมาตกอยู่ในสถานการณ์ลำบาก ก็มีเพื่อนคนหนึ่งแนะนำให้ไปทำงานบนเรือประมงที่อาจจะได้ค่าจ้างสูงกว่าเพื่อจะมีเงินมาคืนหนี้ที่มีอยู่ เขาจึงติดต่อและขึ้นรถบัสโดยสารไปหานายหน้าชาวพม่าคนหนึ่ง แล้วก็พักอยู่นายหน้าคนนั้นที่โกรกกราก 2-3 วัน นายหน้าไม่ได้บอกเขาว่าเรือจะออกไปหาปลาที่ไหน ก่อนจะลงเรือ นายหน้าได้ให้เงินเขาไว้ 1,000 บาท เพื่อซื้อของใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน

เมื่อเหมามาที่เรือลำที่ว่าก็มีคน 20 คนอยู่ที่นั่นด้วย หน้าที่ของเขาคือวางอวนและคอยดูแลอวนระหว่างออกเรือ บนเรือมีอาหารให้กินแต่นายจ้างจะหักเงินค่าอาหารจากค่าจ้างคนงาน ซึ่งกำหนดให้คนงานที่ขยันขันแข็งได้เดือนละ 8,000 บาท คนงานทั่วไปเดือนละ 6,000 บาท *"งานหนักมาก ทั้งวางอวน แกะปลา แดดก็ร้อน บางทีฝนก็ตก ผมต้องนอนบนพื้นเรือนั่นแหละ ทำงานไปหลับไปด้วยกันเลย ที่เดียวกัน มีลูกเรือป่วยตายไป 3 คน เพราะบนเรือไม่มียาอะไรเลย ยาแก้ปวดก็ไม่มี ยาหม่องก็ไม่มี ผมเห็นพวกลูกเรือ 3 คนทำท่ากำลังจะตาย แล้วนายจ้างเขาก็โยนทิ้งทะเล ลูกเรืออีก 2 คนตายตอนเรือขึ้นท่า เพราะเขาไม่สบายมากแล้วตอนอยู่บนเรือ"* เหมาเล่าให้ฟังว่านายจ้างและหัวหน้าลูกเรือบังคับให้คนงานทำงานแม้จะไม่สบาย ทั้งยังถูกดุด่าว่ากล่าวและถูกทุบตีทำร้าย จนเขารู้สึกเสมือนถูกควบคุมตัว ส่วนใหญ่เรือไปหาปลาในเขตน่านน้ำอินโดนีเซียและขึ้นเทียบท่าที่นั่น

วันหนึ่งขณะเรือเทียบท่าบนเกาะแห่งหนึ่งในอินโดนีเซีย เหมาก็ได้ข่าวพ่อแม่ที่พยายามติดต่อมานานแต่ไม่สำเร็จนั้นว่าทั้งสองเสียชีวิตไปแล้ว *"ผมอยากกลับบ้านมาก แต่ว่านายจ้างเขาไม่ให้ไป"* เหมาเสียใจมาก เขาบอกหญิงชาวอินโดนีเซียที่ทำงานในท่าเรือคนหนึ่งว่าพ่อแม่ตายแล้ว ผู้หญิงคนนั้นจึงช่วยพาเขาออกมาแล้วส่งไปอยู่ในค่ายแห่งหนึ่งที่เธอรู้จักคนดูแล คล้ายว่าจะเป็นค่ายผู้ลี้ภัย เท่าที่เหมารู้ก็คือถ้าใครอยากจะออกไปจากที่นี่ ก็ต้องหาคนมาประกันตัวออกไป เขาอยู่ในค่ายนี้ 3 เดือนจนไปขอให้คนดูแลค่ายช่วยหาทางให้เขากลับเมืองไทย คนดูแลค่ายคนนี้เป็นคนกว้างขวางรู้จักกับพวกเรือหาปลาส่วนใหญ่ และช่วยจ่ายเงินให้เขาติดไปกับเรือไทยที่ไปส่งอาหารให้กับเรือประมงลำใหญ่อีกที

เมื่อเหมาขึ้นฝั่งไทยที่สมุทรปราการ ไต้ก๋งให้เงินเขาไว้ 700 บาทเป็นค่าเดินทางไปหาญาติที่สมุทรสาคร เหมาบอกว่า *"เป็นลูกเรือมา 3 ปีกว่า ผมมีเงิน 20,000 บาท นายจ้างบนเรือเขาบอกว่า เขาจะเก็บค่าแรงไว้ให้ทุกเดือน ๆ แต่จริง ๆ แล้วเขาเอาเปรียบผม ไม่ได้จ่ายผมสักบาท แต่ผมก็ไม่คิดจะไปแจ้งตำรวจหรอกนะ เพราะผมไม่รู้ว่าใครจะช่วยอะไรผมได้"*

ตอนนี้เหมาทำงานในโรงงานสิ่งทอที่มหาชัย สมุทรสาคร ได้ค่าจ้างและสวัสดิการตามกฎหมายแรงงาน เมื่อหาเงินได้มากขึ้นเขาก็ส่งเงินกลับบ้านไปให้ย่าในพม่า และใช้เงินจำนวนหนึ่งทำบุญให้พ่อแม่ เหมายังไม่คิดกลับไปพม่า เพราะต้องการทำงานหาเงินให้ได้มาก ๆ เสียก่อน

เหมาย้ายเข้ามาทำงานในไทยด้วยความหวังที่จะค้นหาพ่อแม่ที่ทิ้งเขาไปทำงานในประเทศไทยตั้งแต่เขายังเด็ก เขาหวังจะหาเงินเพื่อส่งเสียเลี้ยงดูย่าในพม่า ชีวิตการทำงานของลูกเรือประมงนั้นยากลำบากกว่าที่เขาคิดไว้มาก กล่าวได้ว่าเหมาเป็นเหยื่อของการแสวงประโยชน์จากการค้ามนุษย์และโชคดีอย่างยิ่งที่รอดชีวิตมาได้ เงื่อนไขการจ้างลูกเรือไม่มีอะไรเป็นทางการ ทั้งหมดล้วนขึ้นอยู่กับนายจ้างที่จะควบคุมและตัดสินความเป็นไปในชีวิตของลูกเรือเหล่านั้น

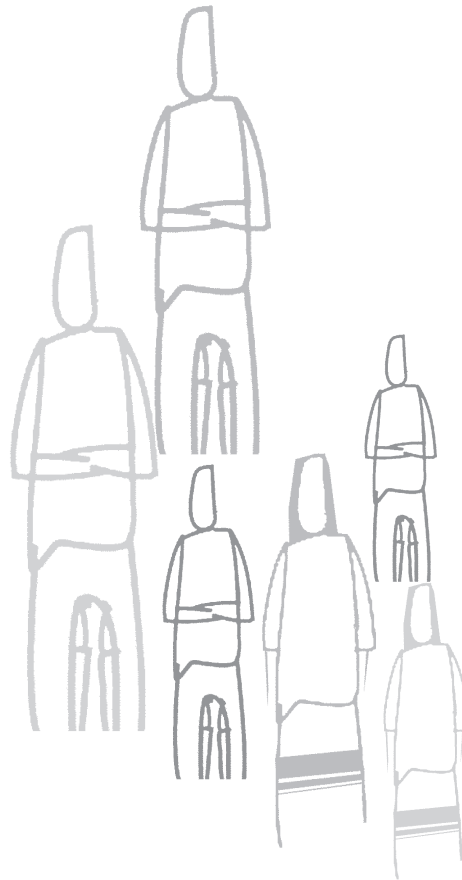

ชีวิตที่ถูกขายต่อของมอว์

มอว์ เป็นเด็กหนุ่มวัย 19 ปีจากมัณฑะเลย์ ประเทศพม่า พ่อแม่รับราชการ พ่อตายตั้งแต่เขายังเล็ก แม่จึงออกจากงานเข้ามาทำงานที่แม่สอด ชายแดนไทย-พม่า หาเงินส่งกลับไปพม่าเพื่อเลี้ยงดูมอว์ จนในที่สุดแม่ก็ชวนให้มอว์ไปทำงานในโรงงานสิ่งทอซึ่งให้ค่าแรงดีที่แม่สอดด้วยกัน เขาคิดถึงแม่และต้องการช่วยทำงานหาเงินจึงตกลงไปเมืองไทย

มอว์เริ่มเดินทางเข้าเมืองไทยโดยการขึ้นรถบัสโดยสารไปพักค้างคืนที่เมืองหนึ่ง รุ่งขึ้นเขาต่อรถโดยสารอีกคันไปยังชายแดนของเมียวดี ไปพักอยู่กับเจ้าอาวาสในวัดใกล้ชายแดนอยู่หนึ่งสัปดาห์เนื่องจากด่านปิด แล้วจึงทำหนังสือผ่านแดนข้ามเข้าประเทศไทย เสียค่าทำ 500 จ๊าต (ประมาณ US$0.7) หลังจากนั้นก็เรียกรถโดยสารไปหาแม่ที่แม่สอด สองวันต่อมาเขาก็เริ่มทำงานเป็นคนตรวจสินค้าเข้าออกในโรงงานเดียวกันกับแม่โดยไม่มีเอกสารใด ๆ

งานในแต่ละวันเริ่มตั้งแต่ 8 โมงเช้าถึง 5 โมงเย็น ที่จริงเรียกได้ว่าเงื่อนไขการทำงานและผลตอบแทนดี โรงงานมีข้าวให้โดยคนงานจัดการหากับข้าวทำกินเอง มอว์ทำงานอยู่ที่นี่หนึ่งปีก่อนจะออกพร้อมแม่ ซึ่งไปเปิดแผงขายเสื้อผ้าในเมียวดี โดยมีมอว์ช่วยแม่อยู่ด้วยอีก 3 ปีแล้วจึงแต่งงานและย้ายมาอยู่กับแฟนที่เมาะลำไยในรัฐมอญ ช่วยกันทำนาหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งหาเงินได้น้อยมาก ทั้งคู่จึงเปลี่ยนไปขายของเล่นในงานวัด แต่ก็หาเงินได้ไม่เพียงพออีก มอว์จึงติดต่อพี่ชายที่ทำงานในกรุงเทพฯขอให้ช่วยหางานให้ทำ มอว์ในวัย 25 ปีจึงทิ้งภรรยาและลูกอ่อนไว้ที่บ้านและเดินทางเข้ามาเมืองไทยเป็นครั้งที่สอง

มอว์ใช้หนังสือผ่านแดนข้ามเข้าเมืองไทยที่ชายแดนเมียวดี-แม่สอดเช่นครั้งที่แล้ว จากนั้นก็ขึ้นรถโดยสารเข้ากรุงเทพฯไปกับนายจ้างของญาติคนหนึ่ง โดยจ่ายเงินให้นายจ้าง 5,000 บาท เพื่อรับสมอ้างให้มอว์เป็นคนงานในบ้านของเขา เมื่อถูกตรวจ หน้าตาของมอว์กับรูปในเอกสารของญาติเขาดูคล้าย ๆ กัน จึงไม่มีปัญหาที่ด่าน มอว์พักอยู่กับพี่ชายเมื่อมาถึงกรุงเทพฯในช่วง 3 เดือนแรก และช่วยพี่ชายทำงานเย็บผ้าอยู่ที่บ้าน จากนั้นก็ย้ายไปทำงานในร้านขายข้าวสารใกล้บ้าน ต้องแบกกระสอบข้าวสารซึ่งหนักมากจนเขาลาออกในที่สุด จนถึงตอนนี้มอว์ก็ยังไม่มีเอกสารแสดงตัวใด ๆ

เมื่อมอว์อายุได้ 27 ปี มีคนรู้จักของพี่ชายมาติดต่อให้ไปรู้จักกับนายหน้าหางานคนหนึ่ง เธอบอกว่าสามารถหา

งานดี ๆ มั่นคงให้ทำได้ เป็นงานในโรงงานทำเสื่อพลาสติกที่นครปฐม และไปนัดพบกันแถวอ้อมน้อย มอว์ไว้ใจคนเหล่านี้เพราะเห็นว่าเป็นคนรู้จักต่อ ๆ กันมา เมื่อเขาไปถึงอ้อมน้อย นายหน้าหางานโทรหาเขาบอกว่างานที่โรงงานเสื่อพลาสติกเต็มแล้วไม่มีตำแหน่งว่าง แต่มีงานที่กาญจนบุรีซึ่งเธอเตรียมเรื่องการเดินทางให้แล้ว มอว์ขึ้นรถไปพักใหญ่ถึงท่าเรือแห่งหนึ่งและถูกขังไว้ในโกดังร้าง *"ผมก็เลยรู้ว่าผมถูกเขาขายมาแน่แล้ว"*

เช้าวันต่อมา ซึ่งเขารู้ภายหลังว่าท่าเรือนั้นอยู่ที่หาดใหญ่ภาคใต้ของไทย มีคนบอกว่าเขาต้องทำงานคัดปลา *"คนงานคนหนึ่งเตือนผมว่าอย่าพยายามหนีนะ ไม่งั้นจะโดนยิงตาย"* เย็นวันนั้นเขาก็กลับไปนอนในโกดังแต่เห็นว่าประตูทางออกเปิดอยู่ มอว์เล่าว่า *"ผมหันไปมองรอบ ๆ เห็นคนอื่นเขากำลังทำงานยุ่งกันอยู่ แล้วไฟมันก็มืด ๆ ผมก็เลยค่อย ๆ ย่องไปตรงที่มืด ๆ นั่นล่ะ แล้วก็วิ่งสุดชีวิต"* เขาวิ่งหนีไปกว่าครึ่งชั่วโมงจนหมดแรง ไปหลบพักอยู่ในสวนยาง เขาบอกว่า *"วิ่งฝ่าเข้าไปในป่ารกมืด ๆ ผมกลัวจะตาย แต่ภาพโกดังที่เขาขังผมไว้ ถูกบังคับให้ทำงานในเรือมันหลอกหลอนอยู่ในหัว ก็เลยยิ่งทำให้ต้องวิ่งไปเรื่อย ๆ ทั้งวันทั้งคืนก็ต้องวิ่ง"* ขณะที่นั่งพักในสวนยางเขาก็ได้ยินเสียงคนพูดภาษาพม่าก็เลยตามเสียงไปดู พบว่าเป็นคนงาน 2 คนจากพม่าคอยดูแลสวนยางให้นายจ้าง มอว์จึงขอความช่วยเหลือ ทั้งสองก็ช่วยโทรหาเพื่อนให้มารับเขากลับ และยังช่วยออกค่าเดินทางให้ครึ่งหนึ่งคือ 8,000 บาทอีกด้วย เขานั่งรถครึ่งวันจนมาถึงบ้านเพื่อนของเขาในกรุงเทพฯ

ตอนนี้มอว์ทำงานในโรงงานผลิตแป้งแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ และบอกว่าเป็นงานที่ดี นายจ้างไม่ได้เอารัดเอาเปรียบหรือบังคับให้ทำงาน ทั้งยังมีประกันสุขภาพด้วย มอว์เป็นแรงงานจดทะเบียน มีเอกสารการเดินทางและใบอนุญาตทำงาน เขาไม่ได้ติดต่อกับภรรยาและลูกกว่า 2 ปี และไม่รู้ข่าวว่าเป็นอย่างไรบ้าง เพราะมอว์อายหากต้องเล่าให้ฟังถ้าเมียเขาถามว่าทำไมถึงไม่ส่งข่าว ไม่ส่งเงินไปส่งเสียเลี้ยงดูลูกเป็นปี ๆ เขาอยากกลับบ้านไปหาเมียและลูกสักวันหนึ่ง แต่ต้องการหาเงินให้ได้มาก ๆ ก่อน

มอว์คิดว่าการทำงานในเมืองไทยนั้นแล้วแต่โชคชะตาและเป็นไปได้มากที่จะตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ แต่ก็เป็นความเสี่ยงที่แรงงานจากพม่าต้องเผชิญเนื่องจากไม่มีโอกาสหางานทำในประเทศของตัวเอง ทางการไทยควรจะให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่ถูกค้ามนุษย์ แต่โดยส่วนตัวแล้วเขาไม่เข้าแจ้งความ เพราะเชื่อว่ามีตำรวจอยู่เบื้องหลังวงจรการค้ามนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เขาพบเห็นญาติหลายคนที่ตำรวจช่วยให้ข้ามเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย เขาทิ้งท้ายว่า *"คิดดูสิว่า ทำไมคนที่รอดจากการค้ามนุษย์ถึงไม่โทรเข้าสายด่วน 191 มันเห็นกันชัด ๆ อยู่แล้ว"*

แรงงานข้ามชาติที่กลับไปพม่ามักเข้ากลับมาทำงานในไทยเสมอ การข้ามชายแดนระหว่างไทย-พม่าสามารถทำได้หลายทาง และคนส่วนใหญ่เลือกวิธีลักลอบเดินทางเข้าประเทศไทย เนื่องจากช่องทางปกตินั้นส่วนใหญ่เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ ผู้ที่รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์เช่นมอว์ จึงมักจะลังเลในการเข้าขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทางการ โดยเฉพาะตำรวจ ซึ่งยิ่งทำให้เกิดภาวะเปราะบางแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่จะถูกค้ามนุษย์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เนื่องจากตำรวจมองไม่เห็นปัญหา คำบอกเล่าของเหยื่อเหล่านี้สามารถเป็นแหล่งข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ในการทำลายวงจรการค้ามนุษย์ได้ แต่การสร้างความไว้ใจระหว่างตำรวจและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้นเป็นภารกิจที่ยากมากขณะนี้

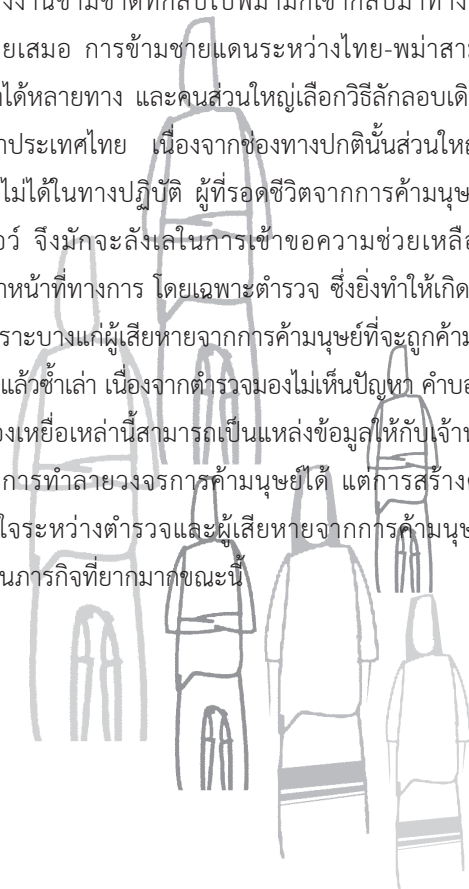

ชีวิตที่พันผวนของเก่ง

เก่งเป็นเด็กสาววัย 14 จากเมียวดี ชายแดนไทย-พม่า อาศัยอยู่กับพ่อแม่และยาย แม่ของเก่งถูกจับในข้อหาค้ายาเสพติดตั้งแต่เก่งยังเล็กอยู่ ช่วงนั้นป้าของเก่งทำงานอยู่ในโรงงานลูกชิ้นที่มหาชัย สมุทรสาคร ได้ชักชวนเก่งให้มาทำงานที่เดียวกันถ้าหากอยากทำ เพราะว่าเป็นงานง่าย หลังจากนั้นไม่กี่วัน เก่งก็ตัดสินใจเข้ามาทำงานในเมืองไทย โดยยายก็ไม่ขัดข้อง ด้วยเห็นว่าการเข้ามาทำงานเมืองไทยเป็นสิ่งที่ไม่มีอะไรจะเสีย เนื่องจากพ่อก็มีปัญหาที่ทำงานกลับบ้านไม่ได้ ส่วนแม่ก็อยู่ในคุก

เก่งขึ้นรถบัสจากบ้านไปยังเมียวดี ค้างคืนอยู่กับป้าอีกคนหนึ่ง เช้าวันรุ่งขึ้นป้าก็พาไปส่งที่ชายแดนเมียวดี-แม่สอด และให้ยืมเงิน 500 บาทไว้เป็นค่าเดินทาง ซึ่งต้องจ่ายคืนให้เขาทีหลัง จากชายแดนเก่งต้องขึ้นเรือข้ามแม่น้ำสายเล็ก ๆ มายังแม่สอด เสียเงินเพียง 20 บาท ไม่ได้ผ่านด่านตรวจใด ๆ เนื่องจากเป็นการข้ามแดนแบบไม่เป็นทางการ นายหน้าชาวพม่าที่ป้าในเมืองไทยติดต่อให้มารับเก่งไปพักที่บ้านคืนหนึ่ง ก่อนจะขับรถพาเธอไปส่งที่บ้านนายหน้าชาวไทยอีกคนหนึ่ง เก่งรอขึ้นรถตู้มารับที่หน้าโรงงานซึ่งไม่ไกลจากบ้านของนายหน้าคนนี้นัก บนรถตู้คันนั้นยังมีคนจากพม่าทั้งชายและหญิงอีก 8 คน คนขับสั่งให้ทุกคนเอาเสื้อคลุมหัว หน้าต่างรถก็ติดฟิล์มดำมืดทึบ เก่งเล่าว่า *"หนูกลัวมาก และอยากกลับบ้าน"* หลังจากนั้นอีกราวครึ่งชั่วโมง รถตู้ก็พาทุกคนมาส่งค้างคืนไว้ที่บ้านหลังหนึ่งในแม่สอด

ตอนที่มาถึงบ้านของนายหน้าคนนี้ เก่งบอกนายหน้าว่าไม่อยากไปแล้ว แต่นายหน้าไม่ให้เธอกลับ ทั้งยังให้คนเฝ้าไว้อีก วันต่อมาก็มีรถกระบะคันหนึ่งมารับทุกคนที่บ้านแล้วให้อัดเบียดกันอยู่บนหลังคารถ ซึ่งทำเป็นโครงปิดหุ้มไว้เหมือนร่มหุบ มีช่องเล็ก ๆ ให้คนเข้าออกได้เวลารถจอด เก่งจำความรู้สึกได้ว่า *"หนูรู้สึกเหมือนกับว่าต้องตายแน่เลย เพราะหายใจไม่ออก ขยับก็ไม่ได้เพราะถูกอัดเข้าไปเหมือนปลากระป๋อง"* ส่วนท้ายรถด้านหลังก็ปล่อยว่างไว้ไม่ให้ตำรวจสงสัยและขอตรวจ *"ระหว่างทางมีด่านตำรวจ เวลารถหยุดก็ได้ยินเสียงคนพูดคุยกันแป๊บนึง แล้วก็ไปต่อ"* รถกระบะคันนั้นมาแวะจอดที่บ้านหลังหนึ่งให้ทุกคนได้กินข้าวเที่ยง คนขับบอกให้ทุกคนรู้ว่ากำลังจะไปไหนกัน เย็นวันเดียวกันนั้นเอง เก่งก็มาถึงโรงงานลูกชิ้นที่มหาชัย ใครบางคนในโรงงานจ่ายเงินค่าเดินทางให้เก่ง 16,500 บาทเมื่อมาถึง เธอพักอยู่กับป้าในโรงงานเดียวกันนั้น แล้วเริ่มทำงานเป็นคนชั่งน้ำหนักลูกชิ้นก่อนเอาใส่ห่อ ในเช้าวันต่อมา เก่งกลายเป็นแรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนตั้งแต่วันนั้น

การทำงานวันแรกค่อนข้างยาวมาก เพราะเริ่มทำงานตั้งแต่ 7 โมงเช้าจนถึงตีสามของเช้าวันรุ่งขึ้น ทุกเช้านายจ้างจะมาส่งเสียงโวยวายและเคาะประตูห้องปลุกให้ทุกคนตื่นไปทำงาน ถ้าคนงานคนไหนคุยกับเพื่อนในเวลาทำงานหรือทำลูกชิ้นตกพื้น ก็จะถูกนายจ้างดุด่าว่ากล่าวหรือใช้ไม้ตีเอาบ้าง เก่งได้ค่าจ้างวันละ 135 บาท มีค่าล่วงเวลาอีกชั่วโมงละ 10 บาท สภาพการทำงานไม่ดีนักเพราะไม่มีพัดลมระบายอากาศ นายจ้างยังหักเงินไว้เป็นค่าอุปกรณ์ป้องกันในการทำงาน เช่น หมวก หน้ากาก หรือเสื้ออีกต่างหาก ใครจะใช้โทรศัพท์ก็ต้องขออนุญาตจากนายจ้างก่อน ค่าจ้างคนงานนั้นจ่ายให้ทุก 50 วัน อาหารและข้าวของเครื่องใช้ล้วนมีขายอยู่ในโรงงานเพราะทุกคนถูกห้ามออกไปนอกโรงงาน มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดไว้ทั่วโรงงานเพื่อเฝ้าดูคนงาน มีประตูเล็ก ๆ ที่บางครั้งคนงานก็ลอดออกไปซื้ออาหารแถว ๆ นั้น คนงานที่จดทะเบียนก็จะถูกยึดบัตรอนุญาตทำงานไว้กับนายจ้าง เวลาตำรวจเข้ามาตรวจใบอนุญาตทำงานที่โรงงาน นายจ้างก็จะเอาคนงานที่ไม่มีเอกสารไปซ่อน และกำชับคนงานไว้ล่วงหน้าเวลาตำรวจถามเรื่องอัตราค่าจ้าง โดยให้ตอบว่าได้ค่าจ้างวันละ 225 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 40 บาท และได้ค่าจ้างเป็นสองเท่าถ้าทำงานในวันอาทิตย์

หลังจากทำงานในโรงงานนี้มา 3 ปี เช้าวันหนึ่งเก่งก็วางแผนหลบหนีในที่สุด โดยไปด้านหลังโรงงานที่ไม่มีรั้ว มีแต่หญ้ารกทึบและสกปรก เก่งใส่เสื้อซ้อนกันไว้ 4 ตัว โดยใส่เครื่องแบบโรงงานไว้ชั้นนอกสุดเพื่อให้ดูกลมกลืนเป็นปกติ หลังจากพ้นเขตโรงงาน เก่งก็วิ่งไปเรียกมอเตอร์ไซค์แล้วเปลี่ยนไปเรียกรถอีกคันหนึ่งเพื่อความปลอดภัย ด้วยเธอกลัวว่าคนขับมอเตอร์ไซค์คันแรกอาจจะไปบอกเจ้าของโรงงานว่ามีคนงานหนีไป ก่อนหน้านี้นายจ้างได้ถ่ายรูปคนงานและขู่ไว้ว่าถ้ามีใครหนีจะไปแจ้งตำรวจให้เอาตัวกลับมา เก่งเคยได้ยินว่ามีบางคนหนีไป ถูกจับได้และถูกทุบตีทำร้าย

พอหนีพ้น เก่งก็ไปอาศัยอยู่กับเพื่อนซึ่งพาไปทำงานที่โรงงานทำลูกชิ้นอีกแห่งหนึ่ง ได้ค่าจ้าง 4,000 บาทต่อเดือน ต่อมาเก่งเข้าไปจดทะเบียนแรงงาน ได้ใบอนุญาตทำงานแล้วก็ย้ายไปทำงานในโรงงานทำอุปกรณ์อิเล็คโทรนิกส์แห่งหนึ่งในมหาชัย เก่งบอกว่า *“หนูไม่ได้ไปแจ้งความกับตำรวจ เพราะรู้ว่ายังไง ๆ นายจ้างเขาก็มีความสัมพันธ์อันดีกับตำรวจอยู่ดีแหละ”*

เก่งติดต่อส่งข่าวถึงพ่อแม่ที่พม่าบ้างเป็นบางครั้ง เธอบอกว่าไม่เคยตั้งความหวังอะไรในชีวิต และไม่ได้คาดหวังว่าจะได้อะไรในชีวิตในช่วงที่อยู่เมืองไทย *“หนูชอบทำงานในเมืองไทยนะ แต่แรงงานอย่างเราบางทีก็ต้องระวังตัว แล้วหนูบอกเพื่อน ๆ ว่าอย่ามาเลย ถ้าจะมาก็มาแบบมีหนังสือเดินทาง วางแผนมาให้ดี ๆ”*

เก่งข้ามพรมแดนมาในรูปแบบเดียวกับเหยื่อการค้ามนุษย์อีกมากมาย แม่น้ำสายเล็กที่กั้นขวางระหว่างไทย-พม่านั้นเล็กแคบจนสามารถข้ามไปมาได้โดยง่าย เจ้าหน้าที่เองก็รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในบ้านของตัวเอง แต่ทำเอาหูไปนาตาไปไร่ด้วยเหตุผลร้อยแปด การค้าแรงงานจึงนำไปสู่การค้ามนุษย์ในหลายกรณี เก่งเป็นอีกคนหนึ่งที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เอาชีวิตตัวเองเป็นเดิมพัน ด้วยการเดินทางที่ทารุณโหดร้าย จากการที่ผู้ค้าแรงงานได้ใช้รูปแบบการเดินทางที่ซับซ้อน เก่งจึงเกิดข้อสงสัยซ้ำซากในการต่อรองระหว่างผู้ค้าแรงงาน นายหน้า และตำรวจที่ด่านระหว่างทางไปมหาชัย รวมทั้งระหว่างนายจ้างและตำรวจ เธอยืนยันว่าตำรวจมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแน่นอนในการค้าแรงงานและการค้ามนุษย์ในเมืองไทย

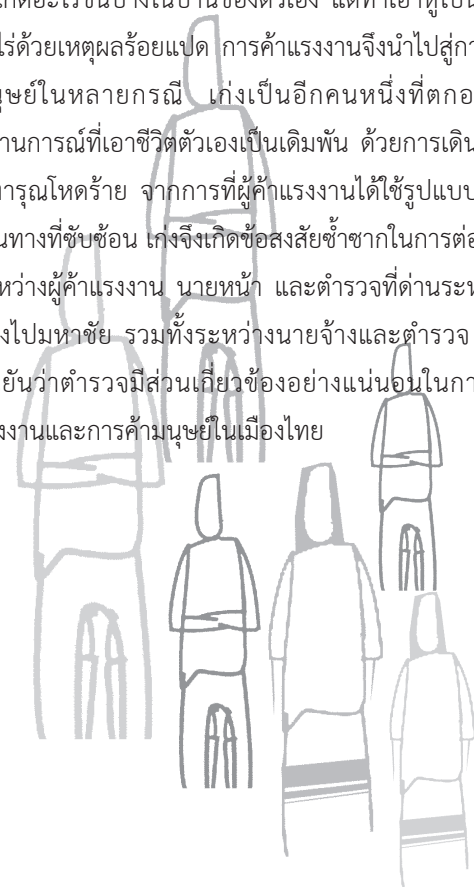

การเดินทางที่ซับซ้อนของนาย

นาย เป็นเด็กหนุ่มวัย 19 ปีจากทวาย ประเทศพม่า ครอบครัวมีด้วยกัน 6 คน ก่อนจะเข้ามาทำงานในเมือง ชีวิตของนายถือว่า “ค่อนข้างดี” ทีเดียว เพราะเขามีกิจการเล็ก ๆ รับซื้อกุ้งในพม่ามาขายต่อที่ระนอง ตอนแรกกิจการก็ไปได้ดี แต่ต่อมามีหนี้สินพอกพูนถึง 200,000 บาท นายไม่มีทางหาเงินมาใช้หนี้ได้ และรู้สึกอับอายขายหน้ามากที่เพื่อนบ้านและชุมชนมองเขาด้วยสายตาดูแคลนว่าเป็นคนทำกิจการล้มเหลว เขาจึงตัดสินใจเข้ามาทำงานในเมืองไทย โดยไม่รู้ว่าเป็นงานอะไร ขอแค่ไปให้พ้นจากหนี้สินและความอับอายขายหน้าในพม่าก็พอ

นายขึ้นเรือส่งกุ้งไประนองไปลงที่เกาะสองก่อนเรือจะเข้าเขตไทย ระหว่างที่พักอยู่กับคนรู้จักในเกาะสอง 2 สัปดาห์ ก็ได้ยินว่ามีงานได้ค่าแรงดีที่โรงงานทำขนมในชุมพร ประเทศไทย นายจึงขึ้นเรือจากเกาะสองที่จะพาเขาเข้าเมืองไทย แต่โดนเรือของตำรวจน้ำไทยตรวจค้นเสียก่อน ก็เลยถูกจับในข้อหาครอบครองเอกสารการเดินทางผิดกฎหมาย ที่นายหน้าทำไว้ให้เสียเงินไป 2,000 บาท ตำรวจควบคุมตัวเขาไว้เพื่อจะส่งตัวกลับพม่าในเย็นวันเดียวกัน แต่เมื่อไปได้ครึ่งทางเรือลำนั้นก็หันหัวเรือกลับเข้าระนองในอีกเส้นทางหนึ่งแทนที่จะมุ่งหน้าไปพม่า เมื่อเรือขึ้นฝั่งเขาก็ถูกตำรวจที่ตรวจเอกสารการเดินทางจับอีก ถ่ายรูปและพิมพ์ลายนิ้วมือ เตรียมส่งเขากลับอีกครั้ง แต่คราวนี้คนขับเรือเข้าไปพูดกับตำรวจและเขาก็ถูกปล่อยตัวในที่สุด

มีรถมอเตอร์ไซค์คันหนึ่งมารับนายที่ท่าเรือทันทีแล้วพาเขาไปที่บ้านของตำรวจคนหนึ่ง มีคนจากพม่าอีก 50 คน อยู่ที่บ้านหลังนั้น นายพักรออยู่ที่บ้านราว 5 วัน ช่วยเขาทำงานนู่นนี่ในบ้านไปพลาง จากนั้นเช้าวันหนึ่งนายและคนอีก 20 คนก็ได้ออกจากบ้านโดยขึ้นรถกระบะที่มีพลาสติกผืนใหญ่คลุมท้ายรถไว้ มีรถมอเตอร์ไซค์ขับนำหน้าอีกหนึ่งคัน เพื่อคอยส่งสัญญาณให้คนขับรถกระบะถ้ามีด่านตรวจข้างหน้า พอค่ำลงตำรวจคนนั้นก็จอดรถแล้วสั่งให้ทุกคนลงจากรถ แล้วก็ถูกส่งตัวไปสถานีตำรวจถูกขังอยู่ 7 วันก่อนจะถูกย้ายไปขังที่อื่น

หลังจากเข้าคุกอยู่ 10 วัน นายก็ถูกส่งตัวกลับไประนองอีกครั้ง ตำรวจจัดเรือพาเขาและคนอื่น ๆ ที่ถูกจับทั้งหมดไปไว้ที่เกาะแห่งหนึ่งอยู่กลางทะเล ไกลจากฝั่งพอสมควร ไม่มีทางหนีไปไหนได้ นายเล่าว่า *“เกาะนั้นดูแล้วเหมือนจะเป็นที่พักตากอากาศเลย เพราะผมเคยเห็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีบ้านสวย ๆ ด้วย แต่ก็ไม่รู้เลยว่ามันอยู่ตรงไหน”* แล้วก็มีคนจากพม่าคนหนึ่งมาบอกให้เขาขึ้นเรือลำใหญ่อีกลำหนึ่งที่ท่าเรือ เขาไม่มีทางเลือกก็ต้องขึ้น

ไปแต่โดยดี เรือลำนั้นออกจากท่าและไปหยุดอยู่กลางทะเล อีกครั้งหนึ่ง ไม่นานนักก็มีเรือลำเล็ก ๆ หลายลำแล่นมาที่เรือใหญ่ พร้อมกับมีคนถือใบรายชื่อมาด้วย *"มีคนบอกให้ผมไปขึ้นเรือลำหนึ่ง พาผมไปขึ้นท่าเรือเดิมที่ผมเคยขึ้นไปเหยียบเมืองไทยครั้งแรกนั่นแหละ แล้วก็มีรถมารับพาไปส่งบ้านตำรวจหลังที่เคยไปอยู่"* คราวนี้ นายพักอยู่ที่บ้านหลังนั้น 2 วัน

จากนั้นก็มีรถมารับนายและคนอื่นอีก 20 คนไป ขับไปได้ครึ่งวันนายก็นึกว่าคงถึงโรงงานทำขนมที่มีคนบอกไว้ แต่กลับกลายเป็นสวนปาล์มในชุมพรแทน นายถูกหลอกและบังคับให้ทำงานในสวนปาล์มแห่งนี้เอง ต้องคอยตัดปาล์มและเก็บผลผลิต งานหนักมากเพราะต้องใช้เลียมแทงปาล์มที่เป็นมีดเล่มใหญ่ไว้ฟันทะลายปาล์มแล้วขนไปขึ้นรถ นายเล่าว่า *"เดือนนั้นก็ร้อนมาก ผมก็รู้สึกแย่มาก มันทรมานรู้สึกเหมือนจะตายเอา คิดถึงพ่อแม่ที่บ้านทุกวัน คิดว่าทำไมชีวิตเราต้องมาอยู่ลำบากแบบนี้ ไม่เอาแล้ว อยากไปให้พ้น เลยฆ่าตัวตาย แต่โชคดีว่าเพื่อนมาเห็นแล้วช่วยไว้ได้ก่อน"* นายจ้างมีข้าวให้คนงานกินแต่ต้องหาผักอะไรแถวนั้นมาทำกับข้าวเอง หัวหน้าคนงานที่เป็นคนไทยก็คอยบังคับให้เขาทำงาน ทั้งยังขู่ว่าถ้าไม่ทำจะยิงให้ตาย

นายทำงานในสวนแห่งนี้เดือนกว่าโดยไม่ได้ค่าจ้าง นายจ้างบอกว่า *"กูจ่ายเงินให้มึงไปแล้วตั้งหลายหนเป็นค่าพามึงมาเนี่ย ให้มันรู้บ้าง"* ในสวนนั้นมีคนที่เรียกว่าเป็น "คนควบคุม" มาจากรัฐมอญในพม่าคนหนึ่ง อีกคนก็เป็นคนไทย คนมอญก็ถือว่าค่อนข้างใจดี แต่คนไทยเป็นคนขี้โมโห คอยสั่งให้คนงานทำงานตั้งแต่เช้ามืดจนถึงสองทุ่มทุกวัน ทั้งยังขู่ว่าจะฆ่าให้ตายอีก นายกล่าวว่า *"ผมเคยคิดว่าจะหนียังไงดี แต่สวนก็กว้างเหลือเกิน ผมก็ไม่รู้ว่าจะหนีไปทางไหน"*

จนวันหนึ่ง นายเห็นว่ามีสวนผลไม้อยู่ใกล้ ๆ เห็นผู้หญิงคนหนึ่งทำงานอยู่ในสวน ก็เลยไปขอความช่วยเหลือจากเขา พูดภาษาไทยไม่ได้ก็พยายามใช้มือไม้สื่อสาร บอกให้อีกฝ่ายเข้าใจว่าทำงานลำบาก ให้ดูแผลที่ได้มาทั้งตัว โชคดีที่ผู้หญิงคนนี้เข้าใจก็เลยให้เขายืมโทรศัพท์หาเพื่อนและบอกให้ลูกชายช่วยหารถไปส่งนาย นายพักค้างอยู่ในสวนนั้นไม่กี่วันถัดมาก็มีรถมารับเขาไปส่งที่บ้านเพื่อนในชุมพร มีเพื่อนคนงานหนีไปพร้อมกับเขาด้วยอีก 2 คน โดยผู้หญิงคนนั้นช่วยจ่ายค่าเดินทางให้ครึ่งหนึ่ง และเพื่อนเขาออกครึ่งหนึ่งที่เหลือให้

นายเริ่มงานใหม่ที่สวนยางอีกแห่งหนึ่งในชุมพร แต่ทำอยู่ได้เพียงเดือนเดียวก็ออกเพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย เขาเล่าว่า *"มีอยู่คืนหนึ่ง ผมกำลังนั่งกินข้าวเย็นอยู่กับเพื่อนในกระท่อม แล้วก็มีใครไม่รู้ยิงทะลุเข้ามาในบ้าน โชคดีที่ไม่มีใครเป็นอะไร"* จากนั้นเพื่อนของนายก็ช่วยจัดการให้ทำงานที่โรงงานยางในชุมพร ต้องใช้น้ำยาเคมีในการผลิต นายจ้างก็พอใช้ได้ แต่สภาพการทำงานไม่ค่อยดี เพราะว่าไม่จัดหาอุปกรณ์ป้องกันอะไรให้คนงาน เขาทำงานอยู่ที่นี่ราวปีหนึ่งก่อนที่ญาติจะชวนไปทำงานห้องเย็นที่หาดใหญ่ นายตัดสินใจไปทำงานโดยเดินทางไปกับนายหน้า แต่ทำงานนี้ได้ 10 วันก็ออกเพราะว่าได้ค่าแรงน้อย โดยช่วงนี้มีลุงกับป้ามาอยู่ที่หาดใหญ่ด้วยกันแล้ว

วันหนึ่งมีญาติที่ทำงานมหาชัยมาเยี่ยมเขาที่หาดใหญ่ ขณะนั้นนายพักอยู่กับญาติอีก 8 คน ญาติคนนี้พูดคุยชักชวนเขาและญาติคนอื่น ๆ ให้ย้ายไปทำงานที่มหาชัย เพราะว่ารายได้ดีกว่า ทั้งหมดจึงตัดสินใจไป โดยมีนายหน้าคนหนึ่งจัดการเอารถมารับพาไปส่งมหาชัย ส่วนค่าเดินทางจะว่ากันอีกทีเมื่อไปถึง คนทั้งหมด 11 คนโดยสารอยู่ในรถคันเดียวกันนั้น เมื่อมาถึงมหาชัย คนขับซึ่งเป็นนายหน้าด้วยก็บอกว่าค่าเดินทางคนละ 3,000 บาท เป็นราคาที่ไม่แพง

เพราะเป็นเพื่อนรู้จักกัน แต่เมื่อรวบรวมเงินจากทุกคนแล้วก็ได้เพียง 30,000 บาท ขาดไปอีก 3,000 บาท ดังนั้นใครคนหนึ่งใน 11 คนที่มาด้วยกันต้องไปอยู่บ้านคนขับก่อนเป็นตัวประกัน นายรู้สึกแย่ที่ต้องทิ้งให้ญาติไปอยู่บ้านเขาก็เลยรับจะไปอยู่เอง เขาอยู่บ้านหลังนั้นหลายวันกว่าญาติในมหาชัยจะหาเงินมาจ่ายเอาเขาออกไปได้

นายถูกผลักดันให้เข้ามาทำงานในเมืองไทยเช่นเดียวกับแรงงานข้ามชาติอีกมากมาย การข้ามแดนผ่านแม่น้ำสายเล็ก ๆ เป็นเพียงหนึ่งช่องทางที่ยากต่อการตรวจสอบและควบคุม แรงงานจำนวนมากเดินทางเข้าประเทศไทยโดยเรือนานาชนิด นายกล่าวว่า สถานการณ์ดังกล่าวนี้ไม่สามารถควบคุมได้แม้กองบังคับการตำรวจน้ำตรวจคนเข้าเมืองจะทำงานอย่างเต็มที่ก็ตาม เพราะคนสามารถเข้ามาได้ง่ายผ่านเครือข่ายของนายหน้าและตำรวจที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันซึ่งต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของวงจรการค้ามนุษย์เช่นเดียวกัน

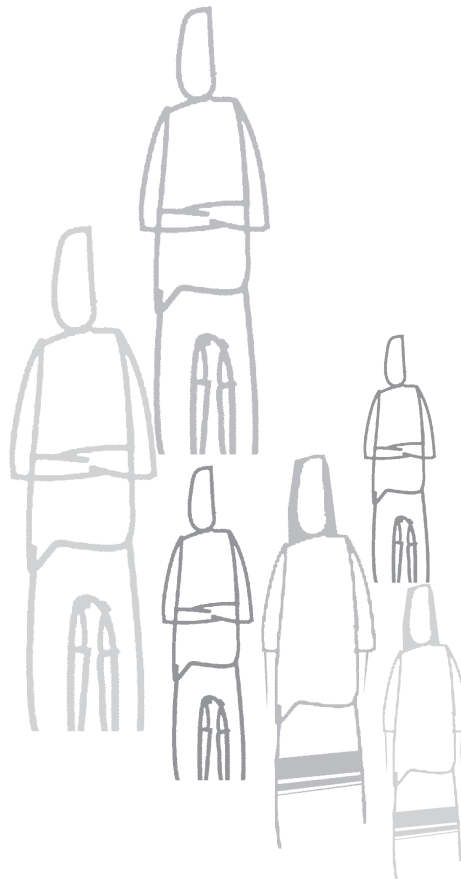

ชีวิตที่ผ่านนายหน้าฉ้อโกงของมี

มีเป็นเด็กสาวอายุ 19 จากโนดงในรัฐมอญ ประเทศพม่า ไม่มีพี่น้อง อยู่กับยายเพราะพ่อแม่ไปทำงานเมืองไทยตั้งแต่เธอยังเด็ก อยู่มาวันหนึ่งพ่อกับแม่โทรมาบอกให้เธอไปทำงานที่มหาชัย สมุทรสาคร ถ้าอยากหาได้เงินมาก ๆ แต่ไม่ได้บอกว่าเป็นงานประเภทไหน มีจึงตัดสินใจออกจากบ้านตอน 6 โมงเช้า มีลุงไปด้วยเป็นเพื่อน นั่งรถบัสโดยสารไปแถวชายแดนของเมียวดี ถึงราว 4 โมงเย็น ลุงไปส่งเธอขึ้นเรือข้ามแม่น้ำสายเล็ก ๆ เหมือนคลองที่กั้นเขตแดน หลังจากนี้เธอต้องไปเองคนเดียว และเข้าเขตประเทศไทยโดยไม่ต้องผ่านด่านตรวจใด ๆ

แม่ของมีได้จัดการติดต่อนายหน้าให้ไปรับมีที่ฝั่งไทยเมื่อมาถึง แล้วก็ซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซค์ผู้หญิงไม่รู้จักอีกคนหนึ่งไปที่บ้านของนายหน้า ระหว่างทางเมื่อผ่านด่านตรวจตำรวจก็ตรวจดูกระเป๋าถือของผู้หญิงที่ขี่รถคนนั้นแต่ไม่ได้ตรวจอะไรเธอ ซึ่งมีก็รู้สึกแปลกใจที่ตำรวจไม่ได้ตรวจอะไรทั้ง ๆ ที่เธอไม่มีเอกสารการเดินทางอะไรเลย เมื่อมาถึงบ้านของนายหน้า มีก็เห็นคนอื่น ๆ อีกกว่า 20 คนอยู่ที่นั่นแล้ว ไม่นานนักก็มีรถมารับทุกคนขึ้นไป คนกว่า 20 คนต้องเบียดอัดกันอยู่ในรถและคลุมด้วยผ้าดำผืนใหญ่ มีเล่าว่า *“หนูรู้สึกเพลียมากเลย ไม่ได้หิวข้าว ไม่ได้หิวน้ำ แต่เพราะมันหายใจไม่ออก”* มีไม่รู้ว่าผ่านด่านตรวจอะไรหรือไม่ระหว่างทางเพราะว่ามองอะไรไม่เห็น ขับไปได้สัก 30 นาทีรถก็มาส่งทุกคนที่บ้านของนายหน้าอีกคนหนึ่ง ซึ่งมีคนรออยู่ที่นั่นแล้วอีกหลายคนมาก

เช้าวันต่อมา มีและคนอื่น ๆ ต้องขึ้นรถอีกคัน บางคนต้องนั่งซ้อนทับอีกคนที่นั่งตอนหลังของรถกระบะ ส่วนผู้ชายคนอื่น ๆ ก็อยู่ท้ายรถ เอาผ้าคลุมไว้หมด ระหว่างทางรถหยุดที่ด่านตรวจอย่างน้อย 3 จุด ทุกครั้งทุกคนจะต้องอยู่เงียบ ๆ ไม่ส่งเสียง มีคนที่ไปด้วยคนหนึ่งเข้าใจภาษาไทยได้ยินเสียงคนขับพูดคุยกับตำรวจแล้วก็ผ่านด่านไปได้ทุกครั้ง สองชั่วโมงกว่าต่อมารถก็มาส่งทุกคนที่บ้านหลังหนึ่ง พักรออยู่ที่นี่จนเกือบเที่ยงคืน อยู่ดี ๆ ก็มีตำรวจบุกเข้ามาจับคนงานทั้งหมดในบ้าน ส่วนใหญ่ก็หนีไปไหนไม่ได้ คนที่ถูกจับจะถูกถ่ายรูป พิมพ์ลายนิ้วมือ และนำตัวขึ้นรถพาไปที่สถานีตำรวจ มีอาหารให้กิน และแยกขังผู้หญิงผู้ชาย มีถูกขังอยู่หนึ่งคืน รุ่งขึ้นตำรวจก็พิมพ์ลายนิ้วมือเธออีกรอบหนึ่งแล้วส่งเธอกับคนอื่น ๆ ไปชายแดนเพื่อขึ้นเรือที่เตรียมไว้ข้ามแม่น้ำกลับไปพม่า ซึ่งไม่เห็นมีด่านตรวจคนเข้าเมืองใด ๆ เลย

เมื่อมาถึงฝั่งพม่า มีก็เดินไปขอความช่วยเหลือจากคนขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างคนหนึ่ง ซึ่งเขาให้เธอยืมโทรศัพท์เพื่อ

โทรหาแม่ในเมืองไทย แม่ก็ขอให้เขาช่วยหานายหน้าเพื่อส่งเธอเข้าเมืองไทย คนขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างคนนั้นจึงพามีไปร้านขายข้าวของน้องสาว ซึ่งเป็นนายหน้าในพม่าและรู้จักคนกว้างขวางทางเมืองไทย ผู้หญิงคนนั้นบอกว่าแม่เธอต้องจ่าย 500,000 จ๊าต (ประมาณ US$720 หรือ 21,600 บาท) เป็นค่าเดินทางทั้งหมดของมีไปมหาชัย แม่ของมีตกลงโอนเงินให้ผู้หญิงคนนั้น ขณะที่รอข้ามแดน มีต้องพักอยู่ที่ร้านขายข้าวนั้นหนึ่งคืน วันต่อมาเมื่อนายหน้าได้รับเงินที่โอนมาแล้วก็ส่งมีขึ้นเรือข้ามไปแม่สอดอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมาถึงแม่สอดก็มีรถมารอรับอยู่แล้ว พร้อมกับคนอื่น ๆ จากพม่าอยู่ในรถอีก 20 คน จากนั้นรถก็ขับไปตามภูเขาสักพักหนึ่งก็มาถึงด่านตรวจ ตำรวจให้ผ่านไปได้ด้วยดี พอรถข้ามภูเขามาถึงพื้นราบ ทุกคนก็ต้องเปลี่ยนไปขึ้นรถอีกคัน ขับพาไปส่งไว้ที่บ้านร้าง ทุกคนต้องนอนบนพื้นในบ้านหลังนั้น รุ่งขึ้นหลังจากกินข้าวเรียบร้อย รถบรรทุกอีกคันที่เหมือนรถขนผู้ต้องหาก็เข้ามารับคนงานทั้งหมดไป ใช้เวลาขับทั้งวันจนมาถึงโกดังแห่งหนึ่ง จากนั้นก็มีรถอีกคันมารับมีและคนงานอีก 3 คนไปส่งที่บ้านใกล้ทุ่งนาของนายหน้าคนหนึ่ง มีพักอยู่ที่บ้านหลังนี้ 10 วัน โดยนายหน้าหาข้าวให้กินแต่ไม่ได้บอกว่าทำไมถึงรอหลายวันนัก จนเข้าวันที่ 11 มีรถคันหนึ่งมารับมีไป แต่ไม่ได้ไปส่งให้แม่ ตอนนั้นเธอเริ่มกังวลและถามนายหน้าว่าทำไมไม่ไปส่งให้แม่ นายหน้าคนนั้นบอกว่าแม่เธอยังไม่ได้จ่ายค่าเดินทางให้ มีติดต่อแม่ซึ่งโทรให้นายหน้าที่มหาชัยยืนยันว่าโอนเงินให้นายหน้าผู้หญิงในพม่าไปล่วงหน้าแล้ว แม่ยังโทรหาผู้หญิงคนนั้นในพม่าด้วย แต่เขากลับไม่ช่วยอะไรและยังบอกแม่อีกว่าต้องจ่ายเงินอีก 50,000 บาทไม่งั้นมีจะถูกเอาไปขาย เธอต้องพักรออยู่กับนายหน้าในมหาชัยด้วยความกลัวอีก 2 วันจนแม่มาจ่ายเงินเอาตัวเธอออกไปในที่สุด

ตอนนี้มีเข้ามาอยู่ในเมืองไทยได้ 2 เดือนแล้ว และทำงานในโรงงานอาหารทะเลที่มหาชัย ส่วนแม่ของมีทำงานในโรงงานน้ำปลา แต่ทั้งสองพักอยู่ด้วยกัน กรณีของมีเกิดขึ้นจากการฉ้อโกงของเครือข่ายค้าแรงงานและค้ามนุษย์ แม้ว่าเธอจะไม่ถูกทำร้ายร่างกายแต่ก็ถูกกักตัวและถูกโกง หากแม่ของมีไม่ทำงานหนักเพื่อหาเงินให้ได้พอมาจ่ายเขา เธอก็อาจจะถูกขาย เข้าสู่การถูกแสวงประโยชน์อย่างอื่นต่อไปอีก ซึ่งคงไม่มีใครคาดคิดได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับเธอบ้าง

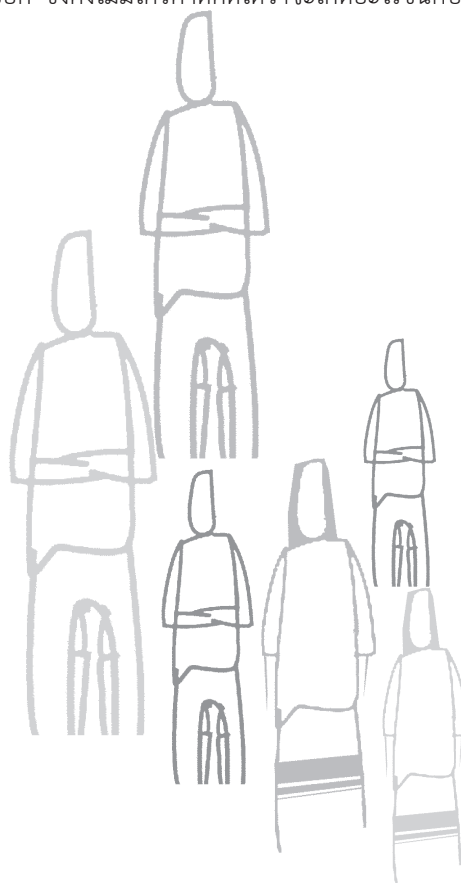

ชีวิตที่ถูกขูดรีดของออง: จากพ่อค้าโรตีสู่ช่างทาสี

อองเป็นชนชาติพันธุ์ชินจากพม่า มีพี่น้องหญิงชายทั้งหมด 8 คน พ่อของอองไม่ได้มีงานประจำ หาเช้ากินค่ำไม่แน่นอน เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ตอนอองยังเด็กที่บ้านมีอาหารไม่ค่อยพอเลี้ยงทุกคนในครอบครัว เมื่อโตพอทุกคนก็พยายามออกไปหางานทำเพื่อมาช่วยเหลือเจือจุนครอบครัว แต่ในพม่าไม่ค่อยมีงานรายได้ดี ๆ ให้ทำ อองเรียนหนังสือจนถึง ม.4 พ่อแม่ไม่มีเงินส่งให้เรียนต่อในโรงเรียนพิเศษเพื่อเข้าระดับอุดมศึกษา เมื่อจบม.4 อองจึงเริ่มทำนาทำไร่ แต่การปลูกพืชบนดินภูเขาที่แห้งแล้งของรัฐชินนั้นเป็นเรื่องยากมาก อองแทบจะไม่ได้เงินจากการลงแรงของเขาเพื่อเลี้ยงปากท้องตัวเองเลย แต่ก็ยังปันส่วนเงินเล็กน้อยให้ครอบครัวเพื่อซื้อหาอาหารให้พอกิน

อองไม่เคยได้ยินเรื่องเข้าไปทำงานในเมืองไทยมาก่อน จนวันหนึ่งเมื่อเขาอายุได้ 19 ปี ป้าเขาถามว่าอยากหาเงินแบบไม่ลำบากในเมืองไทยแล้วก็ยังสามารถส่งเงินกลับมาเลี้ยงดูครอบครัวได้ด้วยหรือไม่ ในไทยมีหลายแห่งมีงานให้ทำ ญาติหลายคนก็ทำงานอยู่ดีมีสุขในเมืองไทย อองอยากทำงานหาเงินมาก และไว้ใจให้ป้าหางานให้ เขาจึงตัดสินใจเข้ามาทำงานในเมืองไทย

ป้าสะใภ้ของอองที่ชื่อจี เป็นหญิงเชื้อสายอินเดีย-พม่า อาศัยอยู่ที่เมาะลำไยในรัฐมอญ ป้าจีและญาติ ๆ ทำงานเป็นนายหน้าคอยจัดการเรื่องเดินทางให้กับแรงงานจากพม่าเข้าไทย โดยส่งแรงงานไปกรุงเทพฯให้ญาติมารับและหางานให้ทำ หลังจากการเจรจาต่อรอง อองตกลงจ่ายเงิน 20,000 จ๊าต (ประมาณ US$29 หรือเกือบ 900 บาท) ให้ป้าจีช่วยพาเขาจากรัฐชินไปกรุงเทพฯ แต่อองไม่มีเงินพอจ่าย ลุงของเขาจึงบอกว่าให้เข้าไปก่อน แล้วค่อยมาจ่ายคืนทีหลังภายในหนึ่งปีระหว่างที่ทำงานอยู่ก็ได้ ทั้งยังบอกอีกว่าอาจจะมีการหักค่าใช้จ่ายอื่นจากค่าจ้างเขาอีกด้วย อองรู้แต่ว่างานที่เขาจะได้ทำเป็นร้านขายของแต่ไม่รู้รายละเอียดว่าอยู่ที่ไหน ทำงานกี่โมง ได้ค่าจ้างเท่าไร ซึ่งอองก็ไม่ได้ติดใจอะไร ด้วยเห็นว่านายหน้าเป็นป้าสะใภ้ตัวเองและเชื่อว่าตัวเองคงจะได้ทำงานดี ๆ ในเมืองไทย

ป้าจัดการพาเขามาที่แม่สอด ชายแดนไทย-พม่า อองพกบัตรนักศึกษาและบัตรประชาชนพม่ามาด้วยแต่ป้ายึดเอาไปเมื่อข้ามชายแดนเมียวดี-แม่สอดไปได้ ตอนนั้นอองเดินทางไปพร้อมกับแรงงานจากพม่าอีก 24 คน ซึ่งเขาคิดว่าทั้งหมดคงจะเข้าไปทำงานในเมืองไทยเหมือนกัน การเดินทางค่อนข้างลำบาก แต่ก็ไม่มีใครเจอตำรวจหรือตรวจคนเข้าเมืองระหว่างทางแต่อย่างใด ทุกคนต้องเดินในป่าทึบ หลีกเลี่ยงเส้นทางที่เป็นถนน บางช่วงบางตอนต้องปีนป่ายเพราะชันมาก ขณะที่บางช่วงก็ต้องเบียดยัดกันซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซค์ไปให้ได้มากที่สุด ไม่มีใครมีอาหารตกถึงท้อง ต้องนอนกันอยู่ในไร่ข้าวโพด และกินข้าวโพดดิบประทังความหิวไปพลาง ๆ ช่วงที่เดินทางข้ามชายแดน

มานี้อองกลัวมาก เพราะเขาไม่รู้ภาษาไทยและไม่อยากเจออุปสรรคอะไร

ในที่สุดอองก็มาถึงกรุงเทพฯ มีคนที่ป้าจีจัดหาไว้มารับไปส่งเขาไว้ที่บ้านญาติให้ทำงานขายโรตี ซึ่งมีกระบวนการเตรียมที่เขาต้องทำให้ชำนาญระดับหนึ่ง อองจึงถูกทุบตีถูกชกอยู่บ่อย ๆ เวลาทำพลาด ทำแป้งหล่น หรือไม่ก็ทำช้าเกินไป ตอนมากรุงเทพฯใหม่ ๆ เขาพยายามจะหนีไปตอนกลางคืน แต่ไม่รู้ว่าจะไปไหนดี ไม่รู้ภาษาไทย และไม่รู้จักใคร ก็เลยกลับไปอยู่บ้านญาติหลังนั้นอีก อองถูกลูกชายคนโตของบ้านทุบตีด้วยโซ่รถมอเตอร์ไซค์โทษฐานที่หนีไป

อองทำงานขายโรตีตั้งแต่บ่าย 3 โมงเย็นจนถึงห้าทุ่มทุกวัน ทำงาน 8 ชั่วโมงได้เงินเพียง 30 บาทต่อวัน และต้องขายโรตีให้หมดทุกวัน ไม่เช่นนั้นจะถูกเจ้าของรถเข็นโรตีซึ่ง “ให้ยืม” มาขายทุบตีด้วยไม้แขวนเสื้อ บ้านนี้มีแรงงานทำงานให้ 5 คน ทุกคนนอนในห้องนั่งเล่นบนชั้นสองของห้องแถว ครอบครัวเจ้าของบ้านก็อยู่ในบ้านหลังนี้เหมือนกัน ของเหลือในแต่ละมื้ออาหารก็ให้คนงานกิน อองทำงานอย่างนี้อยู่ปีกว่า ได้หยุด 3 วัน เพราะว่าไม่สบายมากจนทำงานไม่ไหว นายจ้างไป ‘ขึ้นทะเบียน’ แรงงานให้เขาแต่ ‘การขึ้นทะเบียน’ นี้มีค่าใช้จ่ายเดือนละ 500 บาท เพื่อ ‘ป้องกัน’ ไม่ให้ถูกตำรวจจับ ไม่ใช่การจ่ายเพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้ใบอนุญาตทำงาน แต่เป็นการจ่ายให้ตำรวจเพื่อให้เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ไม่มายุ่งกับเขามากกว่า

อองพยายามปีนรั้วหนีจากชีวิตแบบนี้อีกครั้ง แต่หนีไม่พ้นต้องถูกขังไว้ในห้องถึง 5 วัน ห้ามออกไปข้างนอก ไม่ให้ไปไกลกว่าที่ที่เคยขายโรตีประจำ เขาอยากติดต่อครอบครัวและลุง แต่ก็ถูกห้ามใช้โทรศัพท์ พอทำงานไปได้ 6 เดือน อองก็บอกกับครอบครัวนี้ว่าอยากจะส่งเงินที่หาได้กลับไปบ้านที่พม่า แต่เขาบอกว่าจัดการส่งไปให้แล้ว อองไม่มีทางรู้ได้ว่าจริงหรือไม่ แต่เขาก็ไม่คิดว่าครอบครัวนี้จะเคยส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวหรือว่าลุงของเขา เวลาอองถามถึงค่าจ้างก็มักจะถูกทุบตีและข่มขู่ว่าจะเรียกตำรวจมาจับ ช่วงนั้นอองเป็นห่วงครอบครัวเพราะได้ยินว่ามีหนูระบาดในฤดูเก็บหน่อไม้ออกที่รัฐชิน

เรื่องของอองเป็นที่รับรู้กันดีในหมู่คนแถบย่านที่เขาขายโรตี บางคนก็แสดงความสงสารด้วยการช่วยเหมาโรตีถ้าเขาขายไม่หมดในแต่ละวัน อองมีเพื่อนคนไทยที่ใจดี และเริ่มเรียนรู้ภาษาไทย หลังจากอดทนทำอยู่อีกปีกว่า เขาก็ตัดสินใจหนีอีกครั้ง วันหนึ่งอองขายโรตีได้ 1,200 บาท เข็นรถกลับบ้าน เมื่อมาถึงบ้านห้องแถวหลังนั้นก็หยิบเงิน 600 บาทแล้ววิ่งหนีสุดชีวิตไปหาเพื่อนคนไทย พักอยู่กับเพื่อนคนนี้ 5 วัน พี่สาวเพื่อนยังให้เงินออง 2,000 บาท เป็นค่าเดินทาง ก่อนอองจะได้งานใหม่

ตอนนี้อองทำงานเป็นช่างทาสีได้ 3 ปีแล้ว ได้ค่าแรงวันละ 230 บาท ถ้าทำงานล่วงเวลาก็ได้พิเศษอีก 100 บาท ค่าแรงจ่ายทุก 2 เดือน ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด เว้นแต่วันไหนไม่สบายหรือเพลียมากก็ขอหยุดได้ แม้นายจ้างจะเป็นคนเข้มงวดมากก็ตาม เขาพยายามติดต่อครอบครัว แต่ด้วยความที่บ้านอยู่ห่างไกล ข่าวคราวต่าง ๆ จึงใช้เวลาถึง 3 วันกว่าจะไปถึง อองอยากส่งเงินที่หาได้กลับไปให้ครอบครัว แต่ไม่รู้ว่าต้องทำอย่างไร เมื่อออองได้คุยกับพ่อและรู้ว่าแม่ไม่สบายมาก เขาก็เป็นห่วง แม่คิดถึงเขามากอยากให้กลับไปเยี่ยมบ้าน ทั้งบ้านตอนนี้มีน้องสาวอยู่ 2 คน พี่ชายคนหนึ่งแต่งงานออกเรือนไปแล้วต้องหาเลี้ยงครอบครัวใหม่ อองเป็นลูกชายคนเล็กของบ้านจึงรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของเขาที่ต้องดูแลครอบครัว

อองกลับไปพม่าไม่ได้เพราะมีเงินไม่มากพอและไม่อยากกลับไปลำบากหางานทำที่บ้าน และยังคิดว่าชีวิตในเมืองไทยแม้จะยากลำบากแต่ก็ดีกว่าอยู่ในพม่า แม้จะอยู่อย่างกระเบียดกระเสียร อองยังพยายามช่วยซื้อเสื้อผ้าให้คนงานอื่น ๆ ด้วยเงินเล็กน้อยที่เขาหามาได้ เขาทำทุกอย่าง

เท่าที่ทำได้เพื่อบรรเทาทุกข์ ที่เขาเคยประสบมาก่อน และไม่อยากให้แรงงานข้ามชาติคนไหนต้องเผชิญความทุกข์ยากแบบเดียวกันนั้นอีก

เวลาที่อองคิดถึงช่วงที่ทำงานกับญาติของป้าจี เขาอยากไปแจ้งความว่าเขาต้องเจอกับอะไรบ้าง แต่ด้วยความที่ไม่มีเอกสารถูกต้องทำให้เขาไม่กล้าทำอย่างที่คิด เพราะเขาอาจจะถูกตำรวจจับแทนที่จะได้รับความช่วยเหลือ ตอนนี้อองเป็นแรงงานข้ามชาติจดทะเบียนแล้ว และถ้ามีโอกาสก็อยากจะไปแจ้งความกับตำรวจว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง เขาอยากให้ตำรวจไปจับครอบครัวนั้นรวมทั้งป้าจีฐานที่ทำไม่ดีกับเขา

อองถูกป้าของตัวเองหลอกให้เข้ามาทำงานในเมืองไทย แม้ว่าเขาจะยินยอมพร้อมใจแต่ก็ด้วยความเข้าใจว่าจะได้ทำงานหาเงินเป็นธรรมตามสมควร เขาไม่ได้ยินยอมให้กักขังเขาไว้ในบ้าน ไม่มีอิสระในชีวิต ต้องทำงานนานหลายชั่วโมง ได้ค่าจ้างน้อยมาก ทั้งยังถูกทำโทษถ้าขายโรตีไม่หมด อองถูกเอารัดเอาเปรียบแม้จะมีกฎหมายกำหนดห้ามไว้ แต่ก็ไม่ได้ช่วยอะไร ตำรวจเองก็กลายเป็นภัยคุกคามเขามากกว่าที่จะเป็นผู้ช่วยเหลือพึ่งพาได้ เขาเข้าใจดีกว่าสิ่งที่เขาประสบมานั้นเป็นเรื่องเลวร้ายขาดมนุษยธรรม เขาหวังว่าจะไม่มีแรงงานคนไหนต้องพบทุกข์อย่างที่เขาเคยเจออีก อองจะไม่ชักชวนเพื่อนหรือคนในครอบครัวให้เข้ามาทำงานเมืองไทย เพราะจริง ๆ แล้วไม่ได้คุ้มกันเลย

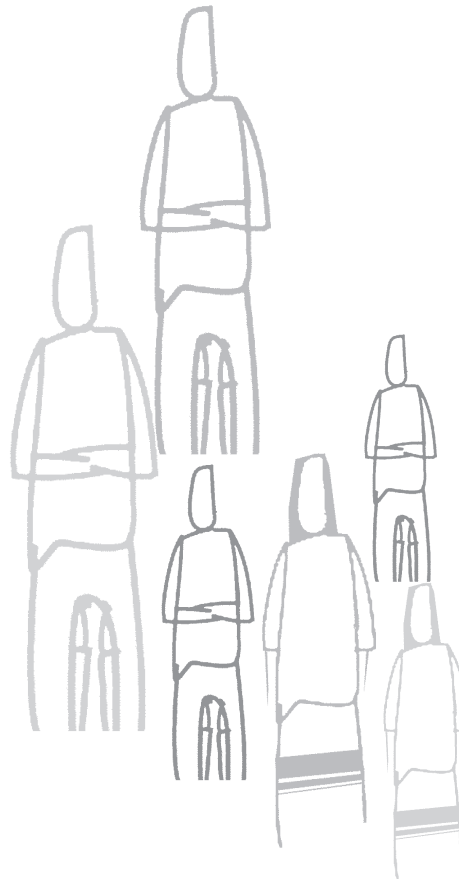

1 เรื่องของเย: แรงงานทาสในเรือนรก

เยแต่งงานแล้วมีลูก 2 คน อยู่ในรัฐกะเรน ประเทศพม่า ห่างจากชายแดนไทย-พม่าเพียง 9 กิโลเมตรเท่านั้น แม่เสียชีวิตไปตั้งแต่เขายังเล็ก ส่วนพ่อทำงานให้กับกองกำลังทหารพม่า หลังจากเกษียณ พ่อไม่ได้อะไรจากรัฐบาล มาเลี้ยงดูครอบครัวอีกเลย เยผิดหวังมาก เพราะพ่อสุขภาพไม่ดีทั้งยังเป็นอัมพาตอีกด้วย เขาจึงอยากออกจากพม่าไปหางานทำ เพราะต้องหาเลี้ยงครอบครัวด้วยตัวเอง และเชื่อว่ารัฐบาลก็ไม่เคยช่วยเหลืออะไรได้

เยตัดสินใจเข้ามาทำงานเมืองไทยเมื่ออายุ 31 ปี ด้วยความที่บ้านอยู่ไม่ไกลชายแดน จึงคิดว่าการเข้ามาทำงานเมืองไทยเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดที่สามารถแก้ปัญหาเรื่องเงินให้เขาได้ ทั้งยังได้ยินว่ามีแรงงานหลายคนทำงานบนเรือประมง และแม้จะได้ยินอีกเช่นกันว่าคนในหมู่บ้านบางคนที่ทำงานบนเรือเสียชีวิต แต่เขาก็อยากจะลองเสี่ยงดู เพราะขณะนั้นเขาหาเงินได้ไม่เพียงพอที่จะซื้ออาหารเลี้ยงดูครอบครัวแต่ละวันด้วยซ้ำ เยจึงไม่มีทางเลือกอื่น

เยติดต่อเพื่อนที่รู้จักนายหน้าในพม่า นายหน้าคนนั้นโทรหาเยและบอกว่าต้องจ่ายค่าเดินทางสำหรับข้ามไปไทย 12,000 บาท เมื่อเขาไม่มีเงินไม่พอจ่าย นายหน้าก็บอกว่าจะหักเอาจากค่าจ้างในเมืองไทยแทน จากนั้นนายหน้าก็พาเขาไปเมียวดีไปหานายหน้าผู้หญิงอีกคนหนึ่ง นายหน้าผู้หญิงคนนี้พาเขาไปที่ด่านแห่งหนึ่งของฐานปฏิบัติการของกองกำลังกะเหรี่ยงประชาธิปไตยฝ่ายพุทธ (DKBA) ทหาร DKBA ได้สั่งให้แบกซุงจากแม่น้ำ แต่เขาไม่อยากทำเพราะคิดว่าจะเข้าไปทำงานเมืองไทย ทหารพวกนั้นจึงทั้งชก ทั้งเตะเขา และใช้ปืนขู่ว่าให้แบกซุงไปไม่งั้นจะฆ่าให้ตาย วันแรกเขากับคนอื่น ๆ อีก 5-6 คนทำงานจนถึงเที่ยงแล้ว กลับไปที่ค่ายเนื่องจากหิวมาก แต่พวกทหารทั้งชกทั้งเตะเขาอีกหาว่าไม่ทำงาน และยังเอาปืนจ่อหัวแล้วเหนี่ยวไก แต่ปืนไม่ได้ใส่ลูกกระสุน เยกลัวมากและอยากจะหนีไปให้พ้น

เยจำเบอร์โทรศัพท์ของนายหน้าผู้หญิงคนนั้นได้จึงโทรไปบอกว่าอยากจะไปกรุงเทพฯเลย นายหน้าคนนั้นบอกว่าเขาต้องจ่ายอีก 2,000 บาทเป็นค่าอาหารและค่าที่พักก่อนจะข้ามไปฝั่งไทยได้ เยตกลงจะไปที่เรือประมงแต่ไม่มีการพูดคุยกันในรายละเอียด เช้าวันรุ่งขึ้นมีคนมารับเยออกจากด่าน แล้วพาไปที่หมู่บ้านชายแดนพม่าแห่งหนึ่ง มีแรงงานคนอื่นอีก 38 คนอยู่ที่บ้านนายหน้าด้วย ประมาณหนึ่งสัปดาห์ทั้งหมดก็ข้ามแม่น้ำไปยังฝั่งไทยตอนกลางคืนกับคนนำทาง แล้วก็เดินเท้าเข้าป่าไปทั้งคืนจนมาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งเมื่อตอนรุ่งสาง

คนนำทางได้พาคนงานทั้งหมดเดินเท้าเข้าไปในป่าอีกทั้งวัน ไม่มีใครได้กินอะไรเป็นเรื่องเป็นราว แม้จะมีอาหารให้บ้างแต่ก็น้อยมาก ต้องหาผลไม้หาผักในป่ากินประทังชีวิต แม้ในตอนแรกนายหน้าจะเรียกเก็บเงินค่าอาหารไปแล้วก็ตาม ระหว่างทางพวกเขาข้ามถนนไปเจอรถตำรวจ คนนำทางก็เข้าไปพูดคุยกับตำรวจ เยเห็นว่าตำรวจจ่ายเงินให้คนนำทาง 2,000 บาท แรงงานหญิงคนหนึ่งเจ็บเท้าขณะเดินในป่า แต่ก็ไม่มียาอะไรให้ คนนำทางบอกผู้หญิงคนนี้ว่าไม่ต้องตามไปอีกแล้ว เพราะการเดินทางช่วงหลังนี้จะยิ่งลำบากสำหรับเธอที่เจ็บเท้าเดินไม่ไหว แล้วเธอก็เลยถูกทิ้งไว้

เวลาที่แรงงานเดินจนเหนื่อยแล้ว คนนำทางก็จะผสมยาบ้ากำมือหนึ่งกับน้ำให้ทุกคนกิน และยังบอกให้ฟังว่ามีแรงงานข้ามชาติ 2 กลุ่มถูกตำรวจจับขณะเดินทาง เยจึงเริ่มกังวล ส่วนคนอื่น ๆ ก็เพิ่มความระมัดระวังขึ้น กลุ่มของเยถูกคนมอญจี้ปล้นระหว่างทาง แรงงานบางคนก็หายไป แต่ก็ไม่มีใครหาเรื่องออกไปตามหาขณะรีบเร่งเดินทาง

หลังจากเดินเท้าต่อเนื่องอยู่หลายวัน เยก็มาถึงถ้ำใหญ่แห่งหนึ่ง กะด้วยสายตาได้ว่ามีแรงงานข้ามชาติอย่างน้อย 400-500 คนซ่อนตัวอยู่ในถ้ำนั้น มีรถบรรทุกมารับคนงานขึ้นไปคันละ 40 คน 20 คนอยู่ข้างหน้าและอีก 20 คนอยู่ข้างหลัง ทุกคนถูกพาไปส่งยังจุดหมายปลายทางตามที่ต้องการ จนถึงตอนนี้ทั้งกลุ่มก็ไม่ได้กินอะไรมาหลายวัน ไม่มีน้ำดื่ม รถคันหนึ่งพาเยและแรงงานอีก 10 คนไปส่งที่ท่าเรือ เขาถูกผลักลงไปในเรือประมงลำหนึ่ง ด้วยความที่ไม่เคยอยู่บนเรือก็เลยเมาเรือในคืนแรก มีคนบอกให้เยคอยคัดปลา บนเรือมีไต้ก๋งชาวมอญ ที่คอยกำกับควบคุมทุกคนบนเรือ ลูกเรือคนอื่นเล่าให้ฟังว่าไต้ก๋งคนนี้เคยฆ่าลูกเรือบางคนมาแล้วด้วย ลูกเรือที่เป็นหัวหน้ามี 2 คน คนหนึ่งพกปืนส่วนอีกคนพกมีด

เยทำงานในเรือประมงได้เกือบเดือน ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,200 บาท และไต้ก๋งจะหักไว้ 1,000 บาท แต่ก็ไม่เคยได้เงิน งานของเยคือลากอวนวันละ 4 ครั้ง เริ่มตอนตีสี่ 10 โมงเช้า บ่ายสาม และสองทุ่ม จึงไม่ค่อยมีเวลานอน เยทนทำงานไม่ได้นานและคิดจะหนี เขากระโดดจากเรือว่ายน้ำหนีขึ้นฝั่งไปกับลูกเรืออีกคนหนึ่ง แล้วไปหลับอยู่ในวัด ก่อนจะมีคนพม่ามาบอกว่าไม่ควรอยู่ที่นี่นานเกินไป เพราะตำรวจและเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองอาจจะมาเจอแล้วเอาตัวกลับไปส่งที่เรืออีก ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริงพวกเขาคงจะถูกฆ่าเป็นแน่

เยจึงเริ่มเดินไปเรื่อย ๆ สักพักก็รู้ว่าอยู่ในพัทยา ทางตะวันออกของกรุงเทพฯ เขากำลังจะหิวตายจนไปขโมยกินของเช่นตามศาลพระภูมิ ที่แม้ส่วนใหญ่จะบูดเสีย เพราะว่าทิ้งไว้นานแล้วแต่ก็ไม่มีทางเลือก เขาเจอเงินตกพื้น 5 บาทและพยายามไปโทรหาเพื่อน ตอนนั้นเองมีผู้ชายชาวมอญมาคว้าเสื้อเขาไว้แล้วตะโกนว่า *“ขโมย ๆ”* คนมอญทั้งสองโทรไปเรียกไต้ก๋งให้มาเอาตัวเขากลับไป ไต้ก๋งพูดกับเยว่า *“กูบอกแล้วไม่ใช่เหรอ ว่ามึงไม่มีทางหนีกูพ้น”* เขาถูกทำโทษด้วยการทุบตีและขังไว้ในห้อง 2 วัน แล้วก็เอาตัวกลับไปที่เรือ

ช่วงที่อยู่บนเรือ เยรู้มาว่าแรงงานหลายคนอยากจะฆ่าไต้ก๋งคนนี้ ลูกเรือบางคนจ่ายหนี้คืนให้หมดแล้วแต่ก็ยังถูกบังคับให้ทำงานต่อ พ่อครัวชาวอินเดียที่อยู่บนเรือเคยยื่นมีดให้เยไปฆ่าไต้ก๋ง แต่เขาไม่ได้ทำ ลูกเรือคนอื่นที่พยายามหนีก็มักจะถูกตำรวจจับได้แล้วพามาส่งให้ไต้ก๋ง ต้องจ่ายค่าปล่อยตัว โดยไต้ก๋งจะมาเก็บเอาจากค่าจ้างทบทวีหนี้ก้อนเดิมมากขึ้นไปอีก ลูกเรือบางคนที่ทำงานไม่ได้แล้วหรือทำไม่ไหวก็จะถูกโยนลงทะเล เยรู้สึกหมดหวังและเกลียดไต้ก๋งคนนี้มาก

เยถูกย้ายไปทำงานที่เรืออีกลำหนึ่งชื่อ *"แม่มาว"* เป็นเรือใหญ่ที่ไปได้ไกลถึงอินโดนีเซีย มีลูกเรือราว 60 คน ซึ่งเขาต้องเผชิญปัญหาคล้าย ๆ กันบนเรือลำใหญ่นี้ด้วย ไต้ก๋งคนใหม่อายุเพียง 22 ปี เป็นชาวมอญ ซึ่งมักจะกระทำทารุณกับลูกเรือไม่เลือกหน้าเป็นประจำ ไม่เว้นแม้แต่คนเก่าคนแก่ เยถูกเตะ ถูกตีหัว ทั้งยังบอกอีกว่าต้องทำงานไปอีก 3 ปีถึงจะใช้หนี้หมด คนงานคนหนึ่งบอกเยว่าเขาทำงานใช้หนี้หมดแล้วแต่ก็ยังถูกบังคับให้ทำงานอยู่ดี ทำมา 10 ปีแล้ว ทุกครั้งที่พยายามหนี ตำรวจก็จับได้ทุกที แล้วก็พามาส่งที่เรือ และเขาก็ต้องทำงานใช้หนี้ค่าปล่อยตัวใหม่อีกทุกที

เยทำงานบนเรือลำนี้ 8 เดือน ไม่เคยได้ค่าจ้าง และไม่ให้พกเงิน เมื่อเทียบกับชีวิตในพม่าแล้ว เขาคิดว่าที่นี่เหมือนอยู่ในคุกมากกว่า เพราะเมื่อลงเรือประมงไปแล้วก็ไม่มีทางหนีไปไหนได้ เขาไม่ต้องการมีชีวิตแบบติดคุกอย่างนี้ไปตลอด แม้จะมีมือถือแต่ก็ไม่มีสัญญาณเมื่อออกทะเลอยู่ดี คืนหนึ่ง เขารู้ว่าเรือเข้าใกล้กรุงเทพฯ โทรศัพท์เริ่มมีสัญญาณติดต่อได้ จึงโทรไปหาเพื่อน เขาดีใจมากเมื่อเพื่อนรับโทรศัพท์ พูดคุยนัดแนะให้เพื่อนช่วยมารับทันทีที่เขาหนีไปจากเรือได้ ตอนแรกที่เยหนีไปขึ้นเรือลำอื่นแต่ไต้ก๋งจับได้ ถูกพาตัวไปขังไว้ในห้อง มีลูกเรืออีกคนอยู่ในนั้นด้วย ลูกเรือคนนี้บอกเขาว่าจะช่วยพาเยหนี เมื่อตกกลางคืน ตอนที่หัวหน้าลูกเรือและไต้ก๋งนั่งกินเหล้าเสพยาบ้ากันอยู่บนเรือ ลูกเรือคนนี้ก็ขยิบตาให้เยหนี ทั้งยังให้เงินติดตัวไว้ 100 บาทเพื่อเป็นข้ออ้างว่าเยกำลังจะไปซื้อเหล้าให้ เมื่อเยมาถึงฝั่ง แม่ของไต้ก๋งที่เป็นคนขายยาบ้าด้วยก็ถามเขาว่ากำลังจะไปไหน บอกเท่าไรก็ไม่เชื่อว่าเยกำลังออกไปซื้อเหล้าเพิ่ม ก็เลยให้ลูกเรืออีกคนที่เธอไว้ใจตามไปด้วย เยต้องทำงานบนเรือลำนั้นอีกพักหนึ่ง ก่อนเขาและลูกเรือคนนั้นจะหนีไปได้

ในที่สุดเยก็มาถึงกรุงเทพฯ มีโบสถ์แห่งหนึ่งรับตัวไว้ ตอนนี้เขามีความสุขดีเพราะไม่มีคนข่มขู่เอาชีวิตและบังคับให้ทำงานอีกต่อไป เขาไม่มีวันให้อภัยไต้ก๋งคนนั้น และอยากจะเล่าเรื่องของเขาให้ชาวบ้านในพม่าทุกคนที่คิดอยากจะเข้ามาทำงานในเมืองไทยฟังเป็นอุทาหรณ์ก่อนตัดสินใจ เขาอยากจะช่วยชีวิตผู้คนเหล่านั้นก่อนจะเผชิญชะตากรรมเช่นเดียวกับที่เขาประสบ ตอนนี้เยเป็นแรงงานข้ามชาติจดทะเบียนถูกต้อง แม้หัวหน้างานจะเข้มงวดแต่เขาก็มีความสุขในชีวิต มีภรรยาใหม่ และวางแผนจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เมื่อมีเงินเก็บและมีรายได้มั่นคงเพียงพอ

เรื่องราวของเยเป็นอีกหนึ่งกรณีของชีวิตแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานหาเงินในเมืองไทยแล้วตกเป็นแรงงานทาส ด้วยเหตุที่ไม่มีช่องทางปฏิบัติตามกฎหมายเปิดให้พวกเขาเข้ามาเมืองไทย ทางเดียวที่จะทำได้ก็คือการอาศัยนายหน้าที่พร้อมจะแสวงประโยชน์จากภาวะเปราะบางและต้องการทำงานอย่างสิ้นหวังของแรงงานเหล่านี้ เยไม่กล้าแม้แต่จะขอความช่วยเหลือจากตำรวจขณะที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เพราะรู้ว่าจะถูกส่งกลับไปให้นายจ้างในที่สุด แม้ไทยจะมีกฎหมายปราบปรามการค้ามนุษย์ แต่ตำรวจผู้รักษากฎหมายก็ยังไม่บังคับใช้อย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการให้ความรู้แก่แรงงานข้ามชาติ คนงานอย่างเยจึงจะยังคงเข้ามาเมืองไทย รอคอยความเมตตาจากนายหน้าและนายจ้างที่ปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงสินค้าใช้แล้วมากกว่าในฐานะมนุษย์ด้วยกัน

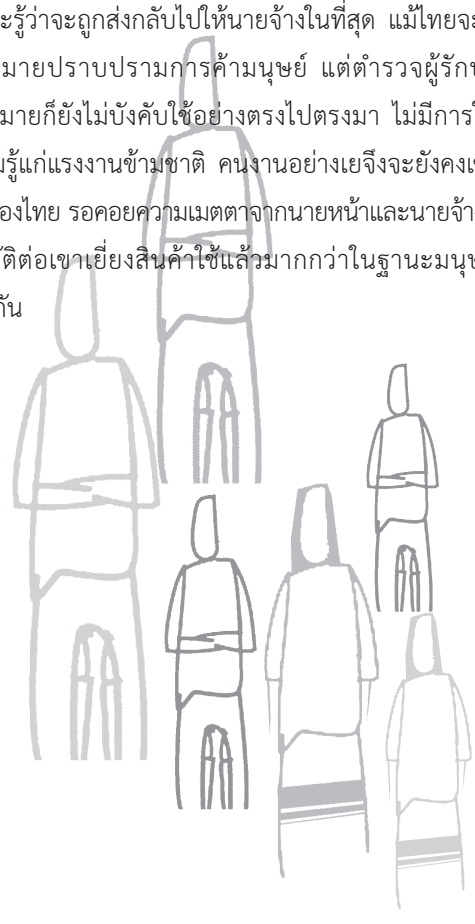

ชีวิตของมินกับการเดินทางที่โหดร้ายและเกือบตายในเรือประมง

มินเป็นชาวกะเหรี่ยง-พม่าจากรัฐฉาน ประเทศพม่า อาศัยอยู่กับพ่อแม่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งใกล้ชายแดนเมียวดี-แม่สอด พ่อขาไม่ค่อยดี เคยทำงานเป็นข้าราชการ เมื่อเกษียณก็ได้เงินสงเคราะห์จำนวนหนึ่งแต่ไม่พอเลี้ยงครอบครัว ส่วนแม่ก็ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงครอบครัวแทน จากการที่เขาอยู่ใกล้ชายแดนแม่สอด จึงเห็นว่าบางคนในหมู่บ้านหาเงินได้มากจากเมืองไทย มินนึกถึงครอบครัวตัวเองและคิดว่าจะช่วยหาเงินมาก ๆ มาส่งเสียเลี้ยงดูทุกคนอย่างไรดี

เมื่ออายุย่างเข้า 20 มินไปขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างอยู่ในเมียวดี เคยมีรถ 2 คันแต่ไม่มีทะเบียนทั้งสองคัน เพราะการจดทะเบียนรถตามกฎหมายค่อนข้างยาก ในที่สุดตำรวจและทหารพม่าก็ยึดรถมอเตอร์ไซค์เขาไปหมดทั้งสองคัน ตอนที่เขาขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างอยู่นั้นก็ไปรู้จักกับคนมอญคนหนึ่ง เคยพูดคุยกันเรื่องไปทำงานที่เมืองไทย ตอนนั้นมินไม่ได้สนใจมาก แต่เมื่อรถถูกยึดหมดเขาก็รู้สึกไม่มีทางเลือก ตัดสินใจเข้าไปทำงานเมืองไทยดีกว่า คนมอญคนนั้นบอกว่ามินจะได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท ไม่ว่าจะทำงานในร้านอาหารหรือโรงงาน ซึ่งเป็นงานสบายไม่หนัก

ค่าใช้จ่ายให้นายหน้า ทั้งค่าหางานและค่าเดินทางไปทั้งหมดรวมแล้ว 12,000 บาท มินไม่มีเงินพอจ่ายให้ก่อนเดินทาง นายหน้าจึงบอกว่าจะหักเอาจากค่าจ้างทีหลัง โดยมินจะได้ค่าจ้างเพียงหนึ่งในสาม อีกหนึ่งในสามส่งให้พ่อแม่ ส่วนที่เหลือเป็นเงินใช้หนี้คืนนายหน้า แม้จะไม่ได้พูดว่าหักกลบลบหนี้กันหมดเมื่อไร แต่เขาก็คำนวณได้ว่าหนี้ 12,000 บาทจะใช้คืนได้หมดภายใน 3 เดือนของการทำงาน นายหน้าพามินมารวมกลุ่มกับแรงงานข้ามชาติคนอื่น ๆ เพื่อลักลอบขนเข้าสู่ประเทศไทย นั่งรถเป็นเวลา 3 วันกว่าจะมาถึงด่านเจดีย์สามองค์ ชายแดนไทย-พม่าใกล้สังขละบุรี ในจังหวัดกาญจนบุรี ตอนแรกของการเดินทางเข้าสู่ไทยนั้นจำนวนแรงงานค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนในที่สุดมีถึง 15 คันรถ กับคนประมาณ 700 คน แรงงานต้องนอนสุมรวมกันเป็นสามชั้นเหมือนเวลาขนสัตว์ แล้วคลุมทับด้วยผ้าใบอีกชั้นหนึ่ง เจาะรูไว้ตามมุมให้อากาศเข้า

เมื่อรถกระบะจอดให้ลงกลางดึก พวกเขาก็เริ่มเดินเท้ากันต่อ เดินตั้งแต่มืดจนสว่าง เหนื่อยสายตัวแทบขาด คนนำทางซึ่งพกห่อยาบ้ามาด้วยก็ผสมยาบ้าในน้ำให้แรงงานกิน ตอนนั้นมินกลัวอยู่อย่างเดียวคือกลัวว่าจะถูกทิ้ง ช่วงที่เดินเข้าไทยนี้ทุกคนได้กินอาหารและน้ำน้อยมาก มินจำได้ว่าได้กินข้าวบูดกับหมูครึ่งสุกครึ่งดิบก้อนหนึ่ง ไม่น่าจะเป็นอาหารที่คนกินได้ พวกแรงงานจึงเที่ยวหาผลไม้ในป่ากินประทังความหิว เวลาหิวน้ำมาก ๆ ก็ดื่มน้ำจากลำธาร

สกปรกแทน บางคนก็เดินหลงหายไประหว่างทางเพราะทางในป่าทั้งเดินยาก ชัน และรกทึบไปหมด บางคนก็มองไม่เห็นทาง ส่วนคนนำทางก็ไม่สนใจว่าจะมีใครยังหลงอยู่บ้างและไม่ออกตามหาใคร

ทุกคนเดินเท้าต่อเนื่องอยู่ 3 วันจนมาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง มินกะประมาณว่าอย่างน้อยคงจะมีคนงานอยู่ตรงนั้นสัก 300 คนได้ มีผู้ชาย 3 คนท่าทางเป็นหัวหน้า คนหนึ่งพกมีดอีกสองคนพกปืน แต่ละคนมีมือถือหลายเครื่องเหน็บเข็มขัดไว้ด้วย ผู้หญิงกะเหรี่ยงในกลุ่มที่พูดภาษาไทยได้แปลให้ฟังว่า คนที่เป็นหัวหน้าสั่งให้ทุกคนอยู่กันเงียบ ๆ ไม่งั้นจะถูกตีหรือไม่ก็ฆ่าให้ตาย

พวกเขายังต้องเดินเท้าอีก 4 วันกว่าจะมาถึงจุดที่มีรถรับส่ง แล้วก็แยกคนเป็นกลุ่ม ๆ มินและแรงงานอีก 4 คนถูกพาไปขึ้นเรือ ระหว่างทางผ่านด่านตรวจแต่พอคนขับลงไปคุยกับตำรวจก็ปล่อยให้ผ่านไปได้ มินไม่รู้ว่าเป็นที่ไหนแต่มีเรือลำหนึ่งทอดสมออยู่ไม่ไกลจากฝั่งนัก เมื่อขึ้นเรือ เขาก็ได้กางเกง รองเท้าบู้ท ยาสีฟัน และยาแก้ปวด มินเท้าบวมจากที่เดินมาตลอดหลายวันจนใส่รองเท้าไม่ได้ เขาต้องคอยเก็บอวน มีคนมอญและคนไทยอีกคนหนึ่งคอยดูพวกลูกเรือ คนไทยพกปืนและมักจะใช้ปืนขู่คนอื่น มินต้องทำงานหนักมาก ถ้าไม่ทำก็จะถูกกระทืบที่ท้อง นอกจากนี้ลูกเรือก็ต้องนอนกันอยู่บนเรือ มีกระดิ่งเสียงแสบแก้วหูปลุกให้ลุกมาทำงานเมื่อถึงกะเข้างาน มินหัวโขกเพดานทุกครั้งเวลาลุกตื่นเพราะว่าเพดานห้องในเรืออยู่ต่ำมาก เกลียดเสียงกระดิ่ง ทั้งยังมีเวลานอนไม่กี่ชั่วโมง เพราะต้องทำงานทั้งวันทั้งคืน เขาเพลียมากจึงหลับไปทันทีที่หัวถึงหมอน นอกจากนี้แล้วมินไม่เคยได้ค่าจ้างเลย

ส่วนใหญ่แล้วอาหารที่ให้ลูกเรือกินคือผักเหี่ยว ๆ นิดหน่อยวันละ 4 มื้อ ตอนที่มินและลูกเรือคนอื่นขโมยปลามาทำให้สุกโดยเอาไปนาบไว้กับท่อไอเสียเรือ พวกเขาถูกจับได้และถูกทุบตี เมื่อมินทำงานบนเรือได้ 3 เดือนก็มีคนงานอีกคนมาชวนหนีไปด้วยกัน มินไม่รู้ว่าจะหนีอย่างไร แล้วจะหนีไปทางไหน เพราะทุกครั้งที่เรือขึ้นท่าลูกเรือทุกคนจะถูกพาไปขังไว้ในห้องเล็ก ๆ ที่บ้านหลังหนึ่ง ปล่อยตัวอีกทีก็เมื่อเรือพร้อมจะออกทะเลอีกครั้ง

เคยมีลูกเรือสองคนพยายามหนีแต่คนหนึ่งถูกจับได้เสียก่อน ก็เลยถูกพาขึ้นเรือไปมัดไว้กับเสาให้เท้าแช่น้ำ แล้วใช้ไฟฟ้าช็อตจนตาย ทั้งยังถูกจี้ด้วยบุหรี่ แล้วก็ถูกเอาตัวไปท้ายเรือก่อนจะยิงซ้ำที่หัว มินรู้สึกโกรธมากแต่ก็พูดอะไรไม่ได้ เขารู้สึกทนกับการทารุณโหดร้ายเช่นนี้ไม่ได้อีกต่อไปแล้วจึงตัดสินใจหนีในที่สุด กลางดึกคืนนั้นเขาผูกตัวเองไว้กับทุ่นชูชีพแล้วกระโดดว่ายน้ำหนีไปจากเรือราวตีสอง และถึงฝั่งประมาณ 8 โมงเช้า มินจำได้ว่าดื่มน้ำทะเลไปหลายอึกก่อนจะมาถึงฝั่งได้ในที่สุด

เมื่อมินขึ้นฝั่งได้ก็ไม่รู้ว่าจะติดต่อใคร ไม่รู้ว่าตัวเองอยู่ที่ไหนจนไปเจอชายพม่าคนหนึ่งช่วยไว้และหางานให้ทำแถวท่าเรือ คอยเรียงและขนกระบะเข็นอาหารทะเล มินต้องพรางตัวไม่ให้ใครเห็นหน้า เพราะเขายังทำงานอยู่ใกล้ ๆ จุดที่เรือเก่าของเขามาขึ้นท่า และกลัวว่าจะมีใครจับได้ ลูกเรืออีกคนที่หนีจากเรือลำนี้มาได้เหมือนกันบอกเขาว่าถ้ามีใครพบลูกเรือที่หนีมาแล้วพาไปคืนให้จะได้เงินรางวัลถึง 5,000 บาททีเดียว

มีเรือประมงหลายลำไป ๆ มา ๆ อยู่แถวท่าเรือที่มินทำงานอยู่ พบเจอลูกเรือหลายคนจากพม่า ครั้งหนึ่งมีลูกเรือพม่าเข้ามาขอความช่วยเหลือ เข้าใจว่าเขาคงเผชิญการกระทำทารุณโหดร้ายเหมือนที่มินเคยเจอมาก่อน มินจึงช่วยชายคนนี้และหนีออกไปอยู่ที่อื่นด้วยกัน เพราะว่าที่ทำงานอยู่ใกล้ท่าเรือและเรือประมงมากเกินไป มินติดต่อไปที่โบสถ์แห่งหนึ่ง และมีคนจากโบสถ์นั้นในพัทยามาช่วยรับตัวไป

มินไม่เคยกล้าเข้าไปหาตำรวจในระหว่างที่ถูกเอาเปรียบเพราะกลัว หลังจากหนีออกมาจากเรือได้เขาถูกตำรวจจับอีกสองครั้ง ครั้งแรกถูกส่งตัวกลับไปแม่สอด แฟนที่แต่งงานกันในเมืองไทยต้องหาเงินไปจ่ายนายหน้า 15,000 บาท เพื่อพาเขากลับมากรุงเทพฯ ส่วนอีกครั้งหนึ่งมินถูกจับพร้อมกับแรงงานข้ามชาติอีก 21 คนในไซต์ก่อสร้างที่ทำงานอยู่ ทั้งหมดถูกพาไปกักไว้ที่สำนักตรวจคนเข้าเมืองกรุงเทพฯ มีอาหารให้กินแต่ไม่ดีนัก เจ้าหน้าที่เฝ้าบอกว่าเป็นอาหารบริจาคมา มีอะไรก็ต้องกินไป มินถูกส่งตัวกลับไปแม่สอดระหว่างทางถูกตำรวจตบหน้าและชกเข้าที่ตาโดยไม่รู้ว่าทำไม เขาต้องจ่ายเงินให้นายหน้าพาตัวกลับเข้าเมืองไทยอีกครั้งหนึ่ง ตอนนี้มินทำงานในโรงงานผสมสี ได้ค่าจ้าง 5,500 บาทต่อเดือน แม้งานจะน่าเบื่อแต่อย่างน้อยเขาก็ได้เงินค่าแรงมีชีวิตอยู่ได้ไม่ลำบากนัก

ชีวิตของมินในเมืองไทยไม่ได้เป็นไปอย่างที่เขาคาดไว้เลย จนรู้สึกว่าการเข้ามาทำงานในเมืองไทยไม่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับสิ่งที่ประสบพบเจอมา เขาต้องการบอกให้เพื่อน ๆ รู้ว่าไม่ควรมาเมืองไทย แต่ก่อนหน้านี้เขาไม่มีทางเลือกเพราะความยากจน มินรู้ว่าในพม่ามีผู้คนมากมายกำลังจะอดตาย แต่ถ้าใครอยากเข้ามาทำงานเมืองไทยจริง ๆ ก็ควรจะหาเงินจ่ายให้นายหน้าก่อนมา อย่ายอมให้หักเงินจากค่าจ้างทีหลัง มินรู้สึกเสียใจและโกรธมากเมื่อคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง และอยากจะตอบโต้คนที่บังคับให้เขาทำงาน นายหน้าไม่ได้พูดความจริงและดูน่าเชื่อถือมากตอนที่บอกเขาว่าสามารถหาเงินได้เยอะในไทย มินคิดว่าไม่มีใครสมควรถูกทุบตีและเตะต่อยทั้งนั้น เพราะว่า *“แรงงานก็เป็นคนเหมือนกัน และเขาก็ควรจะได้รับความยุติธรรมด้วย”*

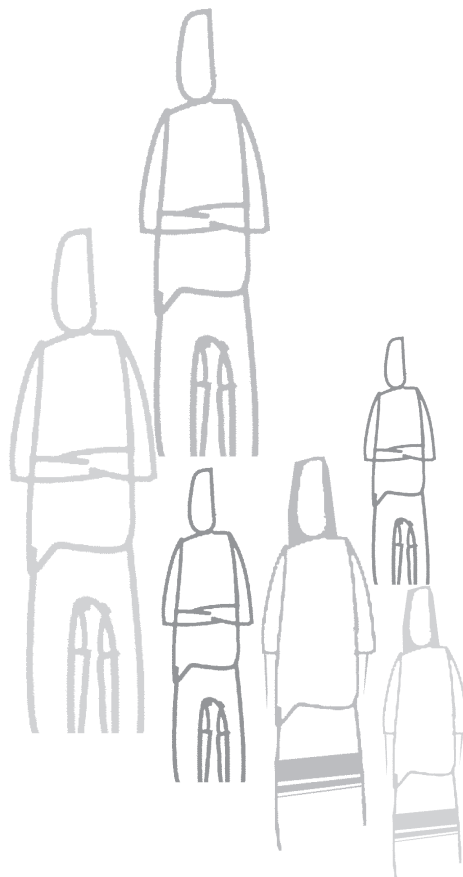

ชีวิตที่ถูกขายและกลายเป็นทาสบำเรอกามของสันดา

สันดาอายุ 39 ปีเมื่อมาถึงเมืองไทย เป็นชาวชินที่นับถือศาสนาคริสต์ และเป็นลูกคนรองในจำนวนพี่น้อง 5 คน เธอแต่งงานแล้วอาศัยอยู่กับลูก 3 คนในรัฐชิน ประเทศพม่า พ่อแม่ของเธอมีบ้านตึกหลังหนึ่ง ซึ่งในพม่าถือว่ามีฐานะดีทีเดียว ตอนที่พ่อเสียชีวิตไปเมื่อปีพ.ศ. 2540 น้องชายคนสุดท้องคิดว่าจะได้บ้านหลังนั้นเป็นมรดกตกทอด แต่สันดาอยากจะขายแล้วเอาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว ลุงไม่เห็นด้วย ต่อมาแฟนของสันดาเสียชีวิตไปเมื่อปีพ.ศ. 2543 น้องชายของเธอก็ล้มป่วยลง เธอจึงต้องการเงินมารักษาน้องชายและเลี้ยงดูครอบครัว ก็เลยขายบ้านหลังนั้นแล้วไปซื้อบ้านไม้หลังเล็กอยู่ สองปีต่อมาน้องชายเธอก็เสียชีวิต

สันดาแบ่งเงินที่ได้จากการขายบ้านให้กับน้องสาวไว้เป็นค่าเรียนครู พอน้องชายตายลุงก็บอกให้เธอแต่งงานใหม่ แต่เธอไม่เอาด้วย สันดาดิ้นรนหาเลี้ยงครอบครัวทุกทางด้วยว่ามีหนี้ก้อนโตและต้องเลี้ยงดูตัวเองรวมทั้งลูก ๆ อีก 3 ชีวิต ลุงจึงแนะนำให้ส่งลูกไปอยู่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในย่างกุ้งแล้วไปทำงานที่มาเลเซีย เพราะลุงมีญาติอยู่ที่นั่น เธอหักใจยอมทำตามคำแนะนำ แต่ลุงก็ไม่เคยพูดถึงเรื่องไปทำงานมาเลเซียอีกเลย ทำให้เธอเสียใจ ผิดหวัง และรู้สึกสิ้นไร้ไม้ตอก การเป็นแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกคนเดียวและต้องการเงินมาจุนเจือครอบครัวทำให้เธอตัดสินใจไปทำงานแถวชายแดนไทย-พม่า

เพื่อนในหมู่บ้านเดียวกันคนหนึ่งแนะนำให้สันดาไปแม่สอด เมืองชายแดนไทย-พม่า สันดาขอให้น้องสาวช่วยกู้เงินให้ 300,000 จ๊าต (ประมาณ US$430 หรือเกือบ 13,000 บาท) ก่อนเดินทาง ตอนนั้นน้องสาวได้ใบประกอบวิชาชีพครูแล้วจึงกู้เงินให้ได้ โดยสันดาต้องจ่ายคืนเงินต้นและดอกเบี้ย 10% ทีหลัง เมื่อเป็นหนี้ก้อนโตเธอจึงต้องขายบ้านอีก ก่อนเดินทางไปแม่สอด สันดาไปเยี่ยมลูก ๆ ที่ร่างกุ้งในเดือนพฤษภาคม 2551 บอกลูกว่าจะไปหาเงินมาก ๆ สักวันจะได้กลับมาอยู่ด้วยกันอีกครั้ง

ระหว่างขึ้นรถโดยสารไปเมียวดี เมืองชายแดนตรงข้ามแม่สอดนั้น สันดาได้พบกับแรงงานผู้หญิงคนหนึ่งที่กำลังกลับไปทำงานโรงงานเสื้อขนสัตว์ในเมืองไทย ผู้หญิงคนนั้นชวนให้เธอไปทำงานที่โรงงานนั้นด้วยกัน สันดาตอบตกลง แต่เมื่อมาถึงเมียวดีผู้หญิงคนนั้นก็บอกว่าโรงงานถูกตรวจค้น คงจะเข้าไปทำงานที่นั่นไม่ได้แล้ว จากนั้นสันดาก็พบกับหญิงชาวอินเดีย-พม่าอีกคนหนึ่งบนรถบัส จึงถามเขาเกี่ยวกับการหางานทำในกรุงเทพฯ ผู้หญิงคนนี้บอกว่าต้องเสียเงิน 8,500 บาทเป็นค่าพาไปทำงานโรงงานกุ้งที่

มหาชัย สมุทรสาคร สันดาตกลงไปแต่ไม่มีเงินพอจ่าย ผู้หญิงคนนี้จึงบอกว่าค่อยหักค่าแรงจ่ายคืนเมื่อมาถึงเมืองไทยก็ได้ เมื่อมาถึงเมียวดีผู้หญิงคนนี้ก็พาเธอไปหาคนมอญคู่หนึ่ง

จากนั้นคนมอญคู่นี้ก็พาสันดาข้ามชายแดนไทย-พม่าเข้ามาทางป่าดงดิบ เธอจำได้ชัดเจนถึงวันที่เดินทางข้ามชายแดน สันดาและแรงงานคนอื่น ๆ เริ่มเดินเท้าเข้าป่าไปในความมืดตอนตีสอง ไม่ให้ใช้ไฟฉายหรือจุดไฟส่องทางเพื่อไม่ให้เป็นที่สังเกตเห็น เส้นทางเดินก็ทั้งชันและเดินลำบาก ช่วงหนึ่งของการเดินทางมีคนช่วยฉุดสันดาขึ้นเขาไปเพราะว่าปีนไม่ไหว ล้มลุกคลุกคลานหลายครั้งหลายหน ทั้งเหนื่อยทั้งเพลียและหวาดกลัว ทั้งหมดเดินอยู่ในป่าราว 5 วันจนมีรถมารับที่กำแพงเพชรพาไปส่งที่ระยอง ตอนนั้นเธอไม่รู้เรื่องว่าคนมอญคู่นั้นไปซื้อตัวเธอมาในราคา 20,000 บาท

ตอนแรกสันดาทำงานที่ไซต์ก่อสร้างแห่งหนึ่ง มีหัวหน้าคอยควบคุมคนงานและทุกคนต้องเชื่อฟังคำสั่งเขา สันดาทำหน้าที่เทปูนและขุดหลุมอยู่ 15 วัน ไม่กล้าหนีออกไปไหนเพราะได้ยินมาว่ามีแรงงานคนหนึ่งหนีไปแล้วถูกฆ่าทิ้ง ภาษาไทยก็ฟังไม่รู้เรื่อง และไม่รู้จะหนีไปไหน หลังจากนั้น คนมอญคู่นั้นก็มารับตัวไปขังไว้ในห้อง ไกลจากไซต์ก่อสร้างแห่งนั้นมาก ทั้งคู่บอกว่าเธอต้องแต่งงานกับผู้ชายพม่าคนหนึ่งชื่อ เต-อู แต่เธอไม่ต้องการ เพราะเขาอายุเกือบ 40 และมีเมียคนหนึ่งอยู่แล้ว สันดามีเวลาตัดสินใจหนึ่งสัปดาห์โดยคนมอญที่อยู่ในบ้านเดียวกันคู่นั้นข่มขู่ว่าถ้าไม่แต่งงานกับผู้ชายคนนี้ก็จะถูกส่งไปขายตัวในซ่อง สันดาพยายามคิดหนีแต่หน้าต่างติดเหล็กดัดประตูก็ถูกปิดล็อคไว้ตลอดเวลา

สองสัปดาห์ผ่านไป เต-อู ชายพม่าคนนั้นก็เข้ามาในห้องที่ขังสันดาไว้ เธอหมดเรี่ยวแรงเพราะแทบจะไม่มีอาหารตกถึงท้องเลย เต-อูพยายามข่มขืนแต่เธอก็ขัดขืนด้วยกำลังเรี่ยวแรงเท่าที่จะมีเหลืออยู่ หลังจากนั้น 3 วันสันดาก็หมดเรี่ยวแรงต่อสู้ ทั้งเนื้อตัวเต็มไปด้วยรอยแผลฟกช้ำดำเขียวจากการดิ้นรนขัดขืนกับเต-อู เมื่อเธอหมดแรงสู้ไหวก็ถูกเต-อูข่มขืน แล้วก็ได้กินข้าวเป็นการตอบแทน

ช่วงกลางวันสันดาต้องช่วยคนมอญคู่นั้นทำงานอยู่ในห้องคือการควักไส้ปลาให้ได้ประมาณ 50 กิโลกรัมต่อวัน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง เพราะคู่นั้นบอกว่าค่าจ้างเธอถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เขาจ่ายไปล่วงหน้าเพื่อซื้อตัวเธอมา บวกกับค่าเช่าห้องอีกเดือนละ 600 บาทอีก ส่วนตอนกลางคืนเมื่อกลับไปถึงห้อง เธอก็ต้องสู้กับเต-อูที่พยายามจะมีอะไรกับเธอทุกคืน แม้จะใส่กางเกงยีนส์เพราะคิดว่าถอดยากแต่เต-อูก็ฉีกขาดหมด เต-อูข่มขืนสันดาซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยไม่ได้ใส่ถุงยางอนามัย บางครั้งเมามาแล้วก็ทุบตีเธอด้วยซ้ำไป สันดาขัดขืนตอบโต้จนมีเสียงดังวุ่นวายตลอด จนเพื่อนบ้านต่างได้ยินและรู้ว่าเธอไม่เคยยินยอมพร้อมใจเลย หากสบโอกาสก็จะเข้ามาพูดด้วยบ้างแต่ก็กลัวคนมอญคู่นั้น ขณะเดียวกันก็ไม่มีใครอยากหาเหาใส่หัว

เต-อูไม่เคยให้เงินสันดาไว้ซื้ออาหารหรือข้าวของเครื่องใช้เลย เธอทำหน้าที่รองรับอารมณ์ทางเพศให้เขาเท่านั้น คนมอญคู่นั้นให้กินข้าวราดแกงวันละมื้อแล้วก็ไม่ได้กินอะไรอีก สิ่งที่เกิดขึ้นคือสันดากลายเป็นทาสบำเรอกามให้เต-อู ส่วนคนมอญคู่นั้นก็เป็นแมงดา เป็นเช่นนี้อยู่ราวเดือนหนึ่ง จากนั้นเต-อูก็บอกว่าจะออกทะเลไปทำงาน มีผู้ชายมอญคนหนึ่งมาชอบพอสันดาก็เลยช่วยพาเธอหนีไปในช่วงที่เต-อูไม่อยู่นั้นเอง เขายืมเงิน 20,000 บาทมาไถ่ตัวเธอจากคนมอญคู่นั้น ทั้งคู่เห็นว่าเต-อูไม่อยู่ก็เลยชายสันดาให้ชายคนอื่นไป คราวนี้สันดาจึงแต่งงานอยู่กินกับผู้ชายคนนี้

ตอนนี้สันดาและแฟนทำงานที่ไซต์ก่อสร้างคนละที่กัน ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท สันดาทำงานเดือนละ 20-25 วัน คนงานก่อสร้างไม่เคยได้รับอุปกรณ์ป้องกันเวลาทำงานเลย เวลาขึ้นไปทำงานสูง ๆ ก็บอกให้ระวังตัวเท่านั้นเอง คนมอญคู่นั้นยังคงทำหน้าที่ควบคุมคนงานเหมือนเดิม แต่สันดาไม่ต้องมีเซ็กส์กับใครอีกต่อไปแล้ว นอกจากนี้คนมอญคู่นั้นยังไปจดทะเบียนแรงงานให้คนงานก่อสร้างทุกคนยกเว้นเธอ โดยที่เธอก็ไม่รู้ว่าทำไม

แม้ชีวิตของสันดาจะมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในพม่า แต่สิ่งที่เธอประสบก็ได้ทิ้งร่องรอยไว้อย่างไม่มีทางลบเลือนได้ เธอถูกข่มขืนและอาจจะติดเชื้อเอชไอวีมาก็ได้ จะไปจดทะเบียนแรงงานเหมือนคนอื่นก็กลัวแม้ว่าจะมีโอกาสทำได้ เพราะกลัวว่าเขาจะตรวจเลือดเธอแล้วพบว่าผลเลือดเป็นบวก นอกจากนี้ก็ไม่ค่อยกล้าหลับนอนกับแฟนบ่อย ๆ เพราะไม่อยากเอาเชื้อไปติดเขา เธอไม่ค่อยมีความรู้เรื่องเอชไอวีมากนัก จึงไม่รู้ว่าเชื้อไวรัสนี้สามารถติดต่อกันได้จากเพศสัมพันธ์แม้เพียงครั้งเดียว เธอไม่ได้บอกสามีว่ากังวลเรื่องนี้ ได้ยินจากคนงานบางคนว่าถ้าใครมีเชื้อเอชไอวีจะปวดตามเนื้อตัวร่างกาย ทุกครั้งที่เธอรู้สึกปวดเมื่อยเนื้อตัวก็จะกลัวว่าเป็นเชื้อเอชไอวีทุกทีไป ตอนนี้เงินที่เธอทำงานหาได้ในเมืองไทยไม่พอส่งกลับบ้านไปให้ครอบครัว เพราะแทบจะไม่พอใช้เลี้ยงตัวเอง รวมทั้งคนงานแม่ลูกอ่อนที่เธอช่วยไว้ สันดายังเป็นหนี้น้องสาวในพม่า อยากกลับบ้านไปหาลูกที่พม่าแต่ค่าเดินทางก็แพงมาก

สันดาสะท้อนว่าการมาเมืองไทยทำลายชีวิตเธอ นายหน้าหาประโยชน์เอาจากความทุกข์ยากของเธอ เต-อูก็ใช้เธอรองรับความใคร่ ถูกดูหมิ่นเหยียบย่ำจนเธอรู้สึกเหมือนกับไม่ใช่คน สันดาต้องการความยุติธรรมและการชดเชยให้กับประสบการณ์เลวร้ายในชีวิต แต่ก็ยังกลัวแม้แต่จะไปขอความช่วยเหลือจากตำรวจเพราะเธอเป็นแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมายไม่ได้จดทะเบียน คนงานคนอื่นเล่าว่ากฎหมายไม่คุ้มครองคนอย่างเธออยู่ดี เธอว่า *"ที่นี่ไม่มีหรอกกฎหมายน่ะ"* และเธอก็ไม่ต้องการให้ใครก็ตามจากพม่าเข้ามาทำงานในไทยแล้วต้องเจอประสบการณ์เดียวกันกับเธออีก

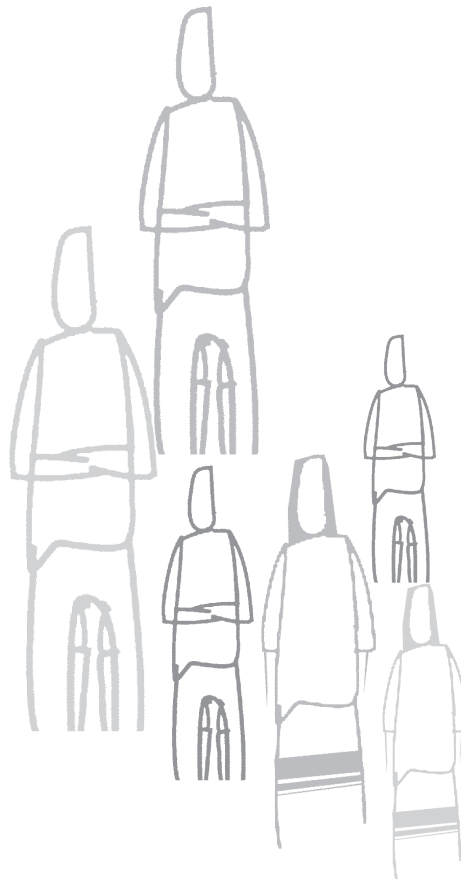

ขิ่น ชีวิตที่ถูกค้าตั้งแต่อายุ 12

ขิ่นเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงคริสต์จากภาคใต้ของพม่า อาศัยอยู่กับพี่สาวและพ่อแม่ ไม่เคยไปโรงเรียน ถูกค้ามนุษย์เข้าเมืองไทยตั้งแต่อายุเพียง 12 ปี จำเรื่องที่เกิดขึ้นไม่ได้มาก เพราะยังเล็กอยู่ ตอนที่ได้รับการช่วยเหลือออกมาก็จำไม่ได้แม้กระทั่งวันเกิดของตัวเอง จำไม่ได้ทั้งหมดว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง ระหว่างที่คุยเรื่องของตัวเองฟัง ขิ่นมักจะหยุดนิ่งนั่งนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตก่อนจะเล่าให้ฟังเป็นระยะ

ขิ่นเล่าว่าตอนที่อยู่ในพม่า พ่อชอบตีหัวเขาแรง ๆ บ่อย ๆ ไม่เคยรู้ว่าทำไม แต่เขารู้สึกเจ็บและเสียใจที่ถูกพ่อทำแบบนี้ เมื่อทนไม่ไหวจึงหนีออกจากบ้านไปกับเพื่อนที่ชื่อกอเกวอ ระหว่างทางเจอเพื่อนร่วมทางอีก 2 คน ทั้งหมดเดินเท้ากัน 4 วันจากหมู่บ้านไปถึงเขตป่าละอู ประจวบคีรีขันธ์ ขิ่นพักอยู่ที่บ้านของครูกะเหรี่ยงคนหนึ่งเป็นเวลา 3 เดือน แล้วครูคนนั้นก็ส่งเขาไปทำงานที่สวนยางแห่งหนึ่ง

คนงานในสวนยางนั้นเป็นคนกะเหรี่ยงทั้งหมด ขิ่นได้ถุงมือและมีดตัดยางเป็นอุปกรณ์สำหรับทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 7 โมงเช้าจนถึง 5 โมงเย็น วันอาทิตย์หยุดไม่ต้องทำงาน ซึ่งเขามักจะไปโบสถ์ เขามีเพื่อนใหม่ ๆ ที่ทำงานสวนยางด้วยกันและเริ่มปรับตัวให้เข้ากับชีวิตใหม่ ๆ ขิ่นได้ค่าจ้างเป็นประจำ พักอยู่กับคนงานอีกคนใกล้ ๆ สวนยางนั้นเอง เพื่อนคนหนึ่งชื่องาบุ บอกว่าถ้าไปทำงานในกรุงเทพฯจะหาเงินได้มากกว่านี้อีก เขาก็เลยตัดสินใจตามงาบุไปทำงานในกรุงเทพฯหลังจากทำงานตัดยางอยู่ได้ 2 เดือน ขิ่นจำไม่ได้ว่าไปส่วนไหนของกรุงเทพฯ แต่มีคนมารับและพาทั้งคู่ไปลงเรือประมง

เมื่อเรือประมงออกจากท่า ขิ่นก็ไม่รู้ว่าตัวเองอยู่ที่ไหนและเรือลำนี้จะไปไหน มีคนบอกให้เขาคอยยกลังปลาและช่วยลากอวนตั้งแต่มืดจนสว่าง บนเรือมีอาหารให้กินแต่ขิ่นไม่ได้ค่าจ้างสักบาท คนที่คุมลูกเรือไม่ค่อยสนใจเขาเพราะว่ายังเด็กมาก จริง ๆ แล้วเด็กเกินไปที่จะทำงานด้วยซ้ำ ขิ่นทำงานบนเรือทุกวัน เมื่อเรือเทียบท่าเขากับเพื่อนก็ถูกทิ้งไว้ที่ท่าเรือ ต่อมาทั้งคู่ก็ถูกผู้หญิงไทยคนหนึ่งจับไว้ได้แล้วพาตัวไปไว้ในห้อง 3 วันก่อนจะพาไปส่งขึ้นเรือประมงอีกลำหนึ่ง ตอนที่เจ้าของเรือคนใหม่เห็นขิ่นกับเพื่อนนั้น เขารับไว้เพียงงาบุเท่านั้นเพราะอายุ 19 ปีแล้ว ส่วนขิ่นยังเด็กเกินไปที่จะทำงานก็เลยถูกทิ้งไว้ข้างถนน

ขิ่นพูดภาษาไทยไม่ได้เลย ไม่รู้ว่าตัวเองอยู่ที่ไหน และไม่รู้จะไปขอความช่วยเหลือจากใครได้ ก็เลยเริ่มออกเดินไปเรื่อย ๆ สามวันต่อมาเขาเดินอยู่บนสะพานลอยรถข้าม มีรถคันหนึ่งจอดแล้วพาเขาไปส่งสถานีตำรวจแถวคลองเตย กรุงเทพฯ เขาไม่มีอะไรตกถึงท้องมา 3 วัน จากนั้นก็ถูกส่งตัวไปสถานกักกันคนต่างด้าว สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองสวนพลู กรุงเทพฯ เขาถูกกักอยู่ที่นี่ 3 เดือน ห้องขังอยู่รวมกับคนจากพม่าและไทย หลังจากนั้นขิ่นถูกพาไปส่งกลับที่แม่สอด เมื่อไปถึงตำรวจตรวจคนเข้าเมืองก็เอาเขาไปส่งให้ทหารกะเหรี่ยงพุทธ DKBA ในเมียวดี ต่อมามีคนซื้อตัวขิ่นจาก DKBA พาตัวกลับไปแม่สอดอีก เขาพักอยู่ในบ้านพักขององค์กรพม่าแห่งหนึ่ง แล้วก็ย้ายไปอยู่โรงงานประจำ ได้เรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาพม่าด้วย มีเพื่อนหลายคนและมีความสุขดี ตอนนี้ขิ่นกำลังมองหาโรงเรียน แต่ไม่มีเอกสารอะไรที่จะช่วยให้อยู่ในไทยได้ ทั้งยังเสี่ยงต่อการถูกจับและส่งตัวกลับ หรือถูกค้ามนุษย์อีกครั้ง

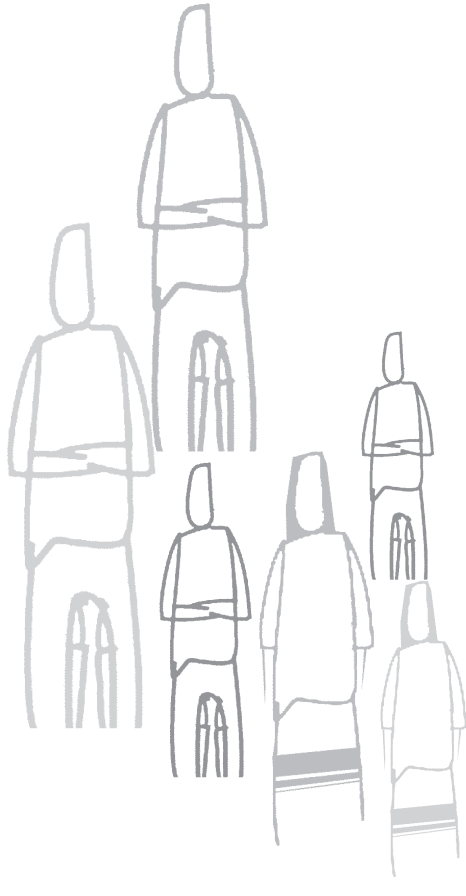

ชีวิตคนรับใช้ของมีมี่ และการถูกบังคับแต่งงานกับชายชรา

มีมี่เป็นลูกคนรองสุดท้องในพี่น้องทั้งหมด 11 คน เป็นมุสลิมจากตอนใต้ของรัฐฉาน ประเทศพม่า พ่อขายเสื้อผ้าอยู่ในตลาด เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และไม่ยอมให้แม่ไปช่วยทำงานด้วย ต่อมาเมื่อพ่อเริ่มสุขภาพไม่ค่อยดี กิจการของครอบครัวก็ย่ำแย่ตามไปด้วย มีมี่เรียนจบม.3 แล้วก็ต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยทำงาน เธอต้องทำงานหลายอย่างเพื่อช่วยหาเงินมาลดภาระของครอบครัว งานอย่างหนึ่งที่ทำก็คือสกัดพลอยออกจากหิน ได้เงินประมาณวันละ 50 บาท ต่อมาพี่ชายไม่สบายก็ต้องหาเงินมารักษาอีก มีมี่ต้องดูแลหลานหลายคนรวมทั้งปู่ย่าด้วย พี่สาวคนหนึ่งเป็นคนช่วยหุงหาอาหารให้ทุกคนในบ้าน แต่ก็ไม่ค่อยพอยังชีพ

มีมี่ไม่รู้จะทำอย่างไรดีเพราะอยากหาเงินให้ได้มากพอมาจุนเจือครอบครัว ได้ยินจากเพื่อนคนหนึ่งว่าถ้าเข้าไปทำงานเป็นคนใช้ในเมืองไทยจะได้ค่าจ้างราว ๆ 10,000-15,000 จ๊าตต่อวัน (ประมาณ US$14-21 หรือ 420-630 บาทต่อวัน) ก็เลยคิดว่าทำงานบ้านก็ไม่ได้ยากเย็นอะไร หนำซ้ำยังหาเงินได้มากกว่าที่ทำอยู่ในพม่า จึงตัดสินใจเดินทางเข้าเมืองไทย ตอนนั้นเธออายุได้ 23 ปี มีมี่ขอให้เพื่อนช่วยติดต่อนายหน้าให้ ตกลงค่าเดินทางกันที่ 10,000 บาท มีมี่ต้องขายแผงลอยเล็ก ๆ ไปเพื่อให้ได้เงินมาพอจ่ายค่าเดินทางทั้งหมด เธอถูกส่งขึ้นรถแล้วเข้าเมืองไทยที่ชายแดนท่าขี้เหล็ก-แม่สายในรัฐฉานนั้นเอง ระหว่างทางก็ค่อนข้างสะดวกไม่มีปัญหาอะไร เมื่อข้ามเข้าเมืองไทยเธอก็โทรไปตามชุมชนมุสลิมเพื่อหางานทำ

งานแรกของมีมี่คือเป็นคนรับใช้ในบ้านให้ครอบครัวชาวอินเดียที่ประตูน้ำในกรุงเทพฯ ได้ค่าจ้าง 3,500 บาทต่อเดือน มีที่พักให้ด้วย ครอบครัวนี้ดีกับเธอ ให้ค่าจ้างตลอด ทำงานที่นี่ได้ 2 เดือน เมื่อเศรษฐกิจไม่ดีกิจการครอบครัวเขาก็ย่ำแย่ก็เลยย้ายกลับไปอินเดีย มีมี่ก็เลยติดต่อนายหน้าให้ช่วยหางานใหม่ให้ คราวนี้ได้งานรับใช้ในบ้านให้กับคนจากรัฐปัญจาบของอินเดีย อยู่ที่จันทบุรี ตกลงกันว่าจะได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 6 โมงเช้าถึง 3 ทุ่ม พักอยู่ที่บ้านนายจ้างเลย และมีอาหารให้กินทุกมื้อ มีมี่ทำงานที่นี่ได้เดือนหนึ่งแต่ได้ค่าจ้างเพียง 2,000 บาท น้อยกว่าที่ตกลงกันไว้มากก็เลยจะออก นายจ้างเองก็ไม่ได้ว่าอะไรปล่อยให้เธอออกไปแต่โดยดี

มีมี่กลับไปกรุงเทพฯ มีเพื่อนหางานให้ทำในร้านชาที่บางรัก ตกลงว่าจะได้ค่าจ้าง 3,000 บาทต่อเดือน ทำงานตั้งแต่

8 โมงเช้าจนถึงสี่ทุ่มครึ่งทุกวัน ต้องยืนตลอดวันจนขาบวม ทั้งยังต้องเก็บล้างทำความสะอาดกว่าจะเสร็จก็เที่ยงคืน มีเวลานอนไม่มากนัก ที่พักก็อยู่ด้วยกันกับนายจ้าง มีอาหารให้กินทุกมื้อเช่นกัน แต่พอทำงานไปได้ครึ่งเดือน นายจ้างกลับไปปากีสถานก็เลยไม่ได้เงิน

จากนั้นมีมี่ก็พบว่านายหน้าที่เธอติดต่อนั้นขายเธอให้กับนายจ้างคนใหม่ในราคา 30,000 บาท เป็นผู้หญิงไทยที่แต่งงานอยู่กินกับชายปากีสถาน พอเลิกกันก็อยู่กับลูก 3 คนและพ่อที่อายุ 70 ปีแล้ว ตอนแรกมีมี่ไม่รู้ว่าถูกขายให้กับบ้านนี้ เพราะไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น คิดว่าแค่เปลี่ยนไปทำงานที่ใหม่เท่านั้นเอง จนสักพักหนึ่งเธอก็เข้าใจว่าเธอกลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้ ผู้หญิงไทยคนนี้ขายเนื้ออยู่ในตลาด ต้องออกไปทำงานตั้งแต่เช้ามืด ปล่อยลูก 3 คนไว้ให้มีมี่ดูแล บอกว่าจะได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาทสำหรับทำงานบ้าน และจะได้เพิ่มอีกวันละ 100 บาทสำหรับงานดูแลเด็กอีกสามคน

ทำงานไปได้เดือนหนึ่ง มีมี่ก็ไปทวงถามค่าจ้างแต่พ่อเขาไม่ยอมจ่ายให้ ทั้งยังขู่ว่าจะเรียกตำรวจมาจับถ้าไม่ทำงานให้บ้านนี้ ต่อมาเธอก็ถูกขังไว้ในห้องเวลาไม่ได้ทำงาน ออกไปข้างนอกก็ไม่ได้เพราะพ่อเขาเฝ้าดูไว้ สองเดือนต่อมาพ่อเขาก็บอกให้ผู้หญิงคนนั้นกับลูก ๆ ออกไปอยู่ที่อื่น ทะเลาะกันเสียงดัง แล้วพ่อเขาก็ไล่ให้พวกนั้นออกจากบ้าน มีมี่อยากจะออกไปด้วย เพราะไม่อยากทำงานให้ตาแก่คนนี้ ทั้งยังกลัว ไม่กล้าอยู่ตามลำพังกับเขาด้วย พอเธอบอกว่าจะไม่อยู่ด้วย ตาแก่คนนั้นก็เรียกตำรวจซึ่งเป็นหลานเขาเองมาที่บ้าน ตำรวจคนนั้นขู่ว่าจะจับข้อหาลักขโมยของ มีมี่กลัวมาก เพราะไม่รู้จักใคร โทรศัพท์ก็ไม่มี ติดต่อใครก็ไม่ได้ เธออยู่บ้านนี้อย่างไม่มีอะไรเกิดขึ้นได้ราวหนึ่งสัปดาห์ แต่แล้วตาแก่คนนั้นก็บุกเข้าห้องมาข่มขืนเธอกลางดึกคืนหนึ่ง พยายามหนีหลายครั้งหลายหนก็ไม่สำเร็จ เธอถูกขังไว้ในห้อง ออกไปไหนก็ไม่ได้ เวลาที่ตาแก่คนนั้นไม่ได้ข่มขืนก็มักจะทุบตีและด่าทอ มือขวาก็ได้แผลเป็นรอยไหม้จากการที่เขาโยนน้ำมันเดือด ๆ ใส่ เพราะโมโหที่เธอไม่ยอมนอนด้วย เวลาหนีไปทีไรนายหน้าที่พาเธอมาขายก็มักจะหาตัวพบแล้วพากลับมาส่งที่บ้านทุกทีไป มีมี่รู้สึกทุกข์ทรมานมาก พูดภาษาไทยก็ไม่ได้ ไม่มีโทรศัพท์ ไม่มีเงิน จะไปแจ้งตำรวจก็กลัว

จริง ๆ แล้วชายแก่ที่กระทำทารุณต่อมีมี่มีภรรยาแล้วหลายคน เขายังรบเร้าให้มีมี่แต่งงานด้วยแต่เธอไม่ยอม ก็เลยเรียกตำรวจคนนั้นมาที่บ้านอีก จับไปขังไว้ 3 วัน ไม่มีเอกสารอะไรเลย และไม่มีใครมาเยี่ยมหรือมาช่วยออกไปด้วย ตำรวจคนนั้นบอกว่าเธอต้องแต่งงานกับชายแก่คนนั้น ไม่งั้นก็ไม่ได้ออกไป มีมี่ไม่อยากอยู่ในคุก ก็เลยจำใจแต่งงานอย่างไม่มีทางเลือก ตามประเพณีมุสลิม ฝ่ายเจ้าบ่าวจะมอบสินสมรสแก่ฝ่ายเจ้าสาว ซึ่งมีมี่ได้เงินเพียง 125 บาทเท่านั้น ไม่ได้จดทะเบียนสมรส มีเพียงงานเลี้ยงเล็ก ๆ ที่มีผู้นำมุสลิมไทยมาร่วมด้วยไม่กี่คน ระหว่างงานแต่งงานเธอจะไปขอความช่วยเหลือจากใครก็ไม่ได้ เพราะพูดภาษาไทยไม่ได้ และเป็นธรรมเนียมว่าผู้หญิงมุสลิมต้องปิดปากเงียบเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้นำ

มีมี่แต่งงานกับชายคนนี้ได้ 8 เดือน ถูกทุบตีทำร้ายทุกวัน เวลาเขาออกไปข้างนอกก็จะขังเธอไว้ในห้องและปิดบ้านไว้ด้วย มีมี่จึงเหมือนอยู่ในคุก จนทนไม่ได้ วันหนึ่งก็เลยทุบกระจกหน้าต่างในห้องแล้วหนีไป เธอวิ่งสุดชีวิต ไม่รู้ว่าจะไปไหน และก็ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าตัวเองอยู่ที่ไหน เธอรู้สึกหมดหวังและสับสนมาก เมื่อมาถึงสถานีขนส่งสายใต้ก็ซื้อตั๋วขึ้นรถที่จะออกในเที่ยวต่อไป เป็นรถไปภูเก็ต แล้วไปเจอผู้หญิงไทยคนหนึ่งเห็นว่ามีมี่ท่าทางลำบากจึงช่วยไว้

ให้พักอยู่ในบ้าน หาอะไรให้กิน บ้านของผู้หญิงคนนี้อยู่ในกรุงเทพฯ

วันหนึ่งขณะที่มีมี่อยู่ในตลาด ผู้ชายที่เคยขังเธอก็มาชี้ตัวและคว้าแขนเธอไว้ และเรียกตำรวจมาจับ เพราะตั้งแต่เธอหนีไป เขาก็ไปแจ้งความว่าเธอขโมยของไป ตำรวจถามให้เธอเอาของของเขามาคืน แต่ตอนนั้นมีมี่ไม่เข้าใจว่าที่เขาพูดหมายถึงอะไร ทำไมมาถามเอากับเธอแบบนั้น ตอนที่หนีไปเธอก็มีแต่ถุงใส่ของของตัวเองใบเดียวเท่านั้น เธอยังคิดว่าเขาคงจะหมายถึงถุงใบนั้น ตำรวจก็ไม่ได้ถามว่าเธอหยิบถุงมาหรือเปล่า แต่เธอก็คืนถุงใบนั้นให้ไป ตำรวจพิมพ์ลายนิ้วมือเธอและเห็นว่าชายคนนั้นจ่ายเงินให้ตำรวจ มีมี่ถูกขังอยู่ที่สถานีตำรวจบางรักต่อมาก็ขึ้นศาล พี่สาวได้ข่าวมีมี่ก็ไปขอความช่วยเหลือด้านกฎหมาย พี่เขยก็ช่วยให้คำแนะนำเธอให้ไปหาคนช่วยในกรุงเทพฯ ในที่สุดศาลตัดสินให้เธอชนะคดีได้รับการปล่อยตัว หลังจากนั้นไม่นานก็ได้งานทำ มีที่พัก ทั้งยังมีเอกสารจดทะเบียนให้ทำงานและอยู่ในเมืองไทยได้

หลังคดีความเสร็จสิ้น มีมี่กลับไปเยี่ยมบ้านที่พม่าครั้งหนึ่ง เอาเงินที่เก็บสะสมได้ระหว่างทำงานในเมืองไทยไปให้ครอบครัว จากนั้นก็กลับมาทำงานในเมืองไทย แต่งงานกับชายพม่ามุสลิมในกรุงเทพฯและเพิ่งคลอดลูกชายคนหนึ่ง มีมี่ต้องการลืมอดีตที่เกิดขึ้นทั้งหมด เมื่อย้อนคิดไปแล้วเธอรู้สึกว่าการมาเมืองไทยการตัดสินใจที่ผิดมาก แม้ตอนนี้เธอจะมีครอบครัวมีงานทำก็ตาม มีมี่รู้สึกว่าเธอต้องสร้างชีวิตใหม่ในเมืองไทย และหวังว่าจะมีความสุขในชีวิตที่เรียบง่ายอีกครั้ง

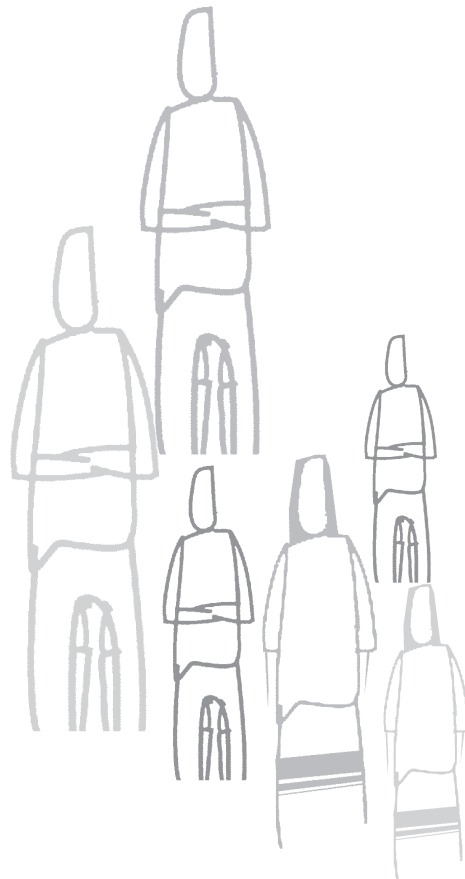

รู้จักสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

[http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/]

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2514 โดยมีพันธกิจหลัก 3 ประการคือ

หนึ่ง งานวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้สู่สังคมไทยทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ที่ครอบคลุมประเด็นทางประชากรและสังคม 6 ด้าน คือ (1) สังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว (2) ผู้สูงอายุ (3) เพศวิถี เพศภาวะ อนามัยเจริญพันธุ์ และเอชไอวี/เอดส์ (4) ประชากร สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (5) การย้ายถิ่น ความเป็นเมือง และแรงงาน และ (6) ประเด็นเร่งด่วน

สอง งานสอนและงานฝึกอบรม เพื่อสร้างคนให้มีความรู้และความเข้าใจ การวิเคราะห์และการประเมินผล และการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและสาธารณะ ปัจจุบันสถาบันฯ เปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 4 หลักสูตร คือ (1) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม (2) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยประชากรและอนามัยเจริญพันธุ์ (หลักสูตรนานาชาติ) (3) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพฤฒิวิทยาเชิงประชากรและสังคม (หลักสูตรนานาชาติ) และ (4) ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ (หลักสูตรนานาชาติ)

สาม งานบริการวิชาการ เพื่อนำความรู้และนำความคิดเชิงบูรณาการ ขยายผลออกไปสู่การสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ผ่านรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การเผยแพร่งานวิชาการสู่ห้องสมุดทั่วประเทศ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป การจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติประจำปี ‘ประชากรและสังคม’ การจัดสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย การให้คำปรึกษาต่อองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรชุมชน รวมถึงการที่บุคลากรสถาบันฯได้รับเชิญ และหรือสรรหาเข้าเป็นกรรมการระดับชาติที่ส่งผลต่อการมีส่วนเสนอนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ

หนังสือเล่มนี้ต้องการฉายภาพให้เห็นชีวิตที่ ‘ไร้ตัวตน’ ของแรงงานที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ทุกคนที่ให้ข้อมูลไม่ใช่เป็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ แต่อาศัยความกล้าหาญหลบหนีออกมาจากฝันร้ายเหล่านั้นด้วยตัวเอง และยังคงทำงานอยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล บ้างมีใบอนุญาตทำงาน บ้างยังคงเป็นแรงงานผิดกฎหมาย เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัวในประเทศพม่า พวกเขาไม่ได้รับค่าเสียหายชดเชยใด ๆ จากการถูกกระทำทารุณ ทั้งไม่ต้องการเข้าสู่ระบบราชการและระบบให้ความช่วยเหลือจากรัฐไทยที่จำกัดสิทธิและโอกาสในชีวิต เพราะท้ายที่สุดแล้วพวกเขาต้องเข้าสู่กระบวนการส่งตัวกลับไปยังประเทศบ้านเกิด เมื่อสิ้นสุดกระบวนการฟื้นฟูที่จำเป็น หรือกระบวนการศาลที่ต้องแสดงหลักฐานสืบพยานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ามนุษย์เสร็จสิ้น ผู้เสียหายที่ให้ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ก็เฉกเช่นเดียวกับเหยื่อค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ ที่ต้องการหางานทำเลี้ยงชีวิต พวกเขาต้องการลืมประสบการณ์เลวร้ายไว้ในอดีตและมีชีวิตต่อไปเพื่อวันข้างหน้า

9 789741 115792